

Gedragkundige rapportage en advisering in de strafrechtspleging voor volwassenen

Oberon Nauta (DSP-groep)

Gerard de Jonge (Universiteit van Maastricht)

Gedragkundige rapportage en advisering in de strafrechtspieg voor volwassenen

Amsterdam, 11 december 2008

Oberon Nauta (DSP-groep)
Gerard de Jonge (Universiteit van Maastricht)

Met medewerking van:
Manja Abraham
Willemijn Roorda
Bram van Dijk

Colofon

Besteladres:
DSP-groep, Van Diemenstraat 374, 1013 CR Amsterdam

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het WODC van het ministerie van Justitie.

© 2008 WODC, ministerie van Justitie. Auteursrecht voorbehouden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Summary	10
1 Inleiding	15
2 Uitgangspunten onderzoek	17
2.1 Inleiding	17
2.2 Doel- en probleemstelling onderzoek en onderzoeksvragen	17
2.3 Inkadering en aandachtspunten bij het onderzoek	18
2.4 Methodische verantwoording	21
3 Het wettelijk kader	23
3.1 Inleiding	23
3.2 Advisering tijdens het voorbereidend onderzoek	24
3.3 Advisering tijdens het eindonderzoek (adviesering aan de rechtbank)	28
3.4 Advisering in het kader van de tenuitvoerlegging	29
3.5 Wettelijk grondslag gebruik justitiële gegevens en informatie uit persoonsdossier	35
3.6 De uiterste houdbaarheidsdatum van gedragskundige rapportage.	37
3.7 Indicatiestelling forensische zorg	39
4 Advisering in de praktijk	41
4.1 Inleiding	41
4.2 Adviespraktijk	42
4.3 Adviesrapportage reclassering	44
4.4 Trajectconsult	47
4.5 Pro Justitia rapportage	49
4.6 Verlengingsadvies van het FPC	57
4.7 Pro Justitia rapportage ten behoeve van de zesjaarsverlenging	59
4.8 Advies/verzoek aan AVT tot het geven van een verlofmachtiging	61
4.9 Advies/verzoek van FPC voor plaatsing TBS-er in longstay inrichting	63
4.10 Advies/verzoek aan de selectiefunctionaris in het kader van (over)plaatsing en verlofmachtiging	65
5 Knelpunten in de adviespraktijk	68
5.1 Inleiding	68
5.2 Beoordelingskader	68
5.3 Knelpunten in de invulling van de advisering in de strafrechtspleging	70
5.4 Knelpunten in de totstandkoming van adviesproducten	74
5.5 Overlap tussen de adviesproducten	78
5.6 Tegenstrijdige adviezen	80
5.7 Tijdigheid adviesproducten	82
5.8 Gebruikersoordeel over de afzonderlijke adviesproducten	83
6 Casestudies	90
7 Beantwoording onderzoeksvragen en conclusies	94

Bijlagen

Bijlage 1	Wettelijke regeling persoonsdossier	101
Bijlage 2	Schematisch overzicht wettelijk kader advisering in de strafrechtspleging	104
Bijlage 3	Diagnostische instrumenten	107
Bijlage 4	Achterliggende gegevens casestudies	117
Bijlage 5	Geraadpleegde literatuur en geïnterviewde personen	122

Samenvatting

In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie is onderzoek verricht naar de wijze waarop de advisering over verdachten en veroordeelden in de strafrechtketen voor volwassenen in de praktijk invulling krijgt. Aanleiding voor het onderzoek waren signalen dat bij deze advisering soms (deels) dubbelwerk wordt verricht en knelpunten zouden bestaan op het gebied van tijdigheid, afstemming en informatie-uitwisseling.

Het onderzoek heeft vier hoofdvragen:

- 1 Hoe ziet de bestaande (en voorgenomen) adviespraktijk eruit?
- 2 Op welke (wetenschappelijke) instrumenten worden de diagnoses en daarmee de adviezen in de bestaande (en voorgenomen) adviespraktijk gebaseerd?
- 3 Wordt de in de adviesrapporten vervatte informatie door de opdrachtgevers en gebruikers voldoende bruikbaar geacht voor de onderbouwing van beslissingen betreffende de verdachte of veroordeelde over wie advies is gevraagd? Is de informatie voldoende en voldoende beschikbaar/overgedragen om beslissingen te kunnen nemen in de keten?
- 4 In hoeverre is het nodig om - op basis van de hierboven gestelde onderzoeksvragen - de bestaande adviespraktijk te veranderen? Betreft dit bepaalde elementen in het bijzonder? Zo ja, welke?

Om deze hoofdvragen te beantwoorden is allereerst een juridisch kader beschreven van de advisering in de strafrechtspleging voor volwassenen. Vervolgens is gebruik gemaakt van de volgende informatiebronnen:

- Schriftelijke informatie van adviesgevende organisaties te weten NiFP, de reclassering en de FPC's.
- Literatuur over psychometrische eigenschappen van verschillende diagnostische instrumenten.
- Interviews met medewerkers van deze adviesgevende organisaties.
- Interviews met aanvragers/ gebruikers, bemiddelaars en rapporteurs van adviesrapportages in de arrondissementen Rotterdam, Leeuwarden en Arnhem.

De belangrijkste bevindingen zijn aan het eind van het onderzoek besproken in een expertmeeting.

Het onderzoek kent twee belangrijke beperkingen.

- Aangezien de adviespraktijk binnen de reclassering ten gevolge van een herijkingsprogramma ten tijde van het onderzoek aan ingrijpende veranderingen onderhevig was, is besloten om de advisering door de reclassering te beperken tot een formele beschrijving van de situatie die met het herijkingsprogramma wordt beoogd.
- De Raad voor de Rechtspraak heeft niet ingestemd met het verzoek interviews te houden met rechters en rechters-commissarissen.

De belangrijkste onderzoeksresultaten worden hieronder aan de hand van de vier hoofdvragen samengevat.

Beschrijving adviespraktijk

De advisering over de persoon van de verdachte of veroordeelde aan strafrechtelijke actoren ten behoeve van strafrechtelijke beslissing is wettelijk verankerd in een aantal uiteenlopende wetten, maatregelen, regelingen, richtlijnen en beleidskaders. Dit wettelijk kader benoemt bij een aantal strafrechtelijke beslissingen de adviesgevende partijen. Het wettelijk kader is weinig expliciet ten aanzien van de *vorm* waarin de advisering moet plaatsvinden. Uitzondering daarop is de advisering in het kader van beslissingen die genomen worden ten aanzien van TBS met dwangverpleging (verlenging dwangverpleging, machtiging verlof, plaatsing longstay). Ondanks het feit dat bij een deel van de strafrechtelijke beslissingen in het wettelijk kader onbenoemd blijft wie advies uitbrengt en aan de hand van welk type adviesproduct dat zou moeten gebeuren, lijkt er landelijk (in de onderzochte arrondissementen) sprake van een uniforme adviespraktijk.

De reclassering is de grootste adviesuitbrengende partij. De wijze waarop zij de rechterlijke macht adviseert is aan strikte formats gebonden maar wordt momenteel herijkt. Het is de bedoeling dat eind 2009 vrijwel nog uitsluitend geadviseerd wordt aan de hand van twee soorten adviesrapporten die volgens een nauw omschreven format moeten worden opgesteld. Afhankelijk van het type strafrechtelijke beslissing waarvoor het advies wordt uitgebracht zal het rapport gebaseerd zijn op het diagnostische instrumenten RISC of QuickScan.

Ook de advisering Pro Justitia is in de praktijk in sterke mate geüniformeerd. Het NIFP bemiddelt in beginsel bij alle persoonlijkheidsonderzoeken Pro Justitia tussen aanvrager en rapporteur/gedragsdeskundige. Daarbij ziet zij toe op het consequente gebruik van door haar ontwikkelde rapportage formats en onderzoeksopzet. Het gebruik van diagnostische instrumenten bij de totstandkoming van rapportages Pro Justitia is evenwel minder gestandaardiseerd en laat tussen rapporteurs grote verschillen zien.

De advisering in het gevangeniswezen aan de selectiefunctionaris is voor wat betreft het advies dat door de PI's wordt uitgebracht eveneens in grote mate gestandaardiseerd. Selectievoorstellen worden uitsluitend per vast format uitgebracht.

Een andere uitzondering op dit uniforme karakter is de advisering in het TBS domein. Hoewel het wettelijk kader, zoals hiervoor vermeld bij deze adviesproducten het meest expliciet aanwijzingen geeft ten aanzien van het gebruik van formats en diagnostische instrumenten blijkt uit het onderzoek dat FPC's de aanwijzingen verschillend interpreteren. Rapportages van deze adviesgevende partijen verschillen vaak sterk in de mate van uitgebreidheid, en de manier waarop aanvullende informatie (zoals wettelijke aantekeningen of uitkomsten van risicotaxaties) verwerkt is in het adviesproduct.

Een derde uitzondering op het uniforme karakter van de advisering in de strafrechtspleging wordt gevormd door het trajectconsult. Dit product heeft geen wettelijke status in de zin dat het bij een bepaalde strafrechtelijke beslissing vereist is, maar wordt frequent aangevraagd in het gerechtelijk vooronderzoek. Niet in alle arrondissementen is het trajectconsult echter

beschikbaar. Bovendien blijkt uit het onderzoek dat dit adviesproduct per arrondissement verschillend wordt ingevuld.

Voor een deel behandelen de rapportages dezelfde onderwerpen, zij het dat de insteek per type rapport verschilt. De onderwerpen waarover het vaakst gerapporteerd wordt, zijn:

- strafrechtelijke voorgeschiedenis
- eerdere sancties, interventies
- biografische beschouwing
- gezondheids- en verslavingsbeschouwing
- forensisch psychologische/psychiatrische beschouwing
- toerekeningsvatbaarheid
- recidivekans
- meest wenselijke afdoening (gedrags)interventies en of behandelingen die ingezet moeten worden om recidivekans te verlagen

Hoewel veel adviesproducten over dezelfde onderwerpen rapporteren blijkt in de praktijk geen sprake van dubbele advisering. In de meeste gevallen worden overlappende adviesproducten niet binnen hetzelfde straftraject uitgebracht en in die gevallen waarin wel dubbel wordt geadviseerd, is de periode die tussen de adviesmomenten zit vaak zo lang, dat een update gerechtvaardigd is. Uitsluitend ten aanzien van de statische onderwerpen (biografische beschouwing en strafrechtelijke voorgeschiedenis) is bij rapportages die in verschillende fasen van het strafproces worden uitgebracht sprake van systematische overlap. Overlap op de dynamische rapportage onderwerpen is binnen dit onderzoek alleen geconstateerd voor de situatie waarin ten behoeve van het gerechtelijk vooronderzoek zowel door de reclassering als een onafhankelijke gedragsdeskundige advies wordt uitgebracht.

Voor alle adviesproducten wordt in wisselende mate gebruik gemaakt van informatie uit het strafdossier en het persoonsdossier (dat alle persoonlijkheidsonderzoeken bevat die over de persoon van de verdachte in de laatste tien jaar zijn uitgebracht, zowel in het jeugd als in het volwassen domein). De mate waarin de informatie wordt gebruikt hangt maar in beperkte mate af van het type adviesproduct. Dat wil zeggen dat voor alle adviesrapportages gebruik gemaakt kan worden van de stukken uit het persoonsdossier indien deze beschikbaar zijn. In de praktijk is de beschikbaarheid wisselend. Informatie uit de jeugdketen wordt gebruikt bij het opstellen van een adviesproduct in zoverre het onderdeel uitmaakt van het persoonsdossier en beschikbaar is. Informatie uit de zorgketen (jeugd- en volwassen) wordt slechts bij uitzondering betrokken in het onderzoek en pas na toestemming van de verdachte of veroordeelde.

De uitgebrachte adviesrapporten worden ten dele ontsloten voor gebruik door derden in de keten. De justitiële documentatiedienst in Almelo is doende alle fysieke persoonsdossiers waarin de totnogtoe uitgebrachte persoonlijkheidsonderzoeken te digitaliseren en beschikbaar te maken via haar JDonline webportaal. Voor dit systeem zijn de meeste partners uit de strafrechtsketen geautoriseerd. Rapporteurs van adviesproducten zijn ten dele ook wettelijk gezien bevoegd deze informatie te raadplegen maar geen van hen heeft in de praktijk toegang tot dit systeem.

Rapportages die door de reclassering zijn uitgebracht zijn overigens wel voor alle reclasseringswerkers via hun eigen CVS systeem digitaal toegan-

kelijk. Rapportages die door het NIFP worden bemiddeld zijn op papier beschikbaar voor de rapporteurs die voor dezelfde locatie van het NIFP een opdracht uitvoeren. Rapportages die door bemiddeling van andere vestigingen tot stand zijn gekomen zijn niet zondermeer beschikbaar en worden alleen opgevraagd als de rapporteur dat wenselijk acht.

Achterliggende wetenschappelijke instrumenten

Bij de meeste adviesproducten worden diagnostische instrumenten gebruikt. Uitzondering hierop zijn de psychiatrische rapportages Pro Justitia, waar de diagnose feitelijk alleen gebaseerd is op een klinisch oordeel, en de adviesrapporten die door de PI's aan de selectiefunctionaris worden verstrekt. Het gebruik van diagnostische instrumenten verschilt per type adviesproduct en soms ook per rapporteur. De reclassering werkt consequent met de RISc en QS, terwijl in het TBS domein voor de inschatting van de recidive zonder uitzondering gewerkt wordt met de HKT 30 of de HCR 20, de PCL-R en in het geval van een zedenmisdrijf de SVR -20.

Binnen psychologische Pro Justitia onderzoeken is minder sprake van eenduidigheid. Hoewel het NIFP een overzicht heeft gegeven van diagnostische instrumenten die in haar ogen het meest geschikt zijn voor het doen van dergelijk onderzoek blijkt de rapporteur vaak ook andere instrumenten te gebruiken.

Bruikbaarheid en beschikbaarheid informatie

Voor het vaststellen van knelpunten is binnen dit onderzoek gebruik gemaakt van een beoordelingskader. De uitgangspunten van dit kader waren rechtsgelijkheid, rechtszekerheid en doelmatigheid. De advisering in de strafrechtspleging is steeds beoordeeld aan hand van deze beginselen.

Ondanks het uniforme karakter van de wijze waarop in de onderzochte arrondissementen de advisering in de strafrechtspleging is ingericht blijkt uit het onderzoek dat de huidige advisering een aantal knelpunten kent. In de eerste plaats moet gewezen worden op het feit dat de indicatiestelling van Pro Justitia onderzoek in weerwil met landelijk afspraken tussen ondermeer de rechterlijke macht en het NIFP nog steeds niet uniform is. In het ene arrondissement wordt consequent met BooG de noodzaak van een Pro Justitia onderzoek vastgesteld, terwijl in andere arrondissementen het besluit tot een Pro Justitia onderzoek feitelijk altijd genomen wordt op grond van een trajectconsult. Deze gang van zaken betekent vermoedelijk in de praktijk dat niet altijd in vergelijkbare strafzaken dezelfde beslissingen genomen worden ten aanzien van het al dan niet aanvragen van Pro Justitia onderzoek. Vanuit het oogpunt van rechtsgelijkheid en doelmatigheid is dat een tekortkoming.

In de tweede plaats moet gewezen worden op het feit dat de rapporteurs niet altijd gebruik (kunnen) maken van informatie uit het strafdossier en het persoonsdossier. De rapporteurs, met name die in het gerechtelijk voor- en eindonderzoek rapporteren, zijn grotendeels afhankelijk van de informatie die door de aanvrager beschikbaar wordt gesteld. De informatiepositie van

de aanvragers is soms onvolledig onder meer omdat zij niet standaard JD online raadplegen.

De mogelijkheden om informatie uit de zorgketen en de jeugdketen (in zoverre dit niet het strafrecht betreft) zijn nog beperkter. Noch de aanvrager van het onderzoek noch de rapporteur heeft toegang tot een overzicht waarin terug te vinden valt wat iemands behandelgeschiedenis is en in hoeverre in dat kader eerdere onderzoeken zijn verricht. Slechts op aangeven van de verdachte of veroordeelde en pas na diens uitdrukkelijke toestemming kan deze informatie worden opgevraagd. Uit het onderzoek blijkt dat deze tijdrovende weg niet altijd bewandeld wordt door de opstellers van adviesrapportages.

Verschillen in de mate waarin gebruik wordt gemaakt van informatie uit het strafdossier, het persoonsdossier en de informatie uit de zorgketen is onwenselijk uit het oogpunt van rechtsgelijkheid, doelmatigheid en rechtszekerheid.

In de derde plaats behoeft het onderwerp tijdigheid aandacht. Met name de onderzoeken Pro Justitia die tijdens het gerechtelijk vooronderzoek worden opgesteld zijn vaak dusdanig laat in het strafproces beschikbaar dat de zaak bij de eerste zitting niet inhoudelijk kan worden behandeld. Een dergelijke situatie komt de doelmatigheid niet ten goede. Het strafproces wordt verlengd en er moeten meer zittingen worden gehouden wat kosten met zich meebrengt terwijl de verdachte of veroordeelde langer dan noodzakelijk in onzekerheid verkeerd over de afloop van zijn zaak. Omdat de tijdigheidproblematiek verschilt per arrondissement ontstaat bovendien rechtsongelijkheid in die zin dat in het ene arrondissement de zaak veel sneller afgehandeld wordt dan in het andere arrondissement.

Ten vierde blijkt uit het onderzoek dat gedragsdeskundigen niet altijd eensluidend oordelen en verschillend concluderen over bijvoorbeeld de aanwezigheid van ziekelijke stoornissen of de toerekeningsvatbaarheid. Tegenstrijdige rapportages bemoeilijken het strafproces omdat de gerechtelijke autoriteiten een oordeel moeten gaan vellen over een gedragskundig vraagstuk waarvoor zij doorgaans niet opgeleid zijn.

Een vijfde aandachtspunt dat het onderzoek oplevert betreft de haalbaarheidstoets in de Pro Justitia rapportages. Uit het onderzoek blijkt dat met zekere regelmaat behandelplekken worden geadviseerd maar dat de rapporteur Pro Justitia niet controleert in hoeverre de voorgestelde instelling wel capaciteit beschikbaar heeft. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de doelmatigheid en de rechtszekerheid.

Gewenste aanpassingen

Binnen dit onderzoek is bovenstaande onderzoeksvraag in zijn algemeenheid onbeantwoord gebleven. Reden hiervoor is dat de advisering in de strafrechtspleging in het strafproces momenteel in sterke mate aan verandering onderhevig is (herijkingsprogramma adviesproducten reclassering, invoering Wet deskundigen in strafzaken, waarborging gebruik BooG). Desondanks heeft het onderzoek verschillende knelpunten in de advisering aan het licht gebracht. Deze informatie zou benut moeten worden door de huidi-

ge beleidsverantwoordelijken die betrokken zijn bij het veranderingsproces zodat in de toekomst de geconstateerde onvolkomenheden zich niet langer zullen manifesteren.

Summary

Behavior reports and consultation in the adult criminal justice system

Commissioned by the *Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum* (Scientific Research and Documentation Centre) of the Ministry of Justice, a study was carried out to examine the way in which consultation takes place in the adult criminal justice system with respect to suspects and sentencing. This study is a response to signals suggesting that work is sometimes unnecessarily (partially) duplicated and that there are bottlenecks with respect to timeliness, harmonization and the exchange of information.

The study poses four principal questions:

- 1 How is existing (and intended) consultation practice organized?
- 2 On which (scientific) instruments are the diagnoses and advice resulting from existing (and intended) consultation practice based?
- 3 Is the information contained within consultation reports considered sufficiently useful by customers and users to support decisions regarding the suspected or convicted persons for whom advice is requested? Is the information sufficient and sufficiently available/ passed on to enable decisions in the chain to be made?
- 4 To what extent is it necessary - based on the questions posed above – to change existing consultancy practice? Does this concern specific elements in particular? If so, which?

To answer these principal questions, a legal framework was first described for consultation processes relating to adult criminal justice. The following sources of information were subsequently used:

- Written information from advisory organizations, to be specific, the Netherlands Institute of Forensic Psychiatry and Psychology (NIFP), the Probation Service and Forensic Psychiatric Centres (FPC's).
- Literature about the psychometric properties of different diagnostic instruments.
- Interviews with employees of these advisory organizations.
- Interviews with those seeking advice/ users, intermediaries and those producing consulting reports in the judicial districts (arrondissements) of Rotterdam, Leeuwarden and Arnhem.

The most important findings were discussed in an expert meeting when the study was completed.

The study had two important limitations.

- Since the Probation Service's consultation process was undergoing radical changes as part of a realignment program while the study was conducted, it was decided to restrict the advice given by the Probation Service to a formal description of the situation intended by the realignment program.
- The *Raad voor de Rechtspraak* (the Council for the Judiciary) did not approve the request to interview judges and examining judges.

The most important results of the study are summarized below in relation to the four principal questions.

Description of consultation practice

Consultation on the personalities of suspects or convicts with criminal law organizations for the purpose of passing a criminal law judgment is legally anchored in a number of different laws, measures, regulations, guidelines and policy frameworks. For a number of criminal law judgments, this legal framework states the advisory organizations. The legal framework is not very explicit about the *form* in which the consultation has to take place. An exception is the consultation conducted with regard to decisions taken in relation to *TBS* (persons placed at the disposal of the authorities) with compulsory nursing (extending compulsory nursing, approving leave, long-stay placement).

In spite of the legal framework not listing which advisory organizations should be consulted and the type of consultation product that should be generated for all criminal law judgments, there does appear to be a uniform approach to consultation nationally (in the arrondissements researched).

The Probation Service is the largest advisory organization. The manner by which it advises the judiciary is bound to strict formats, although this is currently being realigned. The aim is that by the end of 2009 consultation will be provided almost exclusively by means of two types of consultation reports that have to be drawn up according to a scrupulously defined format. Depending on the type of criminal law judgment for which consultation is given, the report will be based on the diagnostic instruments RISC (*Recidive Inschatting Schalen*, Estimation Scales for Reoffending) or QuickScan.

Pro Justitia consultation is also highly uniform in practice. The NIFP mediates at the start of all Pro Justitia personality assessments between the requesting party and the reporting party/behaviour specialist. It also ensures that the report formats and research design that it developed are used consistently. Nevertheless, the use of diagnostic instruments in the realization of Pro Justitia reports is less standardized and allows big differences to be seen between reporting parties.

Consultation provided to selection officers in the prison system is also standardized to a large extent, at least for as far as the advice given by penal institutions is concerned. Selection proposals are only issued in a fixed format.

Another exception to this uniform character is consultation in the *TBS* domain (being placed at the disposal of the authorities). Although the legal framework provides the most explicit instructions for the use of formats and diagnostic instruments for these consultation products, from the study it appears that the FPC's interpret these instructions differently. Reports from these advisory organizations often differ substantially in the degree of comprehensiveness and the way in which additional information (e.g. legal statements or the results of risk evaluations) are processed in the consultation product.

A third exception to the uniform nature of consultation during criminal justice is created by the *trajectconsult* (process consultation). This product has no

legal status, in as much as it is not a requirement of any particular criminal law judgment, but it is frequently requested in preliminary inquiries. *Trajectconsult* is, however, not available in every arrondissement. Moreover, from this study it appears that each arrondissement applies this consultation product differently.

The reports cover the same subjects to some extent, although the motivation differs per report type. The subjects that are the most commonly reported on are:

- criminal history
- earlier sanctions, interventions
- biographical consideration
- health and addiction consideration
- forensic psychological/psychiatric consideration
- accountability
- chance of reoffending
- most desirable conviction (behavior) interventions and or treatments that have to be applied to reduce the chance of reoffending.

Although many consultation products report about the same subjects, there appears to be no question of duplicate consultation. In most cases, overlapping consultation products are not generated within the same sentencing process, and in cases where duplicate consultation is given, the period between the consultations is often so long that an update is warranted. Systematic overlap only applies to static subjects (biographical consideration and criminal history) when reports are produced for different phases of the sentencing process. As far as dynamic reports are concerned, within this study overlap was only identified in situations where consultation is provided for the purpose of legal inquiries by the Probation Service and an independent behavior specialist.

For all consultation products, information from the criminal file and the personal file (contains all personality assessments of the suspect that have been produced in the last ten years, both in the juvenile and the adult domain) is used to varying degrees. The extent to which the information is used depends to a limited degree on the type of consultation product. This means that for all consultation reports use can be made of the information derived from the personal file, if this is available. Availability varies in practice.

Information from the juvenile circuit is used when establishing a consultation product for as far as the component features in the personal file and is available. Information from the health care sector (juvenile and adult) is only included in the assessment in exceptional cases and after permission is given by the suspect or convict.

The consultation reports produced are partially available for use by third parties in the chain. The *Justitiële Documentatiedienst* (Judicial Records Service) in Almelo is in the process of digitalizing all hard copies of personal files containing personal assessments and to make these available via its JDonline webportal. Most of the partners in the criminal justice circuit are authorized to use this system. The reporting parties that produce consultation products also have partial legally authorization to consult this information, but not one of them has access to the system in practice.

All probation workers, on the other hand, have digital access to reports produced by the Probation Service via their own CVS system. Paper copies of reports that have been mediated by the NIFP are available to reporting parties who are conducting work for the same NIFP location. Reports that have arisen through mediation from other branches are not immediately available and are only requested if the reporting party considers them to be useful.

Supporting scientific instruments

Diagnostic instruments are used with most consultation products. An exception to this are the Pro Justitia psychiatric reports, where the diagnosis is in fact only based upon a clinical judgment, and the consultation reports delivered to the Selection Officer by the PI's.

The use of diagnostic instruments varies according to the type of consultation product and sometimes also the reporting party. The Probation Service works consistently with RISC and QS, while in the *TBS* domain estimates of reoffending are, without exception, processed using the HKT 30 or HCR 20, the PCL-R and, in the case of an immoral offence, the SVR -20.

There is less uniformity within psychological Pro Justitia research. Although the NIFP has provided an overview of the diagnostic instruments that it considers the most suitable for such research, it appears that reporting parties still frequently use other instruments.

Accessibility and availability of information

An assessment framework was used in this study to establish bottlenecks. The basic principles for this framework were equal rights, legal security and effectiveness. Consultation in criminal justice is continuously assessed against these principals.

In spite of the uniform nature of the way in which the consultation process in criminal justice is organized in the studied arrondissements, it appears from this study that the current consultation process has a number of bottlenecks. In the first place attention must be drawn to the fact that the indication premise of a Pro Justitia study is still not uniform in spite of national agreements between, among others, the judiciary and the NIFP. In one arrondissement BooG is consistently used to establish the need of Pro Justitia research, while in another arrondissement the decision to conduct Pro Justitia research is in fact always taken on the basis of a *trajectconsult*. What this probably means in practice is that comparable cases do not always come to the same decision about whether to conduct Pro Justitia research or not. This is a shortcoming in terms of equal rights and effectiveness.

In the second instance, attention must be drawn to the fact that reporting parties do not always use, or are not able to use, information from the criminal file and personal file. The reporting parties, particularly in legal preliminary and final inquiries, are dependent to a large extent on the information made available by the requesting party. The information position of the requesting parties is sometimes incomplete because, for example, it is not standard practice to consult JDonline.

Opportunities for acquiring information from the health care and juvenile circuits (in as far as this does not concern criminal law) are even more limited. Neither the party requesting the research nor the reporting party have access to an overview of a person's treatment history and the extent to which research has previously been conducted. Only when offered by the suspect or convict, and following explicit permission from that person, can this information be requested. From this study it appears that this time-consuming path is not always taken by those who draw up consultation reports.

Differences in the extent to which information from the criminal file, the personal file and information from the health care circuit is used is not desirable with respect to equal rights, effectiveness and legal security.

In the third instance the subject timeliness requires attention. Pro Justitia researches that are established during legal preliminary inquiries in particular are often made available to the criminal proceedings so late that the details of the case cannot be presented at the first hearing. Such a situation has an adverse effect on effectiveness. The criminal proceedings are extended and further hearings have to be held, which means additional costs and a longer than necessary period of uncertainty for the suspect or convict about the conclusion of his/her case. Since the problem of timeliness differs per arrondissement, for example, one arrondissement may conclude a case much quicker than another arrondissement, unequal rights arise.

Fourthly, it appears from the study that behavior specialists do not always concur in their judgments and differ in their conclusions on, for example, conditions of ill-health or accountability. Contrasting reports hinder criminal proceedings because the legal authorities have to pass sentence on a behavioral issue for which they are not trained.

A fifth point for attention resulting from this study concerns the achievability test in Pro Justitia reports. From the study it appears that with certain regularity, treatment institutions are advised but the person producing the Pro Justitia report does not check the actual available capacity of the proposed institution. This can have negative consequences for effectiveness and legal security.

Desired amendments

In this study the research question posed above has been left generally unanswered. The reason for this is that criminal justice consultation during criminal proceedings is currently undergoing radical change (realignment program consultation products probation, introduction of Specialists in Criminal Matters Act, guaranteeing use of BooG). Nevertheless, this study has revealed various bottlenecks in the consultation process. This information should be utilized by those who are currently responsible for establishing policy and who are involved in the process of change to ensure that the identified shortcomings are no longer able to manifest themselves in the future.

1 Inleiding

Aanleiding

In diverse fasen van het strafproces voor volwassenen wordt over de persoon van de verdachten of veroordeelden advies uitgebracht aan justitiële actoren. De adviezen worden uitgebracht door onder meer de reclasseringsorganisaties, onafhankelijke gedragsdeskundigen, al dan niet bemiddeld door het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) en door Forensisch Psychiatrische Centra (FPC).¹

Het ministerie van Justitie kreeg met regelmaat signalen dat bij de advisering in de volwassen strafrechtssketen soms (deels) dubbel werk wordt verricht, knelpunten zouden bestaan op het gebied van tijdigheid, afstemming en informatie-uitwisseling. Onduidelijk bleef in hoeverre deze problemen structureel van karakter waren of dat slechts sprake was van incidenten.

Om beter zicht te krijgen op de aard van de gesignaleerde problemen heeft het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) opdracht verleend aan DSP-groep tot het uitvoeren van een onderzoek dat inzicht moest verschaffen in de wijze waarop de advisering over verdachten of veroordeelden in de strafrechtssketen voor volwassenen in de praktijk invulling krijgt.² Het onderzoek is verricht in de periode september 2007 september 2008 en werd begeleid door een onafhankelijke commissie van deskundigen. De samenstelling van deze begeleidingscommissie was als volgt:

- De heer drs. A.W.M. (Ton) Eijken, Ministerie van Justitie, DJJ
- De heer drs. M. (Maurits) Kruissink, Ministerie van Justitie, WODC
- Mevrouw drs. R. (Rosa) Molenaar, Ministerie van Justitie, DSP (vanaf mei 2008)
- Mevrouw mr. G.J. (Gerdine) Rodenburg, Parket Generaal, afdeling ontwikkeling & onderzoek (vanaf juni 2008)
- De heer prof. mr. Th. A. (Theo) de Roos, hoogleraar Strafrecht en Strafprocesrecht aan de Universiteit van Tilburg (voorzitter van de begeleidingscommissie)
- Mevrouw drs. A. (Anke) Slotboom, Parket Generaal, afdeling ontwikkeling & onderzoek (tot juni 2008)
- Mevrouw drs. P.L.M. (Petra) Steinmann, Ministerie van Justitie, DSP (tot mei 2008)
- De heer mr. W.E. (Willem) Zandbergen, Ministerie van Justitie, DSP (vanaf oktober 2008)

Het rapport is in samenwerking met de heer prof. mr. G. (Gerard) de Jonge, bijzonder Hoogleraar Detentierecht van de universiteit van Maastricht, tot stand gebracht. Hij was verantwoordelijk voor de beschrijving van het wette-

Noot 1 Met de term Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC) worden aangeduid de twaalf TBS-klinieken, 2 rijksinstellingen en 10 particuliere klinieken waar terbeschikkinggestelden dwangverpleging ondergaan.

Noot 2 De strafrechtssketen strekt zich uit van het contact met de politie aan de ene kant tot en met de activiteiten van de reclassering en die van de medewerkers maatschappelijke dienstverlening (MMD-ers).

lijk kader van de advisering in de strafrechtspleging, dat in hoofdstuk 3 gegeven wordt. De overige hoofdstukken zijn door de heer drs. O. (Oberon) Nauta geschreven.

Nadat de conceptversie van het eindrapport door de begeleidingscommissie beoordeeld was, zijn de uitkomsten van het onderzoek besproken binnen een expertmeeting. De bijeenkomst had als doel de uitkomsten van het onderzoek in perspectief te plaatsen en antwoord te geven op de vraag 'In hoeverre de uitkomsten van het onderzoek aanleiding geven om (onderdelen van) de advisering in de strafrechtspleging te verbeteren'.

Bijzonderheden bij het onderzoek

Bij de uitkomsten van het onderzoek moet een aantal kanttekeningen worden geplaatst. In de eerste plaats moet gewezen worden op het feit dat in de afgelopen jaren als gevolg van de gesignaleerde problemen een aantal verbetertrajecten in gang is gezet dat nog niet in de volle breedte binnen de strafrechtsketen geëffectueerd is. Als gevolg daarvan levert het onderhavige onderzoek ten aanzien van een aantal aspecten van de advisering in de strafrechtspleging een momentopname die op termijn achterhaald zal blijken. In de tweede plaats zijn uiteindelijk niet alle initieel beoogde respondentgroepen en adviesproducten betrokken in het onderzoek. De uitkomsten van het onderzoek geven daarom mogelijk niet in detail het volledig beeld van de advisering in de strafrechtspleging weer. In het volgende hoofdstuk worden deze bijzonderheden nader toegelicht.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de uitgangspunten en bijzonderheden van het onderzoek toegelicht. In het daarop volgende hoofdstuk komt de wettelijke grondslag van de advisering in de strafrechtspleging aan de orde terwijl in hoofdstuk 4 een beschrijving wordt gegeven van de afzonderlijke adviesproducten die ten behoeve van gerechtelijke beslissingen worden opgesteld. In het vijfde hoofdstuk wordt vastgesteld in hoeverre de huidige adviespraktijk onvolkomenheden kent en in het zesde hoofdstuk worden de geconstateerde onvolkomenheden geïllustreerd aan de hand van twee casestudies. In hoofdstuk 7 tenslotte worden de conclusies getrokken en wordt verslag gelegd van de uitkomsten van de expertmeeting.

2 Uitgangspunten onderzoek

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de opzet en inkadering van het onderzoek gegeven en een aantal aandachtspunten benoemd waarvan de lezer kennis moet nemen bij lezing van deze rapportage.

2.2 Doel- en probleemstelling onderzoek en onderzoeksvragen

Het onderzoek heeft tot doel gehad vast te stellen:

- Welk soort adviezen door welke instanties of personen in opdracht van wie op welk moment worden uitgebracht?
- Welke instrumenten in de praktijk daarvoor worden gebruikt, in hoeverre deze op elkaar aansluiten of overlappen?
- Aan welke eisen deze volgens huidige gebruikers moeten voldoen, en of informatie soms dubbel wordt verzameld?
- Tegelijkertijd dient te worden geïnventariseerd hoe de opdrachtgevers en gebruikers van de adviezen deze bestaande adviespraktijk waarderen, vooral op het punt van *samenhang in advisering*.

Deze doelstelling is vertaald in de volgende vierledige probleemstelling:

- Wie (welke instantie of persoon) adviseert (in opdracht van wie) Wanneer Waarover aan Wie?
- Hoe waarderen de afnemers de adviespraktijk?
- Wat zijn de door opdrachtgevers en gebruikers eventueel ervaren knelpunten?
- In hoeverre is het noodzakelijk om (onderdelen van) de advisering in de strafrechtspleging te verbeteren?

Deze meervoudige probleemstelling is nader uitgesplitst in de volgende onderzoeksvragen:

- 1 Hoe ziet de bestaande (en voorgenomen) adviespraktijk eruit?
 - a) Welke instanties (opdrachtnemers) geven ten aanzien van welke strafrechtelijke beslissing adviezen aan welke andere instanties (opdrachtgevers, gebruikers) in welke stadia van het strafrechtpleging?
 - b) Zijn er formele en/of inhoudelijke criteria gesteld waaraan de adviezen moeten voldoen (over aard, omvang, vorm/ format, opleverdatum, toepasbaarheid, onderbouwing, et cetera)? Zo ja, welke?
 - c) Over welke onderwerpen (vragen) wordt geadviseerd?
 - d) In hoeverre maakt men gebruik van informatie van ketenpartners en van informatie uit de jeugdketen en de zorgketen?
 - e) Is de informatie toegankelijk gemaakt voor derden in de keten, bijvoorbeeld in de vorm van een elektronisch dossier (rol CJIB/JustID)?

- 2 Op welke (wetenschappelijke) instrumenten worden de diagnoses en daarmee de adviezen in de bestaande (en voorgenomen) adviespraktijk gebaseerd?
 - a) Wat is de inhoud van de onderscheiden meetinstrumenten?
 - b) Op welke kennis (empirisch onderzoek, theorie, praktijk) is de inhoud van de meetinstrumenten gebaseerd?
 - c) Hoe is het - op hoofdlijnen - gesteld met de psychometrische eigenschappen (validiteit, betrouwbaarheid) van deze meetinstrumenten?
 - d) In hoeverre maakt men gebruik van (elementen van) instrumenten van ketenpartners en (elementen van) instrumenten uit de jeugdketen en de zorgketen?
 - e) Waar wordt de verzamelde diagnostische informatie opgeslagen (papier dossiers, digitale informatiesystemen) en wie hebben daar toegang toe?

- 3 Wordt de in de adviesrapporten vervatte informatie door de opdrachtgevers en gebruikers voldoende bruikbaar geacht voor de onderbouwing van beslissingen betreffende de verdachte of veroordeelde over wie advies is gevraagd? Is de informatie voldoende en voldoende beschikbaar/overgedragen om beslissingen te kunnen nemen in de keten?
 - a) In hoeverre is er sprake van overlap, leemtes of andere knelpunten?
 - b) Hoe waarden de 'afnemers' van adviezen de bestaande (en voorgenomen) adviespraktijk?

- 4 In hoeverre is het nodig om - op basis van de hierboven gestelde onderzoeksvragen - de bestaande adviespraktijk te veranderen? Betreft dit bepaalde elementen in het bijzonder? Zo ja, welke?

In de inleiding van ieder hoofdstuk wordt steeds vermeld op welke onderzoeksvragen van het betreffende hoofdstuk antwoord wordt gegeven. Ten aanzien van onderzoeksvraag 3 waarin expliciet naar mogelijke knelpunten wordt verwezen is het van belang te vermelden dat deze knelpunten geïndiceerd worden aan de hand van een beoordelingskader. Het beoordelingskader wordt in hoofdstuk 5 (het hoofdstuk waarin de derde onderzoeksvraag wordt beantwoord) uitgewerkt.

2.3 Inkadering en aandachtspunten bij het onderzoek

Uitgangspunt bij het beantwoorden van de probleemstelling was te komen tot een beschrijving van de adviespraktijk zoals die binnen het Nederlandse strafproces algemeen herkenbaar is. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de eis van het Ministerie van Justitie dat voor alle betrokkenen duidelijk moet zijn wie wanneer op grond van welk adviesproduct adviseert (Justitie, 2006). Een generieke beschrijving van de adviseringen in de strafrechtspleging die in alle arrondissementen van toepassing is, voldoet aan deze eis.

Dit verslag bevat geen uitputtende inventarisatie van alle mogelijke rapportages en diagnostische instrumenten, die binnen het Nederlandse strafproces gebruikt kunnen worden. Daarmee is overigens niet gezegd dat niet ook binnen het onderzoek gekeken is naar adviesproducten of werkprocedures die specifiek voorbehouden zijn aan één of enkele arrondissementen. De aandacht daarvoor heeft binnen dit onderzoek echter als doel gehad antwoord te krijgen op de vraag in hoeverre regionale verschillen bestaan in de

wijze waarop de advisering in de strafrechtspleging binnen het volwassen strafproces invulling heeft gekregen. De beschrijving die dat oplevert is ter illustratie en niet uitputtend.

Voor het geven van de generieke beschrijving is in twee richtingen gewerkt. In de eerste plaats is bij instanties waarvan op grond van literatuurstudie bekend is dat zij aan gerechtelijke autoriteiten advies uitbrengen documentatie opgevraagd over hun adviesproducten. Vervolgens zijn deze adviesproducten en de daarin gebruikte diagnostische instrumenten beschreven en is in een drietal arrondissementen (Rotterdam, Leeuwarden en Arnhem) vastgesteld in hoeverre zij naast de landelijk gebruikte adviesproducten nog anderen gebruiken.

Definitie van advisering in de strafrechtspleging

De strafrechtsketen strekt zich uit van het contact met de politie aan het begin tot en met de activiteiten van de reclassering en die van de medewerkers maatschappelijke dienstverlening (MMD-ers) aan het einde van het strafproces. Niet alle actoren die in de strafrechtsketen een rol spelen nemen echter een strafrechtelijke beslissing in de zin van het Wetboek van Strafrecht (Sr), het Wetboek van Strafvordering (Sv), de Penitentiaire beginselenwet (Pbw) en de Beginselenwet ter beschikking gestelden (Bwt). Omdat het onderzoek de advisering ten behoeve van strafrechtelijke beslissingen als uitgangspunt heeft is in deze rapportage uitsluitend de advisering beschreven die kan worden gegeven ten behoeve van beslissingen uit genoemde wetten. Deze beslissingen betreffen:

- vervolgingsbeslissing
- vordering /bevelen voorlopige hechtenis
- schorsen voorlopige hechtenis
- bepalen afdoeningseis
- bepalen afdoeningmodaliteit
- vordering ten uitvoerlegging van de straf
- bevel ten uitvoerlegging van de straf
- (over)plaatsing in een penitentiaire inrichting
- plaatsing in een penitentiair programma
- plaatsing in het extramurale deel van een ISD traject
- machtiging tot algemeen en bijzonder verlof
- vordering verlenging dwangverpleging
- vordering verlenging dwangverpleging 6 jaar
- voorwaardelijke beëindiging dwangverpleging
- vordering omzetting voorwaardelijke TBS naar dwangverpleging
- plaatsing Long-stay afdeling
- machtiging verlof TBS gestelde

De advisering in het kader van een te nemen behandelbeslissing blijft in beginsel buiten beschouwing van dit onderzoek. Voorts is het onderzoek gelimiteerd tot gedragskundige adviezen over de bejegening van verdachten.³ Technisch forensisch advies blijft daarom eveneens buiten beschouwing.

Noot 3 De advisering van politioenele autoriteiten blijft eveneens buiten beschouwing. Weliswaar spelen gedragsdeskundigen ondermeer een rol bij het verhoor en de interpretatie van de uitkomsten daarvan, maar het advies dat wordt uitgebracht dient primair het opsporingsonderzoek en moet zodoende als technisch advies wordt beschouwd.

Momentopname advisering in de strafrechtspleging

Als gevolg van de in de inleiding geconstateerde signalen zijn inmiddels in enkele sectoren 'verbetertrajecten' in gang gezet. De belangrijkste daarvan vinden plaats bij de reclassering en in het TBS domein.

Bij de reclassering worden momenteel alle adviesproducten aangepast, is recent de taakspecialisatie ingevoerd en wordt de RiSc als diagnose-instrument doorontwikkeld. Voorts heeft de reclassering de MATE-CRIMI geïntroduceerd als verdiepigingsdiagnostiek op het verslavingsdomein van de RiSc. De implementatie van dit traject moet in 2009 zijn voltooid.

Als uitkomst van het rapport van de Commissie Visser is in het TBS domein ondermeer de besluitvorming rondom het verlenen van de verlofmachtiging drastisch gewijzigd. De afdeling Individuele TBS Zaken (ITZ) van DJI is per 1 januari opgehouden te bestaan en haar taken zijn verdeeld over de Verlofunit van de afdeling Forensische Zorg en het Adviescollege Verloftoetsing TBS (AVT). Momenteel, bij het schrijven van deze rapportage, zijn de rol en taakverdeling tussen de verschillende bij de verlofmachtiging betrokken nog aan het uitkristalliseren.

De advisering in de strafrechtspleging zoals die er, gelet op al deze veranderingen, binnenkort uit gaat zien, kan dus nog niet in volle omvang in de praktijk worden onderzocht. Tegelijkertijd is het waarschijnlijk dat de advisering in de strafrechtspleging nog geruime tijd in ontwikkeling blijft. De optie om te wachten tot alles zou zijn ingevoerd, zou er daarom toe hebben geleid dat het onderzoek voorlopig niet had kunnen worden uitgevoerd. Een dergelijke optie is niet aanvaardbaar gelet op de gesignaleerde problemen en de wens om bij te dragen de noodzakelijke versterking van ketensamenhang in de advisering in de strafrechtspleging.

Beperkingen

Voor de beschrijving van de praktijk van de advisering in de strafrechtspleging was in de onderzoeksopzet voorzien in interviews met opstellers, bemiddelaars en aanvragers/gebruikers van forensische diagnostiek. Tijdens de uitvoeringsfase bleek dat niet alle beoogde respondentgroepen konden deelnemen aan het onderzoek. Van de zijde van de reclassering werd naar voren gebracht dat zij het niet opportuun achtten dat, vanwege hun herijkingsprogramma, de huidige adviespraktijk voor wat betreft de adviesproducten van de reclassering beschreven zou worden. Op voorstel van Reclassering Nederland en met instemming van de begeleidingscommissie van dit onderzoek is besloten om de advisering in de strafrechtspleging ten aanzien van de door de reclassering uitgebrachte adviesproducten uitsluitend te beperken tot een formele beschrijving van de situatie die met het herijkingsprogramma beoogd wordt. Deze beperking heeft ook geïmpliceerd dat de gebruikers van advies niet gevraagd is naar de ervaringen die zij hebben met de huidige reclasseringsrapportage en dat ten aanzien van deze adviesproducten geen inventarisatie van mogelijke knelpunten heeft plaatsgevonden. De beperking tot een formele ex ante beschrijving leidt er toe dat bij de beschrijving van de praktijk van de advisering in de strafrechtspleging (hoofdstuk 4 en verder) in het strafproces noodgedwongen de in kwantitatieve zin belangrijkste uitbrenger van advies buiten beschouwing blijft.

De volledigheid van de beschrijving van de advisering in de strafrechtspleging is verder beperkt door het feit dat de Raad voor de Rechtspraak geen mogelijkheid heeft gezien in te stemmen met het verzoek interviews te houden met rechters en rechters-commissarissen. Deze beperking heeft ertoe geleid dat het zogenaamde ‘gebruikers oordeel’ voor wat betreft een belangrijk deel van de adviesrapportages uitsluitend gebaseerd is op het oordeel van officieren van justitie en advocaten generaal. Het is niet bekend in hoeverre hun oordeel en de door hen ervaren problemen afwijken van die van de zittende magistratuur.

2.4 Methodische verantwoording

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen zijn verschillende onderzoeksmethoden ingezet. In de eerste plaats is door dhr. prof. mr. G. (Gerard) de Jonge op basis van zijn expertise en aanvullende raadpleging van wetteksten het juridisch kader beschreven van de advisering in de strafrechtspleging in het volwassen strafproces (zie hoofdstuk 3 van deze rapportage).

Vervolgens is mede op grond van het juridisch kader, in samenspraak met de begeleidingscommissie vastgesteld welke strafrechtelijke beslissingen en welke adviesgevende partijen in ieder geval onderdeel zouden uitmaken van het onderzoek. Deze partijen (te weten het NIFP, de reclassering en de FP-C's) zijn vervolgens benaderd met het verzoek zo veel mogelijk informatie te verstrekken over de inhoud van de adviesproducten die zij opstellen of waarin zij bemiddelen. Deze informatie bestond uit notities, rapportages formats en diagnostische instrumenten. In aanvulling op deze informatie is literatuur geraadpleegd waarin de psychometrische eigenschappen van de verschillende diagnostische instrumenten beschreven werden. Op grond van deze informatie en een aantal interviews gehouden met medewerkers van het NIFP en van FPC's is vervolgens een voorlopige beschrijving gegeven van de adviesproducten gepositioneerd binnen het strafproces zoals die in de praktijk worden opgesteld.

Nadat de voorlopige beschrijving was gegeven zijn 28 interviews gehouden met aanvragers/gebruikers, bemiddelaars en rapporteurs van adviesrapportages (zie bijlage 5 voor een overzicht van de geïnterviewde personen). De interviews hadden tot doel vast te stellen op welke manier de rapportages aangevraagd werden, hoe de rapportages tot stand kwamen en hoe de rapportages door de gebruikers beoordeeld werden. Daarnaast dienden de interviews ertoe vast te stellen welke overige adviesproducten, die nog niet in de voorlopige beschrijving aan bod waren gekomen, er nog meer werden uitgebracht.

De interviews zijn geconcentreerd afgenomen. Dat wil zeggen dat in een beperkt aantal arrondissementen (te weten Rotterdam, Leeuwarden en Arnhem) alle bij de advisering in de strafrechtspleging betrokken actoren zijn geïnterviewd zodat de advisering in de strafrechtspleging van verschillende zijde compleet belicht kon worden.

Naast de interviews in de drie voornoemde arrondissementen is door DSP-groep voor dit onderzoek ook een aantal interviews benut dat zij in het kader van een ander onderzoek (te weten: de evaluatie van het landelijk kader

forensische diagnostiek in de jeugdzorg) heeft gehouden. Tijdens deze interviews die in de arrondissementen Amsterdam, Leeuwarden/Groningen, Den Haag en Arnhem werden gehouden is gesproken met rechters en officieren van justitie. In deze interviews zijn, zij het meer informeel, dezelfde thema's besproken. Omdat deze respondenten niet officieel zijn betrokken in dit onderzoek ontbreken hun namen in het respondentenoverzicht in bijlage 5.

Op grond van de interviews is het eindrapport opgesteld. De belangrijkste bevindingen van het eindrapport zijn vervolgens in een expertmeeting besproken. Deze bijeenkomst, die onder voorzitterschap van prof. mr. G. (Gerard) de Jonge stond, kende de volgende deelnemers:

- 1 Mevrouw mr. I. (Irene) Gonzales, Advocaat Generaal, expertisecentrum bijzondere penitentiaire zaken ressortsparket Arnhem
- 2 De heer dr. W.F. (Wim) van Kordelaar, klinisch psycholoog, portefeuillehouder rapportagebemiddeling/lid directieraad Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP)
- 3 Mevrouw mr. B. (Bettina) Schnier, Strafrecht advocaat bij de Roos & Pen Advocaten
- 4 De heer drs. J. (Jan-Henk) Stegeman, beleidsmedewerker Reclassering Nederland en direct betrokken bij de het herijkingproject van de adviesproducten van de 3RO
- 5 De heer prof. mr. P. (Paul) Vegter, vice-president/voorzitter strafsector van het Gerechtshof te Arnhem en bijzonder hoogleraar strafrecht aan de Radboud Universiteit

Tijdens deze bijeenkomst zijn de onderzoeksbevindingen gewogen en is antwoord gegeven op de vraag in hoeverre het nodig is om de bestaande adviespraktijk te veranderen. De uitkomsten zijn in hoofdstuk 7 bij de beantwoording van de vierde onderzoeksvraag beschreven.

3 Het wettelijk kader

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt per fase van het strafproces (het voor-, respectievelijk eindonderzoek en daarna de ten uitvoerlegging)⁴ beschreven op welke momenten en met welk doel er – al of niet gevraagd – gedragskundige adviezen over de bejegening van verdachten kunnen of moeten worden verstrekt aan de autoriteiten die beslissingen nemen in het kader van de opsporing en vervolging van strafbare feiten.⁵ Omdat hier de thans geldende wettelijke adviesmomenten worden beschreven wordt in deze notitie niet ingegaan op de gevolgen voor de gedragskundige advisering van de partieel in werking getreden *Wet OM-afdoening* (Stb.2006, 330) en het daarbij behorende Besluit OM-afdoening (Stb. 2007, 255) beschreven, noch de mogelijke consequenties van de *Wet deskundige in strafzaken* (wetsvoorstel 31 116).

Met deze beschrijving wordt (ten dele) antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvragen⁶:

- 1 Hoe ziet de bestaande (en voorgenomen) adviespraktijk eruit?
 - a) Welke instanties (opdrachtnemers) geven ten aanzien van welke strafrechtelijke beslissing adviezen aan welke andere instanties (opdrachtgevers, gebruikers) in welke stadia van het strafproces?
 - b) Over welke onderwerpen (vragen) wordt geadviseerd?
 - c) Zijn er formele en/of inhoudelijke criteria gesteld waaraan de adviezen moeten voldoen (over aard, omvang, vorm/ format, opleverdatum, toepasbaarheid, onderbouwing, et cetera)? Zo ja, welke?

Met betrekking tot de potentiële gebruikers van een gedragsrapportage wordt voorts vermeld of deze toegang hebben tot het persoonsdossier (zie box 1) van een verdachte of veroordeelde.

Noot 4 Het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk vooronderzoek worden tot het vooronderzoek gerekend. Met het aanbrengen van de strafzaak ter zitting begint het eindonderzoek (eerste aanleg, appel, cassatie).

Noot 5 Waar in het onderstaande de algemene term 'gedragsdeskundige' wordt gebruikt dient de lezer te weten dat dit een algemeen begrip is (zie bijv. art. 37 lid 2 Sr). De wet definieert niet wie als gedragsdeskundige kan worden beschouwd. Waar nodig wordt specifiek vermeld welk soort deskundige wordt bedoeld.

Noot 6 Een deel van deze onderzoeksvragen wordt eveneens in de volgende hoofdstukken behandeld. De onderwerpen die bij de beantwoording van de onderzoeksvragen aan bod komen, kennen namelijk verschillende aspecten. In dit hoofdstuk worden de vragen beantwoord van het juridisch perspectief. In het volgende hoofdstuk wordt de praktijk genomen als uitgangspunt bij de beantwoording van (dezelfde) onderzoeksvragen.

Box 1: Persoonsdossier

In persoonsdossiers worden de aan de rechterlijke autoriteiten uitgebrachte rapporten over onderzoeken naar het gedrag of de levensomstandigheden van natuurlijke personen in verband met tegen hen aanhangige strafzaken, de tenuitvoerlegging van de hun opgelegde straffen of maatregelen of hun reclassering opgenomen. Zie daarover de *Regeling persoonsdossiers strafrechtspieging*, Stcrt. 1994, 40. Formeel berust het persoonsdossier bij de griffie van het arrondissement waarin de desbetreffende persoon geboren is of als die persoon niet in Nederland geboren is of zijn verblijfplaats onbekend is, bij de justitiële documentatiedienst van het ministerie van Justitie, zie bijlage 1. In de praktijk is de Justitiële Documentatiedienst in Almelo de beheerder van de persoonsdossiers (zie box 2 in hoofdstuk 5).

3.2 Advisering tijdens het voorbereidend onderzoek

3.2.1 Advisering aan de politie in het kader van de opsporing

Hoewel het onderwerp van gedragskundige advisering aan de politie buiten het kader van dit onderzoek valt, wordt hier toch voor de volledigheid kort aangegeven welke rol gedragskundige adviezen bij het werk van de politie kunnen spelen.

De politie kan zich in het kader van de opsporing laten adviseren door gedragsdeskundigen. Bij de opsporing van een nog onbekende dader kan aan gedragsdeskundigen worden gevraagd om aan de hand van de *modus operandi*, andere gedragingen of uitingen van de verdachte een profiel van diens persoonlijkheid te maken om zo diens toekomstig gedrag te kunnen voorspellen en daarmee diens opsporing te vergemakkelijken.

Bij het verhoor van verdachten kan aan gedragsdeskundigen worden gevraagd om de verhorende ambtenaren te adviseren over de te volgen tactiek.⁷ Bij het verhoor van (zeer jeugdige) slachtoffers of getuigen van seksuele delicten wordt door de politie gebruik gemaakt van speciale verhoorstudio's en worden de aldaar gehouden verhoren door gedragsdeskundigen begeleid en gevalideerd.⁸

Wettelijke basis

De enige wettelijke basis voor het inschakelen van bovengenoemde deskundigen lijkt artikel 151, lid 2 Sv te zijn, waarin aan de hulpofficier de bevoegdheid wordt gegeven een of meer vaste deskundigen als bedoeld in art. 228, tweede lid Sv te benoemen om hem bij te staan. De hulpofficier is niet bevoegd om door hem benoemde vaste deskundigen schriftelijk te laten rapporteren over de persoonlijkheid van een verdachte.

Noot 7 Voorbeeld daarvan zijn te vinden in de zaak die in de jurisprudentie bekend staat onder de naam 'De Zaanse verhoormethode', waarin op verzoek van de politie een 'communicatiedeskundige' het verhoor van een verdachte vanuit een naastgelegen ruimte heeft gadeslagen en beluisterd en de verhorende ambtenaren 'op diverse communicatiesignalen' attendeerde met het doel de verhoren effectiever te maken (HR 13 mei 1997, NJ 1998, 152).

Noot 8 Zie de Aanwijzing van het College van Procureurs-generaal 'opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik' van 30 november 2004.

Noch de *Politiewet*, noch de *Ambtsinstructie voor de politie* bevatten nadere regels over het inwinnen van advies bij gedragsdeskundigen door de politie.

Persoonsdossier

De politie heeft geen toegang tot de persoonsdossiers. Aan de politie uitgebrachte gedragskundige adviezen worden niet in het persoonsdossier opgenomen.

3.2.2 Advisering aan of in opdracht van de officier van justitie

Vroeghulrapportage

De officier van justitie kan ongevraagd een *vroeghulrapportage* van de reclassering ontvangen als de reclassering daartoe aanleiding ziet na een bezoek aan een in verzekering gestelde verdachte.⁹ Een vroeghulrapport is vooral van belang in verband met de vraag of het opportuun is de voorlopige hechtenis van de desbetreffende verdachte te schorsen en onder welke voorwaarden, en of verdere rapportage geadviseerd wordt.¹⁰

Als een vroeghulrapport aan de officier van justitie wordt uitgebracht is deze op grond van art. 62, lid 4 Sv verplicht daar kennis van te nemen alvorens een vordering tot bewaring te doen. De officier is echter niet verplicht zich uit te laten over een eventueel in het vroeghulrapport gegeven advies.

Vroeghulrapporten kunnen worden gevolgd door korte, aanvullende rapportages met advies over mogelijkheden tot schorsing van de voorlopige hechtenis.

Opdracht tot voorlichtingsrapportage aan de reclassering

De officier is op basis van artikel 147 Sv bevoegd de reclassering opdracht te geven een voorlichtingsrapport te maken over een verdachte. De opdracht tot voorlichting door de reclassering mag niet strekken tot opsporing van strafbare feiten, maar is beperkt tot het verkrijgen van informatie ten behoeve van vervolgingsbeslissingen (transactie en t.z.t. strafbeschikking, sepot, voorwaardelijk niet vervolgen of dagvaarden), advies over mogelijke hulpverlening aan de verdachte en advies over de eventuele strafeis.¹¹ De parketten hanteren interne richtlijnen betreffende de gevallen waarin in beginsel om voorlichtingsrapportage wordt gevraagd. Deze interne richtlijnen kunnen per arrondissement verschillen.

Noot 9 De politie is op basis van art. 59, lid 5 Sv verplicht de directeur van de stichting reclassering van elke inverzekeringstelling in kennis te stellen. De reclassering is niet verplicht elke inverzekeringgestelde te bezoeken en is ook niet verplicht om, als een inverzekeringgestelde wel wordt bezocht, daarover een vroeghulrapport te schrijven.

Noot 10 Onder voorlopige hechtenis wordt verstaan de vrijheidsbeneming ingevolge enig bevel van bewaring, gevangenneming of gevangenhouding; art. 133 Sv

Noot 11 Zie de aantekening bij artikel 147 Sv in Melai's losbladige Wetboek van Strafvordering – supplement 125.

Krachtens art. 9 van de *Reclasseringsregeling 1995* kan een reclasseringsinstelling ook uit eigen beweging of op verzoek van anderen (bijvoorbeeld de verdachte of diens raadsman) een voorlichtingsrapport uitbrengen.¹² Dit artikel heeft zijn betekenis echter verloren omdat de reclassering sinds 2003 in de praktijk niet meer uit eigen beweging of op verzoek van anderen voorlichtingsrapporten uitbrengt. Volgens het ministerie van Justitie is voor dit beleid gekozen om de activiteiten van de reclassering rechtsreeks te verbinden met de specifieke behoeften van het openbaar ministerie, de zittende magistratuur en de Dienst justitiële inrichtingen. Als een ander dan één van de genoemde ketenpartners een voorlichtingsrapport van de reclassering nodig acht, zal deze dat verzoek moeten richten tot één van deze instanties, die dan een voorlichtingsopdracht aan de reclassering kunnen (maar niet moeten) geven. Reclasseringsorganisaties ontvangen geen subsidiegelden van Justitie voor het uitvoeren van verzoeken van derden (niet-ketenpartners).

Opdracht tot andersoortige rapportage

Artikel 151 Sv geeft de officier van justitie de bevoegdheid om één of meer *vaste deskundigen* te benoemen om hem voor te lichten of bij te staan en zo nodig een onderzoek, een onderzoek omtrent de persoonlijkheid van de verdachte daaronder begrepen, in te stellen en daarover een schriftelijk verslag uit te brengen. De officier dient in de opdracht te vermelden op welke vragen hij een antwoord wil en binnen welke termijn het advies moet worden uitgebracht. De officier kan een dergelijke opdracht ambtshalve geven, maar ook op verzoek van de verdachte of diens raadsman. Ook deze rapportage kan dienen ter ondersteuning van vervolgingsbelissingen (transactie en t.z.t. strafbeschikking, sepot, voorwaardelijk niet vervolgen of dagvaarden).

Volgens artikel 228, lid 2 Sv zijn vaste deskundigen zij die door het gerechtshof in welk ressort zij wonen als zodanig zijn beëdigd. Zij hoeven daarna niet terzake van uitsluitend schriftelijke verslagen te worden beëdigd.¹³ Voor zover het psychiaters en psychologen betreft worden zij door het lokale NIFP bij het Hof voorgedragen om als vaste deskundige te worden beëdigd. Het NIFP toetst hun geschiktheid. Het Hof toetst vervolgens het verleden van de voorgedragen personen. Na een positieve beoordeling worden de desbetreffende deskundigen dan door het Hof als vaste deskundige beëdigd.

Deze bevoegdheid van de officier die voortvloeit uit artikel 151 Sv kan worden gebruikt om preadvies te vragen over de wenselijkheid van advies over de toerekenbaarheid van de gepleegde feiten aan de verdachte of om meteen een volledige psychiatrische en/of psychologische expertise (*Pro Justitia* rapportage¹⁴) aan te vragen. Gecombineerd met reclasseringsrapportage kan dit desgewenst leiden tot zogenaamde *tripel*rapportage.

Noot 12 De Reclasseringsregeling behoort weliswaar formeel tot het wettelijke kader voor de advisering van de drie reclasseringsorganisaties, maar de adviespraktijk heeft zich dermate van deze regeling losgezongen, dat deze de facto niet meer als wettelijk kader in materieel opzicht functioneert.

Noot 13 Zie Cleiren en Nijboer, T&C *Strafvordering*, aantekening bij onder art. 228 Sv

Noot 14 De term 'Pro Justitia' heeft geen wettelijke betekenis.

Persoonsdossier

Alle reclasseringsrapporten en rapporten van andere gedragsdeskundigen worden aan het strafdossier toegevoegd en dienen uiteindelijk (in afschrift) aan het persoonsdossier te worden toegevoegd.

Op verzoek ontvangt de officier van justitie afschriften van de in het persoonsdossier opgenomen rapporten. In de praktijk wordt dan het gehele persoonsdossier in het strafdossier gelegd. Het blijft daarin aanwezig tot het einde van de strafzaak en kan dus vervolgens door de rechter, de verdachte en diens raadsman worden ingezien.

Op de uittreksels uit het Justitieel documentatieregister (dat *altijd* aan een strafdossier wordt toegevoegd) wordt het vermeld als er van de betrokken persoon een persoonsdossier bestaat.

3.2.3 Advisering in opdracht van de rechter commissaris

Opdracht tot voorlichtingsrapportage aan de reclassering

In het kader van een gerechtelijk vooronderzoek is de rechter commissaris (R-C) op grond van art. 117 lid 2 Sv bevoegd reclasseringsvoorlichtingsrapportage aan te vragen, net zoals de officier van justitie dat op basis van art. 147 Sv kan (zie hierboven).

Opdracht tot andersoortige rapportage

Wil een rechter commissaris een onderzoek naar de geestvermogens van een verdachte laten verrichten dan kan hij (eventueel op grond van een preadvies (BooG) van het NIFP) dat klinisch – in het Pieter Baan Centrum - laten doen op basis van de artikelen 196-198 Sv of ‘ambulant’ door het benoemen van een deskundige op basis van art. 227 Sv. De rechter commissaris kan een dergelijke opdracht ‘ambtshalve geven of op vordering van de officier van justitie of op verzoek van de verdachte. Een opdracht tot voorlichting bevat de vragen waarop een antwoord wordt verwacht en een termijn waarbinnen het ‘Pro Justitia’ rapport wordt verwacht.

De verdachte heeft krachtens art. 232 Sv het recht een deskundige aan te wijzen die bij het door de rechter commissaris gelaste onderzoek aanwezig is. Deze deskundige verricht zelf geen onderzoek maar controleert de onderzoeker tijdens diens werk.

De verdachte is eveneens bevoegd om het uitgebrachte rapport te laten beoordelen door een ‘tegendeskundige’ als bedoeld in art. 234 Sv. Ook deze verricht zelf geen onderzoek maar geeft zijn deskundige mening over het in opdracht van de rechter commissaris verrichte onderzoek.

De verdachte is ook bevoegd om zélf een onderzoek naar zijn geestvermogens te laten verrichten en dat onderzoek aan het strafdossier te laten toevoegen. Op basis van art. 591 Sv kunnen de daarvoor gemaakte kosten door het Rijk worden vergoed.

De rechter commissaris heeft niet tot taak de uitgebrachte rapporten en de daarin vervatte conclusies en adviezen te beoordelen. De rechter commissaris die met het gerechtelijk vooronderzoek is belast heeft slechts tot taak deze rapportage te laten verzorgen en aan het strafdossier toe te voegen. De deskundigenrapporten gaan pas op de zitting een rol spelen.

Persoonsdossier

Alle gedragskundige rapportage wordt aan het strafdossier toegevoegd en uiteindelijk ook aan het persoonsdossier. De rechter commissaris heeft toegang tot het persoonsdossier.

3.2.4 Advisering op verzoek van de verdachte of diens raadsman

Als er geen gerechtelijk vooronderzoek loopt kan de verdachte of diens raadsman op basis van art. 36a Sv de rechter commissaris verzoeken 'enig onderzoek' in te stellen. Een dergelijke verzoek kan inhouden om een of meer gedragsdeskundigen te benoemen ter advisering over de persoon(lijkheid) van de verdachte/ de cliënt.

3.2.5 Advisering aan de raadkamer gevangenhouding

De raadkamer die over gevangenhouding oordeelt is niet zelfstandig bevoegd gedragsdeskundige adviezen (bijvoorbeeld over de opportuniteit van schorsing van de voorlopige hechtenis) aan te vragen. De raadkamer beschikt wel over alle adviesrapporten die door de officier van justitie of de rechter commissaris aan het strafdossier zijn toegevoegd.

3.3 Advisering tijdens het eindonderzoek (advisering aan de rechtbank)

Rapportage door gedragsdeskundigen aan de rechtbank is een noodzakelijke voorwaarde om de maatregelen van plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis (art. 37 Sr), terbeschikkingstelling (art. 37a Sr) en plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders (art. 38m Sr) te kunnen opleggen.¹⁵

Opdracht tot voorlichtingsrapportage aan de reclassering

In het kader van de behandeling van een strafzaak ter (al of niet pro forma) zitting is de *rechtbank* (zowel de meervoudige kamer als de alleen rechtsprekende politierechter) op grond van art. 310 jo. 367 Sv bevoegd een (aanvullende) reclasseringsvoorlichtingsrapportage aan te vragen, net zoals de officier van justitie dat op basis van art. 147 Sv kan en de rechter commissaris op basis van art. 117, lid 2 Sv. Ook de kantonrechter (ook behorende tot de rechtbank) is blijkens art. 398 Sv bevoegd de reclassering te laten rapporteren.

In hoger beroep heeft het *gerechtshof* blijkens art. 415 Sv ook de bevoegdheid de reclassering voorlichtingsrapporten te laten uitbrengen.

Opdracht tot andersoortige rapportage

Artikel 316 Sv geeft de rechtbank de bevoegdheid de rechter commissaris (nader of nieuw) onderzoek te laten doen. Dat kan inhouden dat de rechter-

Noot 15 Als de rechter toepassing van art. 37 Sr (plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis voor een jaar), art. 37b Sr (TBS met bevel verpleging) of art. 37c Sr (het omzetten van een TBS met voorwaarden in een TBS met bevel verpleging) overweegt kan hij ex art. 509g Sv de betrokkene laten observeren in een psychiatrisch ziekenhuis of het PBC. De aldus verkregen rapportage speelt dan een rol bij de uiteindelijke beslissing.

commissaris wordt gevraagd bepaald deskundigenonderzoek te laten verrichten, bijvoorbeeld een onderzoek naar de geestvermogens van de verdachte.

In hoger beroep heeft het gerechtshof blijkens art. 415 gelijke bevoegdheid. Bij toepassing van art. 316 kan de opdracht tot nader of nieuw onderzoek ofwel aan de rechter commissaris in de rechtbank ofwel aan een raadsheer-commissaris worden gegeven.

Artikel 317 geeft de rechtbank de bevoegdheid – zonder de zaak naar de rechter commissaris te verwijzen – de verdachte die zich in voorlopige hechtenis bevindt, voor het vaststellen van diens geestvermogens deze ter observatie naar een psychiatrisch ziekenhuis of naar het Pieter Baan Centrum over te brengen. Dat mag de rechtbank echter pas doen na een preadvies van een deskundige te hebben gevraagd en de officier en de verdachte en diens raadsman over dit voornemen te hebben gehoord.

Toelichting advies ter zitting

Krachtens art. 315 Sv is de rechter bevoegd deskundigen op de zitting te laten komen om hun rapporten en adviezen toe te lichten. Dit kan in beginsel leiden tot aanpassing of verandering van het schriftelijk uitgebrachte advies.

Persoonsdossier

De rechter heeft toegang tot het persoonsdossier en kan het opvragen als het niet in het dossier was gevoegd.

3.4 Advisering in het kader van de tenuitvoerlegging

3.4.1 Advisering in het kader van de voorwaardelijke invrijheidstelling

Per 1 juli 2008 is de wet van 6 december 2007 (Stb. 2007, 500), waarmee de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafrecht terugkeert, in werking getreden. Blijkens artikel 15a, zesde lid, Sr (nieuw) dient de directeur van de inrichting waar de kandidaat voor voorwaardelijke invrijheidstelling verblijft, het openbaar ministerie te adviseren over eventueel aan de invrijheidstelling te verbinden bijzondere voorwaarden. In dat zelfde artikellid staat dat de reclassering daarover *kan* adviseren. Het openbaar ministerie beslist op basis van deze adviezen omtrent het stellen van bijzondere voorwaarden en kan die aanvullen, wijzigen of opheffen.¹⁶

Artikel 15b, tweede lid, Sr (nieuw) zegt dat het openbaar ministerie een reclasseringsinstelling kan opdragen de vi-gestelde te begeleiden en toezicht te houden op de naleving van de bijzondere voorwaarden. Leeft de vi-gestelde een voorwaarde niet na, dan moet de reclassering dat onverwijld aan het openbaar ministerie melden. Hoewel dat niet in de wet staat, valt te verwachten dat een melding als regel gepaard zal gaan met een advies aan het openbaar ministerie over aan schending van de voorwaarden te verbinden gevolgen.

Noot 16 Omdat het veldwerk voor dit onderzoek vóór 1 juli 2008 plaatsvond is de ervaring met de vi buiten beschouwing gebleven.

Blijkens artikel 15a, achtste lid Sr (nieuw) en artikel 15b, derde lid Sr (nieuw) kunnen bij of krachtens algemene maatregel van bestuur nadere regels worden gesteld over de totstandkoming van de vi-beslissing en over de uitvoering van het toezicht. Deze nadere regelgeving is nog niet tot stand gekomen, maar zal mogelijke nadere regels betreffende de advisering aan het openbaar ministerie bevatten.

Een volgend adviesmoment doet zich voor in het geval waarin het openbaar ministerie een vordering indient tot het uitstellen of achterwege laten van de vi. In het kader van de behandeling van genoemde vordering zijn blijkens artikel 15e, vierde lid Sr (nieuw) zowel het openbaar ministerie als de betrokken veroordeelde bevoegd deskundigen te doen dagvaarden of te doen oproepen om bij het onderzoek ter zitting aanwezig te zijn. De wet laat open welk soort deskundigen kunnen worden gedagvaard of worden opgeroepen, maar dat zullen in dit soort zaken naar verwachting (forensisch) psychologen, psychiaters of reclasseringsmedewerkers zijn. Als er zijdens de veroordeelde en het openbaar ministerie geen (gedrags)deskundigen zijn gedagvaard of zijn opgeroepen, dan is de rechtbank zelf nog bevoegd om reclasseringsadvies te vragen. Blijkens artikel 15e, zesde lid Sr (nieuw) is – onder meer - artikel 310 Sv op deze procedure van toepassing, waardoor de rechtbank bevoegd is de reclassering opdracht te geven een adviesrapport over het al of niet verlenen van de vi te maken.

In zijn beslissing op de vordering van het openbaar ministerie kan de rechtbank blijkens artikel 15f lid 3 Sr (nieuw) het openbaar ministerie adviseren omtrent aan voorwaardelijke invrijheidstelling te verbinden voorwaarden. Het ligt in de lijn der verwachting dat de rechtbank zich daarbij zal baseren op advies van de reclassering, die immers met het toezicht wordt belast.

Als het openbaar ministerie een vordering indient tot herroeping van een vi, dan wordt blijkens artikel 15i, zesde lid Sr (nieuw) degene die met begeleiding en het toezicht was belast (in de praktijk zal dat de reclassering zijn) opgeroepen om de zitting bij te wonen. Desgevraagd zal de reclassering de rechtbank (mondeling) kunnen adviseren omtrent de vraag of de vi moet worden herroepen en zo niet of er nieuwe of andere bijzondere voorwaarden aan de veroordeelde moeten worden gesteld.

3.4.2 Advisering in het kader van vorderingen tenuitvoerlegging (tul) aan de officier van justitie

Wanneer een veroordeelde een *taakstraf* niet naar behoren heeft verricht of wanneer iemand die tot een *geheel of gedeeltelijk voorwaardelijke straf* is veroordeeld de voorwaarden overtreedt wordt dat in beginsel door de reclassering, die was belast met de uitvoering van die taakstraf dan wel met het toezicht op de voorwaardelijk veroordeelde, aan het openbaar ministerie gerapporteerd. In het rapport kan worden geadviseerd tot het al of niet vorderen van de tenuitvoerlegging van de vervangende detentie waar het de taakstraf betreft of het vorderen van de tenuitvoerlegging van het voorwaardelijk deel van de opgelegde straf of maatregel. De wettelijke basis voor dergelijke rapporten is art. 8, 1b van de Reclasseringregeling 1995.

Het openbaar ministerie beslist vervolgens of het een vordering tenuitvoerlegging (tul) in de zin van art. 14g Sr bij de rechtbank indient. De vordering wordt ofwel op zichzelf of gelijktijdig met een nieuwe strafzaak behandeld. In de gevallen waarin de behandeling van de vordering tul niet gelijktijdig geschiedt met de behandeling van een (nieuw) feit waarvoor de veroordeelde wordt vervolgd zijn de art. 310 en 316 van overeenkomstige toepassing (art. 14i lid 4 Sr). Dat betekent dat de rechtbank ook in het kader van een tulzitting (nieuw) gedragskundig advies kan vragen. Omdat degene die met de uitvoering van de taakstraf dan wel met het verlenen van hulp en steun van de veroordeelde altijd voor die zittingen worden opgeroepen (art. 14h, lid 3 en lid 4) zal dergelijk (nader) advies mondeling ter zitting kunnen worden gegeven.¹⁷

3.4.3 Advisering met betrekking tot verlenging van de terbeschikkingstelling

Als het openbaar ministerie een vordering indient tot verlenging van een terbeschikkingstelling mét bevel verpleging, dan dient blijkens art. 509 o, lid 2 Sv daarbij een advies van het hoofd van het Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC)¹⁸ te worden gevoegd, een afschrift van aantekeningen omtrent de lichamelijke en geestelijke gesteldheid van de ter beschikking gestelde en een advies van de reclassering en van een psychiater die zelf de ter beschikking gestelde heeft onderzocht (art. 509 o, lid 3 Sv). Aanvullend op het Wetboek van Strafrecht stelt het College van procureurs-generaal in de *Aanwijzing TBS met voorwaarden en voorwaardelijke beëindiging dwangverpleging* van 1 november 2006 dat wanneer de officier voornemens is de voorwaardelijke beëindiging van de dwangverpleging te vorderen het verlengingsadvies door een psychiater moet worden uitgebracht en niet eerder dan 3 maanden en niet later dan 2 maanden dient te zijn opgemaakt vóór afloop van de lopende termijn.

Als het OM een verlenging vordert waardoor de totale duur van de TBS zes jaar of een veelvoud daarvan te boven gaat dient er een advies te komen van twee gedragsdeskundigen van verschillende disciplines, waaronder een psychiater (art. 509 o, lid 4.Sv). Deze voorschriften zijn uitgewerkt in de artikelen 46 t/m 51 van het *Reglement verpleging ter beschikking stelling*. Door het College van procureurs-generaal is in de *Aanwijzing TBS met voorwaarden en voorwaardelijke beëindiging dwangverpleging* bepaald dat in het geval de 6-jaarszitting gaat om de vordering van TBS met voorwaarden of een voorwaardelijk beëindiging van de TBS met dwangverpleging, de reclassering verantwoordelijk is voor het aanleveren van een rapportage waarin de voorwaarden zijn uitgewerkt.

De reclassering dient te adviseren over de voorwaardelijke beëindiging van een TBS als bedoeld in art. 38g Sr, over de beëindiging van een TBS met voorwaarden en over de omzetting van een TBS met voorwaarden in een TBS met bevel verpleging. Een en ander is uitgewerkt in de artikelen 62 t/m 71 van het *Reglement verpleging ter beschikking gestelden* en de *Aanwijzing TBS met voorwaarden en voorwaardelijke beëindiging dwangverpleging* van het College van Procureurs-Generaal.

Noot 17 In de praktijk komt de reclassering niet naar tul-zittingen toe.

Noot 18 In het verleden aangeduid met de term TBS inrichting of TBS instelling.

3.4.4 Advisering over de bejegening van gedetineerden binnen de kaders van de Penitentiaire beginselenwet

Selectie, plaatsing en overplaatsing

Bij gedragskundige adviezen met betrekking tot de bejegening van gedetineerden betreffende hun selectie, plaatsing en overplaatsing in het kader van de detentiefasering gaat het meestal om de uitleg van 'goed gedrag', zoals gedefinieerd in artikel 1 van de Penitentiaire beginselenwet (Pbw).

Selectieadviezen worden in naam door de directeurs van de inrichtingen aan selectiefunctionarissen verstrekt, maar worden in de praktijk voorbereid door medewerkers van het Bureau Selectie en Detentiebegeleiding (BSD), waarover elke inrichting beschikt. De medewerkers van deze bureaus zijn niet per se gedragsdeskundigen.

De meeste strafinrichtingen beschikken over (part time) psychiaters en/of psychologen, die samen met de gestichtstarts het zogenaamde psychomedisch overleg (PMO) vormen. Adviezen van dit PMO kunnen aanleiding zijn om gedetineerden in afzondering of op bepaalde afdelingen te plaatsen, waar zij bijzondere zorg krijgen. Het is ook mogelijk dat gedetineerden, bij wie sprake is van een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens (maar die geen TBS hebben gekregen), door de selectiefunctionaris naar een psychiatrisch ziekenhuis worden gestuurd (art. 15, lid 5 Pbw). Dat gebeurt blijkens art. 30 van de Regeling selectie slechts na advisering door de districtopsychiater en van het psychomedisch overleg in de inrichting. Het functioneren van PMO's is niet wettelijk geregeld. Het Penitentiair Selectie Centrum te Den Haag kan zo nodig nader onderzoek plegen. Dat laatste is niet nodig als op grond van de 'Indicatiestelling in de forensische zorg' in het betreffende ressort een forensisch deskundige Geestelijke Gezondheidszorg-indicatiecommissie is ingesteld, die over de noodzaak tot opname van betrokkene in een psychiatrisch ziekenhuis heeft geadviseerd.

Artikel 43, lid 3 Pbw biedt de mogelijkheid tot overbrenging van een gedetineerde naar een voor diens sociale verzorging en/of hulpverlening bestemde plaats, zoals een verslavingskliniek. De (verslavings)reclassering vervult hierbij een bemiddelende rol en kan de penitentiaire inrichting in dat kader adviseren.

Het is mogelijk dat een gedetineerde op basis van art. 13 Sr ter verpleging naar een FPC wordt overgeplaatst, ook al heeft hij geen TBS opgelegd gekregen. Dit wordt uitgewerkt in art. 27 van de *Regeling selectie*. Het advies van de *districtopsychiater* is hiervoor vereist (art. 13, lid 3 Sr).

Gedetineerden die zowel een gevangenisstraf als een TBS met bevel verpleging opgelegd hebben gekregen kunnen al voor de afloop van de termijn van de gevangenisstraf op basis van art. 13 naar een TBS kliniek worden overgebracht (artt. 43, lid 2 en 44 Penitentiaire maatregel).

Permanente cameraobservatie

Als een directeur permanente cameraobservatie van een gedetineerde nodig acht ter bescherming van diens geestelijke toestand dient hij alvorens daartoe te beslissen het advies in te winnen van een gedragsdeskundige (art. 34a Pbw en 51a Pbw).

De beklagcommissie is krachtens art. 64 Pbw verplicht (ook) bij gedragsdeskundigen mondeling of schriftelijk inlichtingen in te winnen. De beroepscommissie heeft die mogelijkheid blijkens art. 69. lid 3 Pbw eveneens.¹⁹

Maatschappelijke re-integratie (TR, PP)

In het kader van het maatschappelijk re-integratieprogramma *Terugdringen recidive* (TR) adviseert de reclassering over de invulling van de detentie en de voorbereiding van deelname aan een penitentiair programma. Er wordt in dat kader samengewerkt met de medewerkers maatschappelijke dienstverlening (MMD-ers) die aan de inrichting verbonden zijn. De wettelijke basis is daarvoor art. 8, 1b jo. Art. 11, lid 2 Reclasseringsregeling.

Bij de voorbereiding van deelname van gedetineerden aan penitentiare programma's (PP) heeft de reclassering een adviserende rol aan de directeur die op zijn beurt daaromtrent de selectiefunctaris dient te adviseren. Het wettelijk kader voor deze vorm van advisering is onduidelijk.

Persoonsdossiers

Directeuren van penitentiare inrichtingen hebben toegang tot de persoonsdossiers (art. 9 lid 1 onder c Regeling persoonsdossiers)

3.4.5 Advisering over de bejegening van verpleegden binnen de kaders van de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden.

Binnen de kaders van de Beginselenwet ter beschikking gestelden (Bvt) speelt gedragsdeskundige advisering een rol bij over)plaatsingsbeslissingen (art. 11-15 Bvt).

In de TBS-sfeer is de advisering over het verlenen van verlof (begeleid, onbegeleid, transmuraal dan wel proefverlof) belangrijk. Dit gebeurt op grond

Noot 19 Iedere penitentiare inrichting kent een zogenaamde Commissie van Toezicht. Een Commissie van Toezicht is een van de penitentiare inrichting volledig onafhankelijke commissie, die zich met name bezighoudt met het toezicht op de behandeling van gedetineerden en het onderhouden van contacten met hen, het zo nodig doen van suggesties aan de Directeur en het eventueel geven van adviezen aan de Minister van Justitie. De leden hebben altijd toegang tot alle plaatsen in de inrichting en tot alle plaatsen waar gedetineerden verblijven. In een Commissie van Toezicht zit veelal een Rechter, een arts, een advocaat en een maatschappelijk werker. Verder worden leden betrokken uit allerlei geledingen van de maatschappij, van huisvrouw tot mensen uit het bedrijfsleven. Vaak wekelijks wordt een penitentiare inrichting door de weekcommissaris van de Commissie van Toezicht bezocht, die gesprekken aangaat met gedetineerden die daartoe een verzoek hebben ingediend. Niet alle klachten die gedetineerden hebben, kunnen door de weekcommissaris worden opgelost en daarvoor staat dan de weg open naar de Beklagcommissie. De Beklagcommissie wordt uit de leden van de Commissie van Toezicht samengesteld. Vaak zijn dit twee vaste leden en één lid die steeds wisselt. Voorafgaand aan de mondelinge behandeling van de zaak wordt de Directeur gevraagd om een schriftelijke toelichting te geven op de klacht, die voor de zitting aan de desbetreffende gedetineerde wordt toegezonden. Aansluitend vindt een mondelinge behandeling plaats en wordt de gedetineerde de gelegenheid geboden om zijn klacht nader toe te lichten. In het merendeel van de gevallen wordt aansluitend op de mondelinge behandeling een beslissing genomen door de Beklagcommissie. Tegen de uitspraak van de beklagcommissie kunnen de directeur en de klager beroep instellen door het indienen van een beroepschrift bij een door de Raad voor strafrechtstoepassing en jeugdbescherming benoemde beroepscommissie van drie leden, die wordt bijgestaan door een secretaris. De Beroepscommissie is bevoegd het besluit van de Directeur waar de klacht zich op richt te vernietigen. (Op basis van Publicatie in Respond magazine – mr Marcel Smit Ten Holter Advocaten- juni 2007 en Pbw).

van het verlofbeleidskader en het verloftoetsingskader²⁰, die een vaste procedure bieden voor het verlenen van verlof. Als uitvloeisel van de aanbeveling van de commissie-Visser is er een Adviescollege Verloftoetsing TBS-gestelden (het AVT) in het leven geroepen, dat de minister van Justitie adviseert over het verlenen van verlof. Bij een negatief advies wordt verlof niet verleend; bij een positief advies kan de minister besluiten toch geen verlof te verlenen.

Voor het verkrijgen van een machtiging voor proefverlof dient met medewerking van de reclassering een proefverlofplan te worden opgesteld (art. 54 Reglement verpleging). Een dergelijk plan heeft eerder het karakter van een voorstel dan van een advies. De grens is moeilijk te trekken.

De reclassering rapporteert voorts over het verloop van het proefverlof, de voorwaardelijke beëindiging van de TBS en de TBS met voorwaarden aan het openbaar ministerie en de Dienst justitiële inrichtingen. Dit zijn geen adviezen in strikte zin, maar deze rapporten vormen wel de basis voor beslissingen over de verdere tenuitvoerlegging van de maatregel. Als de onder toezichtgestelde de voorwaarden overtreedt geeft de reclassering wel uitdrukkelijk een advies over te nemen beslissingen.

De reclassering dient te adviseren over de voorwaardelijke beëindiging van een TBS als bedoeld in art. 38g Sr, over de beëindiging van een TBS met voorwaarden en over de omzetting van een TBS met voorwaarden in een TBS met bevel verpleging. Een en ander is uitgewerkt in de artikelen 62 t/m 71 van het Reglement verpleging ter beschikking gestelden.

De advisering in het kader van plaatsing longstay wordt geregeld in het Longstaybeleidskader.²¹ Het beleidskader bepaalt dat het FPC haar plaatsingsverzoek volgens een vast format neerlegt bij hoofd plaatsing (DJI). Het hoofd plaatsing wint vervolgens bij de Landelijke Adviescommissie Plaatsing (LAP) advies in. De LAP toetst op basis van de ingevulde formats of men naar geldend psychiatrisch inzicht in alle redelijkheid tot de vaststelling kan komen dat een voortzetting van op verandering gerichte behandeling niet langer zinvol is en of de door de kliniek beoogde vervolgsetting passend is.

Noot 20 In de circulaire 'toetsingskader verlof ter beschikkinggestelde' van 6 maart 2007 van het Ministerie van Justitie wordt uiteengezet op welke wijze de Verlofunit en het AVT geïnformeerd dienen te worden om te kunnen besluiten over het verlenen van de machtiging. Het toetsingskader stelt onder meer dat begeleid verlof niet eerder start dan nadat de voorgeschiedenis (ziekteverloop en justitiële historie) en de feitelijke gebeurtenissen rond het delict in beeld zijn gebracht (delictanalyse op basis van dossier). In het toetsingskader valt verder te lezen dat de verlofaanvraag schriftelijk geschiedt en tevens gemeld wordt in het Monitoring Informatiesysteem Terbeschikking Stelling (MITS). Voorts dient de verlofaanvraag ondertekend te zijn door het hoofd van de inrichting, en diens direct gedelegeerde vervanger. Ook moet krachtens het toetsingskader uit de aanvraag blijken dat het voorgestelde verloftraject op basis van multidisciplinair overleg in het forensisch psychiatrisch centrum tot stand is gekomen. In het toetsingskader wordt voorts het gebruik van HCR-20 of HKT-30, PCL-R en in het geval van een zedenmisdrif de SVR -20 voorgeschreven.

Noot 21 Het Longstaybeleidskader van augustus 2005 wordt momenteel herzien. Naar verwachting komt eind 2008 een nieuwe versie beschikbaar. Het nieuwe beleidskader betekent een verbetering van de rechtspositie van de verdachte of veroordeelde omdat hij met de inwerkingtreding ervan de mogelijkheid krijgt van beroep bij de RSJ tegen voortzetting van de plaatsing. Tegen het besluit tot plaatsing stond ook in de oude situatie al de mogelijkheid tot beroep open. (Zie de brief van de Staatssecretaris van Justitie van 31 augustus 2008, Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 29 452, nr. 92)

Deze toets moet volgens het Longstay Beleidskader mede gebaseerd zijn op een recente onafhankelijke multidisciplinaire rapportage waarbij de rapporteurs de TBS-gestelde hebben bezocht (ofwel in het kader van een contra-expertise naar aanleiding van een verlofaanvraag ofwel in het kader van een zesjaarsverlenging ex art. 509 o lid 4 Sv). Ontbreekt een dergelijke rapportage dan zet de LAP een dergelijk onderzoek alsnog uit. ("Longstaybeleidskader, augustus 2005: Ministerie van Justitie,")

Wanneer de LAP concludeert dat de langdurig zorg en beveiligingsafhankelijkheid (nog) niet kan worden vastgesteld, zal zij deze conclusie motiveren. Daarbij kan de LAP een behandeladvies geven.

Het hoofd van de afdeling ITZ beslist vervolgens op basis van de aanmelding van de kliniek en het naar aanleiding daarvan uitgebrachte advies van de LAP of de TBS-gestelde op de wachtlijst voor de landelijke longstay voorziening wordt geplaatst.

3.4.6 Advisering over gratie

Blijkens art. 9, lid 1 van de Reclasseringsregeling kan de reclassering worden opgedragen te adviseren over gratie. Het in dat artikel vermelde artikel 12 *Gratiewet* is echter in 2003 vervallen, zodat de wettelijke basis voor dergelijke adviezen momenteel ontbreekt. Wel kan de minister van Justitie en kunnen de bevoegde rechtbanken de reclassering om inlichtingen over de desbetreffende persoon vragen (artikelen 5 en 6 *Gratiewet*).

3.4.7 Advisering over overdracht en overname van strafexecutie

Krachtens artikel 9 lid 1 Reclasseringsregeling en 19, eerste lid Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnissen kan de officier van justitie de reclassering om advies vragen.

3.5 Wettelijk grondslag gebruik justitiële gegevens en informatie uit persoonsdossier

Ten behoeve van het opstellen van de verschillende adviesproducten moet gebruik gemaakt worden van informatie uit het strafproces. Opstellers van adviesproducten moeten bijvoorbeeld weten van welke strafbare feiten de verdachte of veroordeelde verdacht wordt, welke strafrechtelijke beslissingen over de verdachte of veroordeelde zijn genomen en of er eerdere persoonlijkheidsonderzoeken zijn uitgebracht.

Deze informatie is grotendeels niet openbaar (voor zo verre de verdachte of veroordeelde zelf niet uitdrukkelijk toestemming geeft voor het gebruik ervan). In het bijzonder is het gebruik door derden van de zogenaamde *Justitiële gegevens* en het *persoonsdossier* aan wetgeving gebonden.

Niet alle partijen die momenteel in het strafproces de beslissingsbevoegde actoren adviseren zijn wettelijk bevoegd te beschikken over bovengenoemde informatie. Bestudering van de relevante wetteksten maakt dat duidelijk.

In artikel 42 Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens is bepaald:

- 3 *Onze Minister verstrekt ten behoeve van de selectie of bejegening desgevraagd afschriften van de in een persoonsdossier opgenomen rapporten aan de selectiefunctionarissen en de hoofden van de inrichtingen waar de aan een persoon opgelegde straf of maatregel wordt ten uitvoer gelegd.*
- 4 *Onze Minister verstrekt ten behoeve van het voorbereiden van enig rapport of het uitoefenen van enig toezicht desgevraagd afschriften van de in een persoonsdossier opgenomen rapporten aan:*
 - b. *de directeuren van de stichting en de reclasseringsinstellingen, bedoeld in artikel 1, onder b en c van de Reclasseringsregeling 1995;*
 - c. *de reclasseringswerkers, bedoeld in artikel 6, eerste lid, van de Reclasseringsregeling 1995;*
 - d. *de directeur of ressortsdirecteur van de raad voor de kinderscherming.*

Bij algemene maatregel van bestuur kunnen andere personen of instanties worden aangewezen aan wie ten behoeve van een juiste toepassing van het strafrecht afschriften van rapporten uit een persoonsdossier kunnen worden verstrekt. Daarbij kan tevens worden bepaald van welke rapporten afschriften worden verstrekt. Tevens kunnen nadere voorschriften worden gegeven in verband met de verstrekking.

Die algemene maatregel van bestuur is het: *Besluit justitiële gegevens* dat zegt:

Artikel 17 - 1. Justitiële gegevens worden voor zover dit noodzakelijk is voor de uitoefening van hun taken desgevraagd verstrekt aan: (...) d. de gedragsdeskundigen die zijn belast met de opstelling van rapporten of adviezen als bedoeld in de artikelen 37, tweede en derde lid en 37a, derde lid, van het Wetboek van Strafrecht.

Het gaat hier om degenen die belast zijn met de zogenaamde Pro Justitia rapportage die wordt gevraagd met het doel advies te krijgen over plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis, resp. terbeschikkingstelling. Het persoonsdossier is echter niet een 'justitieel gegeven' in de zin van dit artikel.

Ditzelfde besluit zegt in artikel 35:

Afschriften van rapporten uit een persoonsdossier worden verstrekt aan:
b. *Onze Minister ten behoeve van het voorbereiden van enig rapport met het oog op een juiste toepassing van het strafrecht.*

Uit het bovenstaande blijkt dat de rapporteurs die via het NIFP bemiddeld worden feitelijk geen wettelijke basis hebben op grond waarvan zij (delen van) het persoonsdossier ontvangen. Dat geldt wel voor de reclassering, het hoofd van het FPC en de directeur van de PI (zie Artikel 42 lid 3 en lid 4 van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens).

3.6 De uiterste houdbaarheidsdatum van gedragskundige rapportage.

Alleen waar de aanwezigheid van gedragskundige rapportage dan wel een (gedragskundig) advies een voorwaarde is om een vrijheidsbenemende, dan wel vrijheidsbeperkende maatregel op te kunnen leggen, of te kunnen verlengen, stelt de wet eisen aan de 'versheid' van die rapportage.

Rapportage als basis voor het opleggen van een maatregel

De wettelijke eisen betreffende de actualiteit van gedragsrapportage vindt men in:

- artikel 37, tweede lid Sr, met betrekking tot de maatregel van plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis
- artikel 37a, derde lid, jo. artikel 37, tweede lid, Sr., met betrekking tot een last tot ter beschikking stelling
- artikel 38m, vierde lid Sr, met betrekking tot de plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders (ISD-maatregel)
- artikel 77s, tweede lid Sr, met betrekking tot de plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ-maatregel) en
- artikel 77w, tweede lid Sr, met betrekking tot het opleggen van een maatregel betreffende het gedrag van een jeugdige (gedragsmaatregel)

De hoofdregel is dat dergelijke gedragskundige rapportage of het advies op het moment waarop de terechtzitting aanvangt niet ouder is dan een jaar.

Als het rapport of advies eerder dan een jaar voor de aanvang van de terechtzitting is getekend, kan de rechter daar alleen gebruik van maken met instemming van het openbaar ministerie én de verdachte. Als die instemming er niet is dient er zo nodig nieuwe rapportage te worden aangevraagd.

De Hoge Raad heeft zich in 2007 in het kader van een cassatieberoep in een zaak, waarin een PIJ-maatregel was opgelegd, over deze materie uitgesproken.²² De relevante rechtsoverwegingen zijn:

Art. 77s, tweede lid, Sr luidt als volgt:

"De rechter legt de maatregel slechts op, nadat hij zich een met redenen omkleed, gedagtekend en ondertekend advies heeft doen overleggen van ten minste twee gedragsdeskundigen van verschillende disciplines. Het advies wordt door de deskundigen gezamenlijk dan wel door ieder van hen afzonderlijk uitgebracht. Indien dit advies eerder dan een jaar voor de aanvang van de terechtzitting is gedagtekend kan de rechter hier slechts gebruik van maken met instemming van het openbaar ministerie en de verdachte."

Noot 22 Hoge Raad, 25 mei 2007, LJN:BA0518.

Blijkens de geschiedenis van die bepaling heeft de wetgever voor wat het daarin gestelde termijnvereiste aansluiting gezocht bij de regeling van de terbeschikkingstelling in het volwassenenstrafrecht. Overeenkomstig hetgeen ten aanzien van art. 37b Sr (oud) is geoordeeld in zijn arrest van 27 februari 1990, NJ 1990, 517, stelt de Hoge Raad voor wat betreft de uitleg van art. 77s Sr het volgende voorop. Redelijke wetstoepassing vereist dat aan art. 77s, tweede lid, Sr een uitleg wordt gegeven die enerzijds recht doet aan de strekking van die bepaling, te weten aan de verdachte een waarborg te bieden dat tot de ingrijpende maatregel van plaatsing in een inrichting voor jeugdigen slechts zal worden besloten op grond van actuele deskundige advisering, en anderzijds aan de belangen van een efficiënte rechtspleging en aan het belang van de verdachte om niet meer dan nodig is te worden onderworpen aan - door hemzelf niet gewenst - onderzoek. Onder de belangen van een efficiënte rechtspleging moet mede worden begrepen het belang dat de verschillende procespartijen aan de hand van de tekst van de wettelijke regeling moeten kunnen nagaan of wettelijke termijnen in acht worden genomen of niet.

Aan die eis wordt voldaan door art. 77s, tweede lid, Sr aldus te lezen dat

- a. als aanvang van de daarin genoemde termijn geldt de dagtekening van het daar bedoelde advies onderscheidenlijk van het eerst uitgebrachte van de daar bedoelde adviezen;
- b. als eindpunt van de termijn de dag geldt waarop het onderzoek ter terechtzitting dat tot oplegging van de maatregel heeft geleid, overeenkomstig het bepaalde in art. 278 Sv is aangevangen, met dien verstande dat;
- c. in geval die termijn reeds is verlopen op de dag waarop het onderzoek na een eventuele schorsing opnieuw wordt aangevangen wegens gewijzigde samenstelling van de rechtbank, respectievelijk bij de aanvang van de behandeling in hoger beroep het in art. 77s Sr bedoelde advies alleen dan mag worden gebruikt indien zowel de officier van justitie dan wel de advocaat-generaal, als de verdachte en diens raadsman²³ verklaren daarmee in te stemmen.

Wanneer die instemming ontbreekt, is een nader advies vereist.

Rapportage als basis voor verlening van een maatregel

Alleen de terbeschikkingstelling, de PIJ-maatregel en de gedragsmaatregel zijn verlengbaar.

Gaat het om verlenging van een terbeschikkingstelling met bevel verpleging, dan dient het openbaar ministerie bij zijn vordering (onder meer) een *recent* opgemaakt advies van het hoofd van het FPC over te leggen (artikel 509o, tweede lid onder 1° Sv). Als het openbaar ministerie een verlenging vordert waardoor de totale duur van de terbeschikkingstelling een periode van zes jaar of van een veelvoud van zes jaar te boven gaat dan eist de wet dat het bij de desbetreffende vordering ook een *recent* opgemaakt advies van twee gedragsdeskundigen overlegt (artikel 509o, vierde lid Sv).

Als de ter beschikking gestelde niet van overheidswege wordt verpleegd, wordt bij de vordering van het openbaar ministerie een *recent* opgemaakt advies van de reclassering en een psychiater overgelegd (artikel 509o, derde lid Sv).

Noot 23 De instemming van de raadsman zal in niet-jeugdstrafzaken niet zijn vereist.

Als verlenging van een PIJ-maatregel wordt gevorderd, dient het openbaar ministerie bij zijn vordering (onder meer) een *recent* opgemaakt rapport van het hoofd van de inrichting (die overigens niet per se een gedragsdeskundige is) over te leggen (artikel 77t, vijfde lid onder a Sr).

Indien het openbaar ministerie verlenging van een maatregel betreffende het gedrag van een jeugdige vordert dient hij bij die vordering (onder meer) een recent advies, afkomstig van de Raad voor de kindbescherming over te leggen (artikel 77wd, lid 3 onder a Sr).

Wat onder de term 'recent' moet worden verstaan is niet in de wet gespecificeerd.

3.7 Indicatiestelling forensische zorg

Tijdens en na afloop van de tenuitvoerlegging van een sanctie of strafrechtelijke maatregel kan geestelijke gezondheidszorg, verstandelijk gehandicaptenzorg of verslavingszorg nodig zijn. Formeel geeft de rechter of de officier van justitie opdracht tot het verlenen van deze forensische zorg wanneer de gekozen afdoening onder een van de volgende strafrechtelijke titels valt:

- Artikel 37 Sr (niet toerekeningsvatbaar)
- TBS met dwangverpleging (art. 37a Sr)
- Overplaatsing vanuit TBS- kliniek (art. 14 Bvt)
- Plaatsing ter observatie (art. 13-1 Bvt)
- TBS met proefverlof (art. 51-1 Bvt)
- Voorwaardelijke beëindiging van verpleging van overheidswege (art. 38g-2 Sr, plaatsing in zorgvoorziening)
- TBS met voorwaarden (art. 38a Sr)
- Voorwaardelijke veroordeling (art. 14a Sr)²⁴
- Voorwaardelijk sepot (art. 167 Sv/244 Sv)²⁵
- Schorsing met voorwaarden (art. 80-1 Sv)²⁶
- Voorwaardelijke gratieverlening²⁷
- ISD (art. 38p Sr)²⁸

Totnogtoe kon een van voornoemde strafrechtelijke titels wel een verplichting opleveren voor de veroordeelde (namelijk om zich te laten opnemen), maar bood onvoldoende basis voor zorginkoop, zorgtoewijzing en levering van zorg. Om die reden is in het kader van het project *Vernieuwing Forensische Zorg in een strafrechtelijk kader* gewerkt aan de invoer van nieuwe werkwijze ten aanzien van indicatiestelling forensische zorg. Daarmee wordt beoogd een systeem te creëren waarin onafhankelijk van zorgaanbieder en zorginkoper voorafgaand aan het zorgtraject een indicatiestelling plaatsvindt. De nieuwe werkwijze is recent ingevoerd.

Noot 24 Als voorwaarde betrekking heeft op ggz/versl zorg/vg zorg.

Noot 25 idem.

Noot 26 idem.

Noot 27 idem.

Noot 28 Betreft voorwaardelijke ISD, waarbij de voorwaarde betrekking heeft op ggz/versl. zorg/vg zorg.

Deze nieuwe werkwijze houdt in dat voorafgaand aan het besluit tot het verlenen van forensische zorg eerst gedegen onderzoek naar de persoon van de verdachte of veroordeelde moet worden verricht op grond waarvan blijkt dat de zorg geïndiceerd is. Binnen de nieuwe werkwijze kan de diagnosestelling door twee verschillende partijen worden verricht. In de eerste plaats kan de officier van justitie, voor het indiceren van ambulante forensische zorg de Reclassering verzoeken om een voorlichtingsrapportage. Daarin brengt de reclasseringsmedewerker criminogene factoren van de verdachte in kaart. Reclasseringsmedewerkers gebruiken hierbij het instrument Risc. De drie reclasseringsorganisaties hebben hiervoor in ieder arrondissement een reclasseringsbalie ingericht. De verzoeken van het OM die daar binnen komen, worden verdeeld onder de reclasseringsinstellingen: Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG), Reclassering Nederland (RN), Reclassering Leger des Heils (LdH). Verslaafden komen doorgaans terecht bij de reclasseringsmedewerkers van de SVG, verstandelijk gehandicapten vooral bij RN.

In de tweede plaats kan de officier van justitie of de rechter commissaris ingeval van klinische zorg, het NIFP verzoeken om 'de persoon van de verdachte' te (laten) onderzoeken, dat wil zeggen dat diagnostiek wordt uitgevoerd vanuit psychologische, psychiatrische en medische invalshoek. Het OM vraagt aan NIFP om een Pro Justitia rapportage tot stand te brengen.

De inhoud van de voorlichtingsrapportage van de reclassering of de Pro Justitia rapportage wordt aangevuld met een advies over zorgbehoefte en beveiligingsniveau. Daarmee wordt het adviesproduct een 'voorlopig indicatiebesluit'. Na een van voornoemde strafrechtelijke beslissing waarin de geadviseerde zorg en beveiliging wordt bekrachtigd, wordt het voorlopig indicatiebesluit omgezet naar een definitief indicatiebesluit. Besluit de rechter of de officier van justitie af te wijken van de in het voorlopig indicatiebesluit geadviseerde zorg en beveiliging, dan wordt een herzien indicatiebesluit opgesteld.

Bij de indicatiestelling forensische zorg lijkt formeel sprake van advisering over de persoon van de verdachte ten behoeve van een gerechtelijke beslissing. Feitelijk ligt de situatie anders. In het voorlopige indicatiebesluit wordt de rechter of de officier van justitie namelijk niet geadviseerd over aspecten van de persoon van de verdachte die meegewogen moeten worden bij een strafrechtelijke beslissing (toerekeningsvatbaarheid, kans op recidive, vatbaarheid voor behandeling). In plaats daarvan zet het voorlopige indicatiebesluit uiteen op welke wijze nadere invulling wordt gegeven aan de afdoening wanneer deze een van voornoemde strafrechtelijke titels krijgt.

4 Advisering in de praktijk

4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is de wettelijke grondslag van de advisering in de strafrechtspleging in het commune²⁹ strafproces beschreven. In dit hoofdstuk wordt uiteengezet op welke wijze aan deze functie in de praktijk invulling wordt gegeven. Daartoe zal eerst een globaal overzicht worden geschetst van de gangbare adviesproducten gepositioneerd naar strafrechtelijke beslissingen in het strafproces, waarna de adviesproducten afzonderlijk beschreven worden. Per product wordt uiteengezet voor welke strafrechtelijke beslissing en door welke strafrechtelijke actor het gebruikt wordt, hoe het adviesproduct wordt aangevraagd en hoe tot stand komt, welke diagnostische instrumenten worden gebruikt, over welke onderwerpen het rapporteert en hoe vaak³⁰ het jaarlijks wordt opgesteld. Daarmee wordt een voorlopig antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvragen:

Hoe ziet de bestaande (en voorgenomen) adviespraktijk eruit?

- a) Welke instanties (opdrachtnemers) geven ten aanzien van welke strafrechtelijke beslissing adviezen aan welke andere instanties (opdrachtgevers, gebruikers) in welke stadia van het strafproces?
- b) Over welke onderwerpen (vragen) wordt geadviseerd?
- c) Zijn er formele en/of inhoudelijke criteria gesteld waaraan de adviezen moeten voldoen (over aard, omvang, vorm/ format, opleverdatum, toepasbaarheid, onderbouwing, et cetera)? Zo ja, welke?
- d) In hoeverre maakt men bij het opstellen van adviesproducten gebruik van informatie van ketenpartners en van informatie uit de jeugdketen en de zorgketen?
- e) Is de informatie toegankelijk gemaakt voor derden in de keten, bijvoorbeeld in de vorm van een elektronisch dossier (rol CJIB/JustID)?
- f) Waar wordt de verzamelde diagnostische informatie opgeslagen (papieren dossiers, digitale informatiesystemen) en wie hebben daar toegang toe?

Noot 29 De advisering binnen het kader van het strafprocesrecht voor jeugdigen blijft hier buiten beschouwing. Sinds 2006 is namelijk in het jeugdomein het Landelijk Kader Forensische Diagnostiek in de Jeugdzorg van kracht dat tot doel heeft de problematiek die aanleiding vormt voor onderhavig onderzoek structureel uit te bannen.

Noot 30 Indien mogelijk wordt per adviesproduct aangegeven hoe vaak het jaarlijks wordt uitgebracht, maar niet van alle adviesproducten zijn de aantallen bekend. Bovendien valt voor de uitgebrachte adviezen van de reclassering en het NIFP waarvan de aantallen wel bekend zijn niet altijd te achterhalen in welke fase van het strafproces ze zijn uitgebracht. Voor het TBS-veld ontbreekt een centrale registratie van het aantal uitgebrachte adviezen vanwege het zelfstandige karakter van het FPC. Wel is het aantal verlengingszittingen en verlof- en plaatsingsaanvragen bij het openbaar ministerie bekend. Omdat de wet- en regelgeving voor dergelijke beslissingen een adviesproduct voorschrijft kan via dit aantal beslissingen alsnog het aantal adviesproducten worden geschat.

In dit hoofdstuk wordt per adviesproduct aangegeven of en zo welke diagnostische instrumenten gebruikt kunnen worden. Een beschrijving van de afzonderlijke instrumenten is hier niet terug te vinden maar in bijlage 3 van de rapportage.³¹ De keuze om de diagnostische instrumenten niet op deze plek te behandelen wordt gemotiveerd door het feit dat verschillende diagnostische instrumenten bij meerdere adviesproducten worden gebruikt. Een inhoudelijke beschrijving van de instrumenten op deze plek in de rapportage zou daarom tot onnodige herhaling leiden.

4.2 Adviespraktijk

Uit de interviews met aanvragers, bemiddelaars en opstellers van adviesrapportages ten behoeve van strafrechtelijke beslissingen blijkt dat op hoofdlijnen sprake is van een uniforme invulling van de adviespraktijk. Dat wil zeggen dat in beginsel steeds door dezelfde partijen voor dezelfde strafrechtelijke beslissingen dezelfde adviesproducten worden uitgebracht. De adviespraktijk laat zich door onderstaand schema samenvatten.

Schema 4.1 Adviesproducten naar adviesgevende partij en strafrechtelijke beslissing waarvoor het benut kan worden

strafrechtelijke beslissing waarvoor advies gevraagd kan worden	adviesgevende partij	naam adviesproduct
Vervolgingsbeslissing	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt)
vordering /bevelen voorlopige hechtenis	reclassering NIFP	reclasseringsadvies (beknopt) trajectconsult
schorsen voorlopige hechtenis	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt)
bepalen afdoeningseis	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt) reclasseringsadvies milieurapportage
	NIFP	trajectconsult
	gedragsdeskundige, al dan niet bemiddeld door het NIFP	Pro Justitia rapportage (enkel, dubbel of triple)
bepalen afdoeningmodaliteit	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt) reclasseringsadvies milieurapportage
	gedragsdeskundige, al dan niet bemiddeld door het NIFP	Pro Justitia rapportage (enkel, dubbel of triple)
vordering ten uitvoerlegging van de straf	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt) reclasseringsadvies
(over)plaatsing in een penitentiaire inrichting	directeur penitentiaire inrichting	TULP-selectievoorstel
toelating tot reïntegratieprogramma terugdringen recidive (TR)	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt)
plaatsing in een penitentiaal programma	directeur penitentiaire inrichting	TULP-selectievoorstel
	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt) reclasseringsadvies
plaatsing in het extramurale deel van een ISD traject	directeur ISD inrichting	TULP-selectievoorstel
	reclassering	reclasseringsadvies
machtiging tot algemeen en bijzonder verlof	directeur penitentiaire inrichting	TULP-selectievoorstel
bevel ten uitvoerlegging van de straf	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt) reclasseringsadvies
	gedragsdeskundige, al dan niet bemiddeld door het NIFP	Pro Justitia rapportage (enkel, dubbel of triple)

Noot 31 Met die beschrijving in bijlage 3 wordt antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvraag: "Op welke (wetenschappelijke) instrumenten worden de diagnoses en daarmee de adviezen in de bestaande (en voorgenomen) adviespraktijk gebaseerd?".

Vordering verlenging dwangverpleging	FPC	verlengingsadvies
vordering verlenging dwangverpleging 6 jaar	FPC	verlengingsadvies
	gedragsdeskundige bemiddeld door het NIFP	dubbelrapportage
voorwaardelijke beëindiging dwangverpleging	reclassering	nog niet bepaald door reclassering
vordering omzetting voorwaardelijke TBS naar dwangverpleging	reclassering	nog niet bepaald door reclassering
plaatsing Long-stay afdeling	Landelijke Adviescommissie Plaatsing	plaatsingsadvies
machtiging verlof TBS gestelde	FPC	verlofadvis
	reclassering	reclasseringsadvies (bij proefverlof)

In voorstaand schema wordt duidelijk dat een aantal adviesproducten voor meerdere strafrechtelijke beslissingen benut wordt. Het trajectconsult, zo blijkt uit de interviews met officieren van justitie en het NIFP, verschaft bijvoorbeeld informatie die gebruikt kan worden voor de inbewaringstelling maar ook voor het bepalen van de afdoeningseis. Tegelijkertijd blijkt uit de interviews dat bepaalde adviesproducten weliswaar dezelfde naam hebben maar dat de precieze vorm en inhoud bepaald wordt door de strafrechtelijke beslissing waarvoor het wordt aangevraagd. Dat geldt zowel voor de adviesproducten van de reclassering (reclasseringsadvies (beknopt) en reclasseringsadvies) als voor de Pro Justitia rapportage die door bemiddeling van het NIFP tot stand komt.

In tabel 4.1 wordt van de adviesproducten waarvan de aantallen bekend zijn een overzicht gegeven.³² Op grond daarvan blijkt dat de reclasseringsrapportages het overgrote deel van de adviesproducten uitmaken. Advisering Pro Justitia (ambulant of klinische observatie setting) is daarna in kwantitatieve zin de belangrijkste adviesvariant. In het vervolg van dit hoofdstuk worden de afzonderlijke adviesproducten beschreven.

Tabel 4.1 Aantal gedragskundige adviesproducten naar adviesgevende partij 2006

	2006	
Alle adviesproducten reclassering	27.086	75%
Trajectconsult	2.556	7%
Pro Justitia ambulant (NIFP)	4.895	14%
verlofadvis door FPC*	1.093	3%
aanvraag plaatsing longstay door FPC	40	0%
Pro Justitia klinische observatie (grotendeels PBC)**	300	1%
	34.837	100%

*cijfers verlofaanvragen

**schatting, op basis Forensisch Registratie en Informatie Systeem (FRIS) 2008 en (Ruiter, 2007)

Noot 32 In dit overzicht ontbreekt de aantallen adviesproducten dat is door PI's is uitgebracht aan de selectiefunctionarissen. Deze cijfers worden nergens centraal geregistreerd.

4.3 Adviesrapportage reclassering

Zoals in het tweede hoofdstuk van deze rapportage is aangegeven nemen de reclassering en haar adviesproducten een bijzondere plek in binnen dit onderzoek. Als gevolg van het feit dat haar adviestaken momenteel grondig worden herzien en beoogd wordt het veranderingsproces medio 2009 af te ronden, kan de adviespraktijk van de reclassering niet zinvol beschreven worden. Omdat op voorhand niet valt te zeggen hoe die voorgenomen adviespraktijk er daadwerkelijk uit zal zien wordt hier volstaan met een formele beschrijving van de adviespraktijk. Deze beschrijving is gebaseerd op de interne nota van de reclassering 'Nadere uitwerking herijking adviesproducten' (Ochtman & Bosker, 2006).

Met ingang van 2008 is de reclassering het aantal soorten adviesproducten terug aan het brengen van 17 tot drie: het reclasseringsadvies (beknopt), het reclasseringsadvies en de milieuraportage³³. De keuze voor een reclasseringsadvies (beknopt) of juist reclasseringsadvies wordt in de meeste gevallen bepaald door de beschikbare tijd en/of risico-inschatting. De milieuraportage wordt in het kader van de tripplerapportage voor zittende magistratuur uitgebracht (deze situatie blijft ongewijzigd).

In de voorgenomen adviespraktijk van de reclassering worden voor de volgende strafrechtelijke besluiten *in principe* beknopte adviezen uitgebracht:

- Een vordering tot inbewaringstelling/bevel tot in bewaringstelling (aanvrager: officier van justitie, rechter commissaris).
- Het al of niet schorsen van de inbewaringstelling door de rechter commissaris of door de Raadkamer gevangenhouding (aanvrager: officier van justitie, rechter commissaris).

Uitgebreide adviezen zullen in de toekomst voor de volgende strafrechtelijke besluiten worden uitgebracht:

- Vervolgingsbeslissing en strafeis officier van justitie (aanvrager: officier van justitie).
- Besluit plaatsing in TR/PP(aanvrager directeur PP).
- Besluit tot het toekennen VI (aanvrager: officier van justitie).
- Rechterlijke beslissing maatregel ISD als bedoeld in art. 38m Sr (aanvrager officier van justitie).
- Rechterlijke beslissing tot TBS met voorwaarden als bedoeld in art. 38 Sr (aanvrager: zittende magistratuur).
- Vordering verlenging dwangverpleging (aanvrager: officier van justitie)
- Hoofd FPC beslist tot intrekken verlof (aanvrager: hoofd FPC).
- Voorwaardelijk beëindigen dwangverpleging (aanvrager: zittende magistratuur).

Wanneer het advies moet worden opgesteld ten behoeve van vordering TUL (aanvrager: officier van justitie) of wanneer de selectiefunctionaris besluit tot het verlenen van een penitentiair programma of voorwaardelijke invrijheidsstelling (aanvrager: selectiefunctionaris) dan zal de keuze voor beknopt of reclasseringsadvies bepaald gaan worden door de kans op recidive.

Noot 33 In de plannen van de reclassering in het programma advies maakt de milieuraportage onderdeel uit van maatwerk. Welke positie het milieuraapport uiteindelijk zal innemen is nog onderwerp van discussie.

Wanneer de kans op recidive van de betreffende cliënt gemiddeld of hoog is, wordt er een reclasseringsadvies gegeven, en anders een reclasseringsadvies (beknopt). De diagnose van recidive wordt vastgesteld op basis van eerdere risico-inschattingen (die in het CVS-dossier aanwezig zijn) of Statrec, (zie bijlage 3).

Van deze indeling zal vermoedelijk worden afgeweken wanneer er over het *type* rapport regionale ketenafspraken zijn gemaakt. Zo kan de verdachte/dader behoren tot een doelgroep waarover is afgesproken dat altijd een reclasseringsadvies wordt uitgebracht.³⁴ De ketenafspraken zijn nog niet vastgesteld.

Vorm en inhoud

Het adviesrapport wordt opgemaakt door een gespecialiseerde en voor QS en RISC gecertificeerde reclasseringwerker (de screeningsinstrumenten QS en RISC worden in bijlage 3 in detail beschreven). Voor de diagnostiek in de adviezen worden verschillende informatiebronnen gebruikt. De gesprekscontacten met de verdachte of veroordeelde en met betrokkenen uit diens directe omgeving en, wanneer van toepassing behandelaars, zijn de belangrijkste daarvan. De gesprekken zijn niet aan vaste procedures gebonden. Wel wordt tijdens het gesprekscontact met de verdachte doorgaans onderzoek verricht met behulp van de QS (in geval van reclasseringsadvies (beknopt)) of de RISC (in geval van reclasseringsadvies). Vast onderdeel van het QS instrument is Statrec dat inzicht geeft in de kans op recidive. Het advies is, door het gebruik van QS en RISC, altijd gebaseerd op een wetenschappelijk onderbouwd diagnostisch instrument.

Naast het gesprekcontact en het gebruik daarbinnen van de voornoemde diagnostische instrumenten wordt standaard ook schriftelijke informatie benut. In de eerste plaats worden het proces-verbaal, het cliënt volg systeem van de reclassering (CVS) en een uittreksel van het JDS geraadpleegd.³⁵ Daaruit blijkt de reclasserings- en justitiële historie van de verdachte of veroordeelde, waaronder eerdere sancties en (gedrags)interventies die in het verleden zijn ingezet, inclusief de effecten daarvan.

In sommige gevallen, bij een korte specifieke vraag of wegens tijdgebrek, kunnen opdrachtgevers mondeling (ook wel per e-mail) geadviseerd worden. Het advies wordt dan achteraf ter verantwoording schriftelijk vastgelegd (3RO, 27 september 2007). In beginsel vindt advisering echter schriftelijk plaats.

Noot 34 Bijvoorbeeld over zedendelinquenten. Uit onderzoek is bekend dat de recidive van zedendelinquenten moeilijk is te voorspellen; daarom is uitgebreid(er) onderzoek nodig. Zie voor risico-inschatting van zedendelinquenten: C. van Nieuwenhuizen en M. Philipse, Risicotaxatie bij zedendelinquenten: een globaal literatuuroverzicht, Tijdschrift voor Seksuologie, 26, 1, 2002.

Noot 35 De gegevens in het JDS worden grotendeels geautomatiseerd aangeleverd vanuit alle arrondissementsparketten, gerechtshoven en verdragslanden. Uitgangspunt daarbij is dat 'alle' beslissingen van het Openbaar Ministerie en 'alle' uitspraken van de Rechterlijke Macht dienen te worden geregistreerd. Dat betekent dat ook de zgn. niet-onherroepelijke gegevens, waartegen nog verzet of beroep ingesteld kan worden, in de justitiële documentatie worden geregistreerd.

De nieuwe adviesrapportages worden volgens een vast format opgesteld. Het adviesformat bestaat uit de diagnoseresultaten en daarnaast een beschrijvend en toelichtend gedeelte waarin het advies wordt onderbouwd en gemotiveerd. In het beknopte en het uitgebreide advies komen dezelfde elementen terug. Het voornaamste verschil zit hem in de diepgang van de analyse die daaraan vooraf gaat en de uitgebreidheid van de toelichting, invulling en onderbouwing (3RO, 2006).

Het format van het reclasseringsadvies (beknopt) kent de volgende standaard onderdelen:

- Inschatting van recidivekans en beïnvloedbaarheid op basis van QS.
- Beschrijving eerdere sancties, interventies, (mits relevant) adviezen.
- Mogelijke psychische of verstandelijke beperkingen en/of aanwezigheid psychische stoornis op grond waarvan doorgeleiding naar zorg geïndiceerd is, inclusief een advies over noodzakelijke zorg.
- Advies over (specifieke) vraag opdrachtgever.

Het format van het reclasseringsadvies bestaat uit:

- Inschatting van recidivekans en gevaarrisico op basis van RISc.
- Als er recidivekans is, de criminogene factoren die daaraan ten grondslag liggen inclusief korte beschrijving van bijbehorende omstandigheden en problematiek.
- Beschrijving eerdere sancties, interventies, (mits relevant) adviezen.
- Mogelijke psychische of verstandelijke beperkingen en/of aanwezigheid psychische stoornis op grond waarvan doorgeleiding naar zorg geïndiceerd is, inclusief een advies over noodzakelijke zorg.
- Beschrijving van (gedrags)interventies en of behandelingen die ingezet moeten worden om recidivekans te verlagen, inclusief de uitvoerbaarheid.
- Advies over sanctiemogelijkheden en, indien relevant, fasering in de tenuitvoerlegging daarvan, inclusief voorwaarden en toezicht daarop.
- Advies over (specifieke) vraag van de opdrachtgever.

De reclasseringsrapportages worden ten dele geautomatiseerd. Dat wil zeggen: de reclasseerder vult de uitkomsten van de RISc danwel de QS in en het computersysteem produceert een rapportage format dat de conclusies die reclasseringswerkers trekken over de problematiek op verschillende criminogene factoren, de recidivekans, het letselgevaar, de responsiviteit en de indicatie over noodzakelijke interventies automatisch overneemt in het rapport. Voorts is met de justitiële documentatiedienst in Almelo afgesproken dat in beginsel alle reclasseringsrapportages digitaal worden ge-upload naar de Justitiële Documentatie Online (zie box 3 in hoofdstuk 5), waar de opdrachtgevers en andere ketenpartners ze in de toekomst kunnen downloaden.

Hoewel de adviesproducten van de reclassering flink veranderen onder het huidige herijkingsprogramma geeft het aantal in het verleden uitgebrachte adviezen een indicatie van de grootte van de advisering in de strafrechtspleging van de reclassering. Uit onderstaand overzicht blijkt dat reclassering tienduizenden adviezen per jaar opstelt, vooral voor de officier van justitie.

Tabel 4.2 Aantal uitgebrachte vroeghulprapportages reclassering naar reclasseringsorganisatie

	2004	2005	2006
advisering aan de officier van justitie of de rechter commissaris	22.514	25.718	26.911
advisering aan de directeur FPC	89	122	130
advisering aan de directeur PI	46	24	45
totaal	22.649	25.864	27.086

Bron: CVS reclassering 2007

4.4 Trajectconsult

Toepassing

Het trajectconsult is een onderzoek dat door de officier van justitie (op grond van artikel 151 Sv) of de rechter commissaris (op grond van artikel 227 lid 1) vroegtijdig in het strafproces kan worden aangevraagd om meer duidelijkheid te krijgen over de psychische gesteldheid en de detentiegeschiktheid van de verdachte, bijzondere zorgbehoeftes en/of de eventuele noodzaak tot uitgebreid vervolgonderzoek naar diens persoon (Oei, 2005). Het adviesproduct wordt, zo blijkt uit de interviews met officieren van justitie en coördinatoren van het NIFP in de praktijk voor de volgende (strafrechtelijke) beslissingen aangevraagd:

- Vordering van/bevel tot inbewaringstelling (officier van justitie/rechter commissaris).
- Bepalen afdoeningseis (officier van justitie).

In de praktijk wordt het trajectconsult uitgevoerd door een psychiater, verbonden aan het NIFP.

Aanvraag trajectconsult

Uit de interviews met de officieren van justitie blijkt dat het vermoeden van psychische problemen bij de verdachte of veroordeelde de belangrijkste reden is voor het aanvragen van een trajectconsult.³⁶ Deze problemen kunnen blijken op grond van een indicatie door de politie, constatering in een zeer tijdig uitgebracht vroeghulprapport van de reclassering of op grond van eigen observatie van de officier van justitie. Ook kan het trajectconsult worden aangevraagd naar aanleiding van het invullen van BooG.³⁷ In de praktijk blijkt het BooG advies echter niet doorslaggevend. Tijdens het onderzoek werd van de zijde van het openbaar ministerie opgemerkt dat wanneer een officier een trajectconsult wenst hij ook contrair van de uitkomsten van BooG besluit tot de aanvraag van een dergelijk adviesproduct, of BooG zodanig invult dat het systeem een trajectconsult indiceert.

Idealiter zou volgens het NIFP het consultgesprek plaats moeten vinden vóór de voorgeleiding zodat direct aansluitend de psychiater de officier van justitie en/of de rechter commissaris kan informeren over zijn bevindingen. De adviespraktijk laat echter grote verschillen zien tussen de arrondissementen. In enkele regio's vindt het trajectconsult daadwerkelijk plaats voor de voorgeleiding en kunnen de officier van justitie en/of de rechter commissaris de uitkomsten ervan betrekken in hun overweging tot het vorde-

Noot 36 Als gevolg van het feit dat de ZM niet betrokken is in het onderzoek (zie hoofdstuk 2) is de groep gebruikers voor wat betreft de rechterlijke macht beperkt tot uitsluitend de officier van justitie en de advocaat-generaal.

Noot 37 Zie voor een uitgebreide beschrijving van het BooG systeem bijlage 3.

ren/bevelen tot inbewaringstelling. In andere regio's is het trajectconsult slechts op een vaste dag per week beschikbaar of vindt pas plaats na de voorgeleiding zodat de uitkomsten ervan alleen nog gebruikt kunnen worden voor het bepalen van de afdoeningseis en ter indicatie van eventueel aanvullend persoonlijkheidsonderzoek (zie volgende paragraaf) of specifieke zorgbehoeftes van de verdachte of veroordeelde.

Vorm, inhoud van een trajectconsult

Het trajectconsult is in hoofdzaak gebaseerd op een kort gesprekscontact tussen de gedragsdeskundige en de verdachte. Tijdens dit gesprek wordt geen gebruik gemaakt van diagnostische instrumenten maar vormt de psychiater zich een klinisch oordeel. Het consultgesprek met de verdachte is screenend van aard. Er wordt een korte anamnese afgenomen met speciale aandacht voor een eventueel psychiatrische voorgeschiedenis en voor middelengebruik. Er wordt ingegaan op het ten laste gelegde en indrukken opgedaan betreffende gedrag, psychische conditie, zorgbehoefte, en onderzoekbaarheid. Kenmerkend is de gerichtheid op signalen voor het (al dan niet onmiddellijke) gevaar dat de betrokkene kan opleveren voor zichzelf of anderen (Kordelaar, 2002, p. 68).

Voorafgaand aan het face to face contact worden in beginsel ook andere informatiebronnen geraadpleegd door de rapporteur. Welke dat precies zijn hangt af van de beschikbaarheid ervan en de spoed waarmee het consult moet worden uitgevoerd. Doorgaans raadpleegt de rapporteur in ieder geval de gegevens die door de officier van justitie of de rechter commissaris in BooG zijn ingevoerd en neemt kennis van het uittreksel uit het JDS. Voor zo ver aanwezig wordt ook kennis genomen van Pro Justitia rapportages uit eerdere strafprocessen, eventueel uitgebrachte vroeghulprapportage van de reclassering of informatie uit de zorgketen over de behandelresultaten bijvoorbeeld tijdens een gedwongen opname. De informatie uit de zorgketen wordt overigens door de psychiater naar eigen inzicht zelf opgevraagd, maar pas na goedkeuring van de verdachte of veroordeelde. Met uitzondering van de informatie uit BooG wordt overige informatie in beginsel op papier aangeleverd door de NIFP coördinator.

De manier waarop de uitkomsten van het trajectconsult met de aanvragers worden gecommuniceerd is afhankelijk van het moment waarop het trajectconsult plaatsvindt, zo blijkt uit de interviews met het NIFP en de officieren van justitie. In de arrondissementen waar het gesprekscontact van de psychiater met de verdachte plaatsvindt voorafgaand aan de voorgeleiding worden de voorlopige uitkomsten eerst mondeling aan de aanvragers medegegeeld en vervolgens nog schriftelijk per consultbrief. Deze brief wordt maximaal enkele weken na het trajectconsult aan de aanvrager verstrekt. In de arrondissementen waar het gesprekscontact pas plaatsvindt na de voorgeleiding wordt doorgaans volstaan met uitsluitend een consultbrief die eveneens na maximaal enkele weken wordt uitgebracht. De consultbrieven volgen geen vast format en kunnen onderling verschillen in lengte en uitgebreidheid. Wanneer de psychiater op grond van het gesprekscontact tot het oordeel komt dat aanvullend Pro Justitia onderzoek niet nodig is zal hij bijvoorbeeld vaak een wat uitgebreider verslag maken dan wanneer wel aanvullend Pro Justitia onderzoek wordt verricht.

In tabel 4.3 wordt een overzicht gegeven van het totaal aantal trajectconsulten per jaar. Het aantal schommelt jaarlijks rond 2.500.

Tabel 4.3 Aantal trajectconsulten in de periode 2005-2007

Opdrachtgever	2005	2006	2007
verzoek officier van justitie	2.042	2.060	1.968
verzoek rechter commissaris	532	496	420
Totaal	2.574	2.556	2.388

Bron: Forensisch Registratie en Informatie Systeem (Fris) 2008 (NIFP)

4.5 Pro Justitia rapportage

Toepassing

De aanvrager van het Pro Justitia onderzoek is in de meeste gevallen de officier van justitie (op grond van artikel 151 Sv) en de rechter commissaris (bij een ambulante onderzoek op grond van artikel 227 Sv en ingeval van klinische observatie op grond van 196-198 Sv). In het eerste geval wordt opdracht gegeven om een onderzoek in te stellen naar de persoonlijkheid van de verdachte of veroordeelde. In het tweede geval wordt een onderzoek gevraagd naar de geestvermogens van de verdachte of veroordeelde. In beide gevallen gaat het om exact dezelfde vraagstelling en is er geen verschil in de aard van het onderzoek. Het onderscheid wordt veroorzaakt door de verschillend geformuleerde bevoegdheden van de genoemde magistraten (NIFP, 2007). Overigens kan ook de zittingsrechter, als er geen Pro Justitia onderzoek is gedaan, een zaak terugwijzen naar de rechter commissaris met het verzoek alsnog een dergelijk onderzoek uit te laten voeren. Ook kan zij een rapport terugverwijzen als het onvoldoende houvast biedt of als er vanuit een enkelvoudig onderzoek een maatregeladvies wordt gegeven. In het overgrote deel van de zaken blijkt ter zitting echter dat de eerdere besluitvorming van de rechter commissaris adequaat is geweest (Kordelaar, 2002, p 73).

Pro Justitia rapportage wordt aangevraagd om een deskundig antwoord te krijgen op de vraag of er ten tijde van het plegen van het delict sprake was van een 'gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens'. Op grond van deze expertise kan de strafrechter een uitspraak doen over de mate waarin het bewezenverklarde aan de dader is toe te rekenen. De vraag naar het bestaan van een dergelijke stoornis of gebrekkige ontwikkeling ten tijde van het plegen van een feit en de doorwerking daarvan op de

keuzevrijheid vormt de kern van het diagnostische gedeelte van de vraagstelling. (W. F. van Kordelaar, 2007).³⁸ In de praktijk gaat de aandacht steeds vaker uit naar de prognostische vragen – meer speciaal de risicotaxatie – en naar de mogelijkheden om een ongunstige prognose te beïnvloeden via de strafrechtstoepassing (Duits & Kordelaar, 2007, p. 9).

De Pro Justitia rapportage omvat een inschatting door de gedragskundige rapporteur van de relatie tussen de tenlastegelegde strafbare feiten en een eventuele ziekelijke stoornis of een gebrekkige ontwikkeling van de geest-

Noot 38 Deze vaststelling is in het bijzonder van belang voor het opleggen van een gedwongen plaatsing voor de duur van een jaar in een psychiatrisch ziekenhuis (PZ-maatregel; art. 37 Sr) en voor het opleggen van een maatregel van de terbeschikkingstelling al of niet met bevel tot verpleging of met voorwaarden (TBS-maatregel; art. 37a en b en art. 38 Sr). De wet stelt namelijk dat deze maatregelen niet eerder kunnen worden opgelegd dan nadat de gebrekkige ontwikkeling of een ziekelijke stoornis van de geestvermogens ten tijde van het tenlastegelegde feit door twee onafhankelijke gedragskundigen (waaronder één psychiater) zijn vastgesteld (art. 37, lid 2 Sr, art 37a lid 3 Sr, art. 77s lid 3 Sr).

vermogens. Vanuit deze inschatting wordt de mate van toerekeningsvatbaarheid afgeleid en een advies gegeven over de meest wenselijke afdoeningsmodaliteit (Berg, Verbiest, & Oei, 2007).

Een Pro Justitia onderzoek vindt in de meeste gevallen ambulante plaats door een psychiater of een psycholoog, die een verdachte thuis of in het huis van bewaring bezoekt en hier een aantal onderzoeksgesprekken voert. In ongeveer een derde van de gevallen wordt in een zogenaamde dubbelrapportage gerapporteerd door een psychiater en een psycholoog gezamenlijk. Daarnaast wordt op beperkte schaal door de reclassering milieurapportages uitgebracht (zie verderop in deze paragraaf) waarbij onder meer aan de hand van gesprekken met referenten de levensloop en achtergrond van een verdachte in kaart worden gebracht. Deze milieurapportage wordt toegevoegd aan het psychiatrisch en psychologisch onderzoek waarna de drie onderzoeken tezamen de zogenaamde triple rapportage vormen.

Naast ambulante onderzoek kent het Pro Justitia onderzoek ook de klinische variant. Dit type onderzoek maakt jaarlijks minder dan vijf procent uit van het totale aantal Pro Justitia rapportages in strafrechtelijk verband. Het overgrote deel hiervan, ongeveer 220 onderzoeken, wordt uitgevoerd in het Pieter Baan Centrum, waar verdachten voor een periode van zeven weken kunnen worden geobserveerd (Mooij, 2004, p. 12).

In het Nederlandse strafproces worden zodoende de volgende vier varianten van het Pro Justitia rapport onderscheiden.

- Rapportage opgesteld door een psycholoog gebaseerd op psychologisch onderzoek (enkelvoudig psychologisch onderzoek).
- Rapportage opgesteld door een psychiater gebaseerd op psychiatrisch onderzoek (enkelvoudig psychiatrisch onderzoek).
- Rapportage opgesteld door zowel een psycholoog als een psychiater (dubbel rapportages) ambulante danwel door middel van klinische observatie.
- Rapportage opgesteld door zowel een psycholoog als een psychiater in ambulante setting of door middel van klinische observatie, aangevuld door het verslag van een milieuonderzoeker van de Reclassering (triple rapportage).

In de praktijk wordt de Pro Justitia rapportage in eerste instantie³⁹ voor twee (met elkaar samenhangende) strafrechtelijke beslissingen gebruikt:

- Bepalen afdoeningseis (officier van justitie)
- Bepalen afdoeningsmodaliteit (rechter)

Aanvraag Pro Justitia rapportage

In elf arrondissementen besluit de officier van justitie tot een ambulante Pro Justitia onderzoek en de rechter commissaris tot een klinische observatie; in de overige arrondissementen neemt de rechter commissaris doorgaans alle besluiten tot Pro Justitia onderzoek (W. van Kordelaar & Wagenvoort, 2006).

Volgens landelijke afspraken tussen het Openbaar Ministerie, het Kabinet rechter commissaris, de Raad voor de Kinderbescherming en het NIFP zou

Noot 39 Later in het strafproces worden de Pro Justitia rapportages ook door andere strafrechtelijke actoren gebruikt.

de indicatiestelling Pro Justitia onderzoek vanaf eind 2007 mede gebaseerd moeten zijn op de door het NIFP ontwikkelde en beheerde webapplicatie Beslissingsondersteuning onderzoek Geestvermogens (BooG)⁴⁰ (NIFP, 2006a). Het systeem beoogt de aanvrager te adviseren over de noodzaak en vorm van het Pro Justitia onderzoek zodat in alle arrondissementen in vergelijkbare situaties op dezelfde wijze Pro Justitia gerapporteerd wordt. Deze doelstelling wordt gemotiveerd door het feit dat eind jaren negentig werd geconstateerd dat de arrondissementen ten aanzien van de Pro Justitia rapportages sterk verschilden in de mate waarin werd besloten tot onderzoek, de onderzoeksvarianten waartoe werd besloten en derhalve ook in de adviezen voor en opleggingen van strafrechtelijke maatregelen (W. F. van Kordelaar, 2007).

Uit de interviews⁴¹ met officieren van justitie blijkt dat BooG niet in alle arrondissementen dezelfde rol speelt. In twee onderzoeksarrondissementen werd BooG consequent ingevoerd terwijl in het andere onderzoeksarrondissement niet bij iedere daartoe in aanmerking komende verdachte het systeem werd gebruikt. In laatstgenoemde arrondissement baseerde het openbaar ministerie zich doorgaans uitsluitend op de uitkomsten van het trajectconsult, in zoverre dat was uitgevoerd, het eigen oordeel en (telefonisch) overleg met het NIFP. Ook door de twee parketten die wel consequent BooG invulden, werd opgemerkt dat het BooG advies meestal niet leidend was voor de indicatiestelling Pro Justitia onderzoek. Net als in het andere onderzoeksarrondissement werd ook daar aangegeven dat het advies uit het trajectconsult, indien uitgevoerd, het eigen oordeel en (telefonisch) overleg met het NIFP van grotere betekenis was voor het bepalen van de noodzaak en vorm⁴² van het Pro Justitia onderzoek.

- Noot 40 De werking van het systeem komt erop neer dat de hoofdverdenking wordt ingevoerd van alle verdachten van misdrijven ten aanzien van wie de officier van justitie een inbewaringstelling gaat vorderen bij de rechter commissaris en ten aanzien van wie hij het voornemen heeft om hem te laten berechten door de meervoudige strafkamer van de rechtbank. (Met deze afbakening wordt bewerkstelligd dat de zaken waarbij een PJ-onderzoek overwogen gaat worden van een voldoende ernst zijn (Kordelaar & Wagenvoort 2006)). Deze verdenking leidt tot het advies om op voorhand al af te zien van een gedragsdeskundig onderzoek dan wel door te gaan met het invullen van BooG. Gaat de aanvrager door dan dient hij een aantal significant gebleken indicatoren te scoren waar het antwoord op in de praktijk heeft uitgewezen bepalend te zijn voor het beoordelen van de noodzaak tot een Pro Justitia onderzoek. Deze scores leiden tot het advies om geen onderzoek te laten doen respectievelijk tot een enkelvoudig of multidisciplinair onderzoek te besluiten. Het systeem kan ook adviseren het NIFP te consulteren. Zie bijlage 3 voor een uitgebreide beschrijving van BooG.
- Noot 41 In alle drie de arrondissementen waren de officieren van justitie de formele aanvrager van het Pro Justitia onderzoek.
- Noot 42 In de praktijk speelt het NIFP een belangrijke rol in het bepalen van de uiteindelijke vorm van het onderzoek. In beginsel zal zij bij vermoedens van persoonlijkheidsproblematiek of -stoornissen en van problemen rond het intellectuele functioneren worden volstaan met een enkelvoudig psychologisch onderzoek. Pas wanneer sprake lijkt van psychiatrische ziektebeelden maar een maatregelafdoening niet tot de mogelijkheden behoort wordt geopteerd voor een enkelvoudig psychiatrisch onderzoek. Behoort een maatregelafdoening wel tot de mogelijkheden dan zal de keuze op een dubbelrapport vallen. De kostbare klinische observatie als onderzoeksmethode wordt slechts dan ingezet, en uitsluitend op gezag van de rechter commissaris wanneer de ambulante onderzoeksmethoden onvoldoende zekerheid verschaffen over het geestvermogen van de verdachte (Berg et al., 2007). In artikel 196 Sv is bepaald: "Indien het noodzakelijk is dat een onderzoek naar de geestvermogens van de verdachte tegen wie voorlopige hechtenis is bevolen, zal worden ingesteld en dit niet voldoende op een andere wijze kan plaatsvinden, beveelt de rechter commissaris hetzij ambtshalve, hetzij op vordering van de officier van justitie of op verzoek van de verdachte, dat de verdachte ter observatie zal worden overgebracht naar een in het bevel aan te duiden psychiatrisch ziekenhuis, bedoeld in artikel 509f, of een inrichting tot klinische observatie bestemd."

Hoewel nergens wettelijk is vastgelegd dat het ambulante Pro Justitia onderzoek uitgevoerd moet worden door rapporteurs die bemiddeld zijn door het NIFP bleek uit de interviews met de officieren van justitie dat dit in de onderzochte arrondissementen wel altijd het geval is.

Gelijktijdig met het verzoek tot het laten opstellen van een Pro Justitia rapportage wordt in de praktijk door de aanvrager een informatieset aan het NIFP overhandigd op grond waarvan de rapporteur zich een beeld kan vormen van het tenlastegelegde en diens strafrechtelijke- en hulpverleningsvoorgeschiedenis. De samenstelling van deze informatieset is niet aan regels gebonden en kan flink verschillen in uitgebreidheid, zo blijkt uit de interviews met NIFP coördinatoren en rapporteurs.

Wettelijk zijn geen termijnen vastgelegd voor het opstellen van een Pro Justitia rapportage. Wel hanteert het NIFP interne richtlijnen voor het pro justitie onderzoek. Voor gedetineerden is dat 11 weken en voor niet-gedeteneerden is dat 13,5 week.⁴³ In de praktijk worden deze termijnen lang niet altijd gehaald, zo blijkt uit de interviews met de officieren van justitie en de advocaat generaal. In twee arrondissementen zouden de doorlooptijden zodanig lang zijn dat in zaken waar Pro Justitia rapportages aangevraagd wordt, bijna standaard een pro forma zitting plaatsvindt omdat de rapportages niet voor de zittingsdatum beschikbaar zijn zodat inhoudelijke behandeling van de

zaak onmogelijk is. In die zaken waar de rapportages wel voor de zittingsdatum aanwezig waren, bleek het moment van publicatie vaak één of twee dagen voor de zitting.

Uit tabel 4.4 blijkt dat de dubbelrapportage de meest voorkomende modaliteit van het Pro Justitia onderzoek is.

Tabel 4.4 Aantal Pro Justitia rapportage uitgesplitst naar type rapport in de periode 2005-2007

type PJ rappinge	2005		2006		2007	
	zaken	rapporten	zaken	rapporten	zaken	rapporten
enkel psychiatrisch	1.024	1.024	1.059	1.059	956	956
enkel psychologisch	1.598	1.598	1.546	1.546	1.576	1.576
dubbel (zowel psychologisch als psychiatrisch)	1.120	2.240	1.087	2.174	1.061	2.122
triple	56	112	58	116	58	116
klinisch ggz*	24	48	17	34	30	60
totaal	3.822	5.022	3.750	4.895	3.681	4.830

Het gaat om klinische observatie in een aangewezen inrichting van de GGZ. De vormgeving is meestal dat twee externe rapporteurs het psychiatrisch en psychologisch onderzoek voor hun rekening nemen. Het PBC valt buiten dit overzicht.

Bron: FRIS 2008

- Noot 43 Het NIFP kent interne richtlijnen voor enkelvoudige en dubbelrapportages:
- de tijd tussen de ontvangst van de opdracht en het verzenden naar de deskundige (checken dossier, info bijvoegen, matchen naar deskundige, akkoord verkrijgen). De normtijd is maximaal twee weken bij gedetineerden en 2 ½ week bij niet-gedeteneerden. De normtijd geldt voor alle varianten van het Pro Justitia onderzoek.
 - de tijd waarin de deskundige zijn onderzoek doet. De normtijd is maximaal 8 weken bij gedetineerden en maximaal 10 bij niet gedetineerden.
 - de tijd tussen de ontvangst bij het NIFP van het conceptrapport en de verzending naar de opdrachtgever (toetsing en feedback en verzendklaar maken). De normtijd is 1 week. Bij multidisciplinair onderzoek geldt de normtijd vanaf ontvangst van het conceptrapport van de laatste rapporteur.

Vorm en inhoud Pro Justitia rapportage

Psychologisch onderzoek

Het psychologisch onderzoek wordt door een onafhankelijke psycholoog uitgevoerd, al dan niet onder supervisie van een psycholoog van het NIFP. De rapporteur is beëdigd door de rechtbank of het gerechtshof voor wie hij de opdracht uitvoert. Het NIFP toetst het rapport op kwaliteit voor het vanuit het NIFP naar de opdrachtgever wordt verzonden.

Binnen het Pro Justitia onderzoek worden verschillende informatiebronnen gebruikt. De gesprekscontacten met de verdachte of veroordeelde en eventueel betrokkenen uit diens directe omgeving zijn de belangrijkste daarvan. Tijdens het gesprekscontact met de verdachte wordt doorgaans testpsychologisch onderzoek verricht. De wijze waarop de gesprekken plaatsvinden en de tests die worden afgenomen zijn niet aan wet- en regelgeving gebonden. Wel heeft het NIFP eind 2007 een document opgesteld onder de naam 'Best practice ambulante Forensisch psychologisch onderzoek en rapportage in het strafrecht voor volwassenen'. In deze handreiking staat beschreven wat volgens het NIFP het ideale verloop van het Pro Justitia onderzoek is evenals een selectie van de meest geëigende diagnostische instrumenten (NIFP, 2007).⁴⁴ Uit de interviews met rapporteurs Pro Justitia en de NIFP coördinatoren, blijkt dat deze richtlijnen ten dele gevolgd worden. Met name de psychologische tests die in de praktijk gebruikt worden wijken af van de door het NIFP geadviseerde. Dit hangt samen met het feit dat de richtlijnen vrij recent zijn uitgebracht maar de meeste Pro Justitia rapporteurs in de loop der jaren hun eigen voorkeur voor en deskundigheid met bepaalde tests hebben ontwikkeld.

Naast het gesprekscontact en de afname van testpsychologisch onderzoek worden schriftelijke bronnen geraadpleegd. Welke dat zijn, hangt af van wat de NIFP coördinator de rapporteur overhandigt en wat de rapporteur aanvullend nog aan informatie verzamelt. Standaard levert de coördinator stukken die hij van de aanvrager heeft gekregen (het proces verbaal, een uittreksel uit het JDS, eventueel het ten laste gelegde) en de Pro Justitia rapportages die eerder over de verdachte of veroordeelde zijn uitgebracht door bemiddeling vanuit de betreffende locatie van het NIFP. Pro Justitia rapportages die door bemiddeling van andere NIFP vestigingen tot stand zijn gekomen zijn in de praktijk alleen beschikbaar wanneer de aanvragers deze heeft overhandigd aan de NIFP coördinator. Dat geldt ook voor rapportages van de reclassering. Als het Pro Justitia rapport wordt opgesteld in het kader van een lopende strafzaak, maakt de vroeghulprapportage van de reclassering onderdeel uit van het aangeleverde dossier. Als de reclasseringsrapportage in een eerder straftraject is opgesteld dan maakt deze deel uit van het persoonsdossier en is daarom niet standaard beschikbaar.⁴⁵

Noot 44 Het gebruik van psychologische tests die de intelligentie meten wordt altijd geadviseerd. Het gebruik van tests in het kader van neuropsychologisch onderzoek wordt alleen geadviseerd wanneer daartoe indicatie bestaat. Aanvullend onderzoek op basis van tests naar de persoonlijkheidsstructuur wordt ook niet standaard geadviseerd. De volgende tests worden door het NIFP, afhankelijk van de specifieke situatie die op de verdachte of veroordeelde van toepassing is, als meest geëigend beschouwd.

Noot 45 Het persoonsdossier blijkt in de praktijk niet altijd aanwezig en als het er wel is dan kan niet worden vastgesteld of het actueel is. Het centrale beheer van die dossiers ligt in Almelo (zie volgend hoofdstuk).

Bij uitzondering beschikt de rapporteur ook over informatie uit de zorgketen, bijvoorbeeld het behandelingsverloop bij een gedwongen opname. Deze informatie kan afkomstig zijn uit het strafdossier van de officier van justitie en zijn doorgestuurd door de aanvrager. De rapporteur kan echter ook zelf informatie opvragen bij behandelinstellingen onder voorwaarde dat de verdachte of veroordeelde hiermee instemt. In de praktijk wordt deze informatiebron weinig benut.

Voor het psychologische Pro Justitia rapport is door het NIFP een format ontwikkeld. Het kent een vaste vraagstelling⁴⁶ en paragrafen die handelen over het strafrechtelijke verleden, de biografische geschiedenis, de aange troffen psychopathologie, de relatie hiervan met het ten laste gelegde, de mate van toerekeningsvatbaarheid, het recidiverisico en het risicomangement. Ook wordt een paragraaf gewijd aan de diagnose uitgedrukt in de DSM IV-TR classificatie.⁴⁷ Uit de interviews met de officieren van justitie, de NIFP coördinatoren en de rapporteurs blijkt dat dit format overwegend goed gebruikt wordt.

Het Pro Justitia rapport wordt getekend door de rapporteur en op papier aangeleverd aan de opdrachtgever. In het Forensisch Registratie en Informatie Systeem (FRIS) wordt vervolgens een registratie van het Pro Justitia rapport aangemaakt. Een afschrift van het rapport wordt naar Almelo verzonden om opgenomen te worden in het persoonsdossier.⁴⁸

- Noot 46 De standaardvraagstelling luidt:
0. Indien betrokkene weigert onderzocht te worden, tot welke overwegingen van de onderzoeker geeft die weigering aanleiding?
 1. Is onderzochte lijdende aan een ziekelijke stoornis en/of gebrekkige ontwikkeling van zijn geestvermogens en zo ja, hoe is dat in diagnostische zin te omschrijven?
 2. Hoe was dit ten tijde van het plegen van het ten laste gelegde?
 3. Beïnvloedde de eventuele ziekelijke en/of gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens onderzochte gedragskeuzes en gedragingen ten tijde van het ten laste gelegde (zodanig dat dat mede daaruit verklaard kan worden)?
 4. Zo ja, kan de deskundige dan gemotiveerd aangeven:
 - a. op welke manier dat gebeurde,
 - b. in welke mate dat gebeurde,
 - c. welke conclusie aangaande de toerekeningsvatbaarheid op grond hiervan te adviseren is.
 5.
 - a. Welke factoren voortkomend uit de stoornis van betrokkene kunnen van belang zijn voor de kans op recidive?
 - b. Welke andere factoren en condities moeten hierbij in ogenschouw worden genomen?
 - c. Is iets te zeggen over eventuele onderlinge beïnvloeding van deze factoren en condities?
 6. Welke aanbevelingen van gedragsdeskundige en van andere aard zijn te doen voor interventies op deze factoren en condities en hun onderlinge beïnvloeding en binnen welk juridisch kader zou dit gerealiseerd kunnen worden?
- Noot 47 Met behulp van de DSM classificatie wordt elk ziektebeeld beschreven aan de hand van 5 dimensies, die binnen het systeem Assen genoemd worden:
- As I: klinische syndromen. Hierbij gaat het om omschreven symptomen die in een bepaalde ernst en duur aanwezig moeten zijn.
 - As II: persoonlijkheidsstoornissen. Hierbij gaat het om stoornissen in de persoonlijkheid.
 - As III: lichamelijke toestand. Hier worden lichamelijke ziekten, aandoeningen of handicaps beschreven die van belang kunnen zijn voor de psychische stoornis en de behandeling.
 - As IV: psychosociale problemen. Hier gaat het om negatieve levensgebeurtenissen, huisvestingsproblemen, economische problemen, studie- of werkproblemen, problemen in gezin of familie.
 - As V: globale beoordeling van het functioneren. Het functioneren op verschillende levensgebieden wordt globaal beoordeeld met 1 cijfer
- Noot 48 Momenteel vinden in de arrondissementen Utrecht en Lelystad pilots plaats waarbinnen de rapportages door het NIFP ge-upload worden naar het JDonline in Almelo.

Psychiatrisch onderzoek

Het psychiatrisch Pro Justitia onderzoek en de daaruit voortvloeiende rapportage verschilt qua opzet niet sterk van die van het psychologische onderzoek. Het psychiatrische onderzoek wordt door een onafhankelijke psychiater uitgevoerd, al dan niet onder supervisie van een psychiater van het NIFP. De rapporteur is beëdigd door de rechtbank van het arrondissement waar hij woont. Het NIFP toetst ook hier het rapport op kwaliteit voor het vanuit het NIFP naar de opdrachtgever wordt verzonden.

Uit de interviews met NIFP coördinatoren en rapporteurs blijkt dat voor het Pro Justitia onderzoek net als bij de psychologische rapportages verschillende informatiebronnen worden gebruikt. De gesprekscontacten met de verdachte of veroordeelde en met betrokkenen uit diens directe omgeving zijn de belangrijkste daarvan. Het psychiatrische onderzoek verschilt echter van het psychologische onderzoek in die zin dat in beginsel geen testpsychologische onderzoek wordt verricht en zodoende geen gebruik gemaakt wordt van specifieke diagnostische instrumenten. De diagnose wordt primair gebaseerd op het klinische oordeel van de deskundige.

Uit de interviews met NIFP coördinatoren en rapporteurs blijkt eveneens dat vaak dezelfde schriftelijke bronnen worden geraadpleegd als tijdens het psychologische onderzoek. Welke dat zijn, hangt ook hier af van wat de NIFP coördinator de rapporteur overhandigt en wat deze aanvullend nog aan informatie verzamelt (zie paragraaf psychologisch onderzoek). In tegenstelling tot psychologische Pro Justitia rapportages wordt voor het psychiatrische onderzoek echter regelmatig gebruik gemaakt van informatie uit de zorgketen. Dit verschil wordt verklaard door het feit dat de psychiatrische rapporteur meer dan de psychologische rapporteur medische gegevens nodig heeft voor de te stellen diagnose. Het betreft ondermeer verslagen van behandelinstellingen (al dan niet poliklinisch) over het behandelverloop en/of informatie van de huisarts van de betreffende verdachte of veroordeelde. Deze informatie kan afkomstig zijn uit het strafdossier en doorgestuurd zijn door de aanvrager maar wordt vaker door de psychiater, na toestemming van de verdachte, bij de betreffende instelling opgevraagd.

Ook voor de psychiatrische Pro Justitia rapportage is door het NIFP een format ontwikkeld dat qua vraagstelling en paragrafen vrijwel identiek is aan dat van de psychologische rapportage (NIFP, 2006b).⁴⁹

Het grote verschil met de psychologische Pro Justitia rapportage bestaat daaruit dat volgens het format in het psychiatrische rapport ingegaan wordt op de anamnese van psychische klachten en de voorgeschiedenis van eventuele opnames, (farmacotherapeutische) behandelingen en de mate van drang en dwang daarin (Ibid p.6) In het psychologische Pro Justitia rapport ontbreekt dergelijke informatie maar wordt weer gerapporteerd over testpsychologisch onderzoek.

Het psychiatrische Pro Justitia rapport wordt getekend door de rapporteur en op papier aangeleverd aan de opdrachtgever. In het FRIS-systeem wordt vervolgens een registratie van het Pro Justitia rapport aangemaakt.

Noot 49 Het psychologische format kent de paragraaf aangetroffen psychopathologie. Deze ontbreekt in het psychiatrische format. Het psychiatrische format kent daarentegen de paragraaf psychiatrische stoornissen terwijl deze ontbreekt in het psychologische format.

Een afschrift van het rapport wordt naar Almelo verzonden om opgenomen te worden in het persoonsdossier.

Milieurapportage

Toepassing

De rechter commissaris kan opdracht geven tot een triple rapportage: een multidisciplinaire rapportage in strafzaken samengesteld door een psychiater, een psycholoog en een milieurapporteur. De triplerapportage wordt aangevraagd wanneer een TBS maatregel wordt overwogen. Het milieuonderzoek vormt integraal onderdeel van de triple rapportage. Het is een onderzoek naar de levensloop en sociale context van de verdachte. De milieurapportage rapporteert over de sociale omgeving van de verdachte of veroordeelde waardoor de realiteitswaarde van de triple rapportage wordt verhoogd.

Vorm en inhoud

Het milieuonderzoek wordt uitgevoerd en opgesteld door een gekwalificeerde en gecertificeerde milieurapporteur (in dienst van de reclassering), die geen bemoeienis heeft of heeft gehad met onderzochte (SRN, 1999). De rapporteur dient minimaal een start en een eindoverleg te hebben met de mede opdrachtnemers (psychiater en psycholoog). Ook dient voor het milieuonderzoek minimaal vier schriftelijke en of mondelinge bronnen gebruikt te worden. Mondelinge bronnen zijn het gesprekscontact met de verdachte of veroordeelde (verplicht onderdeel) en referenten uit verschillende levensgebieden. Schriftelijke bronnen zijn stukken die betrekking hebben op verdachte of veroordeelde zelf zoals het opgemaakte proces-verbaal en eerdere rapportages van de reclassering en anderen dan de reclassering (Raad voor de Kinderbescherming, jeugdreclassering, psycholoog, psychiater). Hiertoe worden het CVS en het fysieke dossier dat door de aanvrager is aangeleverd geraadpleegd. Daarnaast raadpleegt de milieurapporteur waar nodig literatuur over de specifieke groep waartoe de onderzochte behoort. Er worden geen diagnostische instrumenten gebruikt bij het opstellen van de milieurapportage (Walma, 2004).

De milieurapportage wordt niet volgens een landelijk format opgesteld. In de praktijk telt het echter wel standaard zo'n 10 à 15 pagina's waarin meerdere aandachtsgebieden worden beschreven. In ieder geval betreft dit: bronnenbeschrijving, sociaal –culturele context, sociaal economische omstandigheden, gezinssamenstelling, intergenerationele en gezindynamische aspecten, levensloop, informatie over positieve en negatieve factoren in het persoonlijk netwerk van betrokkene en onderzoek naar delictscenario (Handboek reclassering versie 5).

Indien de rapportages afzonderlijk zijn geschreven kan het milieuonderzoek eindigen met een beschouwing waarbij de meest kenmerkende factoren uit het milieuonderzoek worden besproken in samenhang met de vraagstelling. Bij triplerapportages zijn er echter verschillende praktijken: 3 rapporten en 3 nietjes, 3 rapporten en 1 nietje, 1 rapport en 1 nietje. Het NIFP is voornemens de verslaglegging van triplerapportages te evalueren (Van Kordelaar 2007).

4.6 Verlengingsadvies van het FPC

Toepassing

Het verlengingsadvies is een rapport dat namens de directeur van het FPC door de behandelcoördinator van de terbeschikkinggestelde wordt opgesteld om de officier van justitie te adviseren de verlenging van de TBS met dwangverpleging bij de rechtbank te vorderen. De terbeschikkingstelling met dwangverpleging heeft doorgaans geen vooraf bepaalde duur, maar kan iedere keer met maximaal twee jaar worden verlengd.⁵⁰ Dat betekent dat, wanneer de inrichting verlenging van de maatregel wenselijk acht, elke TBS-maatregel tenminste eens per twee jaar wordt geëvalueerd door de rechter. Tegen het gerechtelijke besluit staat hoger beroep open bij de penitentiaire kamer in Arnhem.

Aanvraag van het verlengingsadvies

Het verlengingsadvies wordt niet aangevraagd door de officier van Justitie maar op eigen initiatief door het FPC opgesteld. Per verdachte of veroordeelde wordt het FPC drie maanden voorafgaand aan het verlopen van diens terbeschikkingstelling geïnformeerd door de Dienst Forensische Zorg (voorheen Dienst Individuele TBS-zaken). Het FPC is zodoende altijd tijdig op de hoogte van het verlopen van de termijn en kan vervolgens beslissen of zij de officier van justitie adviseert tot het vorderen van de verlenging van de terbeschikkingstelling. Uit de interviews met medewerkers van FPC's en officieren van justitie blijkt dat het sturen van deze reminder in belangrijke mate bijdraagt aan tijdigheid van het verlengingsadvies. In de onderzochte arrondissementen waren de verlengingsadviezen altijd beschikbaar geruime tijd voorafgaand aan de verlengingszitting in eerste aanleg. Deze reminder wordt overigens niet ten behoeve van hoger beroepszaken verstuurd aan het FPC's zo blijkt uit het interview met de advocaat-generaal.

Vorm en inhoud van het verlengingsadvies

Uit de interviews met behandelcoördinatoren, het hoofd ITZ en de officieren van justitie blijkt dat een verlengingsadvies uit drie componenten bestaat. De eerste component betreft een brief waarin het advies verwoord is, de tweede component betreft een rapportage waarin het behandelverloop tot dan toe beschreven staat inclusief eventuele incidenten en andere bijzonderheden, en de derde component zijn de zogenaamde wettelijke aantekeningen⁵¹.

In de brief wordt het advies tot verlenging gegeven, voorzien van een onderbouwing op hoofdlijnen waarbij verwezen wordt naar het adviesrapport.

Noot 50 Als de TBS is opgelegd voor een misdrijf dat "gericht was tegen of gevaar veroorzaakt voor de onaantastbaarheid van het lichaam van een of meer personen" is de duur van de TBS niet gemaximeerd. De maatregel kan dan onbeperkt worden verlengd wanneer dit nodig wordt geacht. Wanneer een misdrijf niet aan het hierboven genoemde criteria voldoet, kan er alleen een gemaximeerde TBS worden opgelegd, van maximaal 4 jaar. Het gaat dan bijvoorbeeld om een delict als het ontvoeren van het kind zonder dat daarbij gebruik wordt gemaakt van geweld. In de praktijk komt deze vorm van TBS weinig voor. Het merendeel van de TBS-opleggingen met dwangverpleging is naar aanleiding van geweldsdelicten.

Noot 51 Wettelijke aantekeningen zijn aantekeningen over de lichamelijke en geestelijke gesteldheid van de TBS-gestelde. Deze aantekeningen worden in het FPC gemaakt en geven in samengevatte verslagen periodiek de ontwikkeling van de TBS-gestelde weer. Belangrijke elementen zijn de mate van aanpassing van de TBS-gestelde, zijn houding ten opzichte van andere bewoners en personeel (agressiviteit, enz.), de mate waarin hij structuur aan zijn leven kan geven en zijn gebruik van de voorgeschreven medicatie (Hofstee, 2003, p.126).

Het adviesrapport, dat door de behandelcoördinator is opgesteld, vormt de kern van het verlengingsadvies. In het rapport wordt de levensloop van de verdachte of veroordeelde, het misdrijf waarvoor de terbeschikkingstelling is opgelegd en het behandelverloop tot dan toe beschreven. Daarbij wordt bovendien een inschatting gemaakt van de kans op recidive.

Voor het adviesrapport worden verschillende bronnen geraadpleegd. In de eerste plaats is dat het patiëntendossier dat de inrichting bijhoudt van de verdachte of veroordeelde, de wettelijke aantekeningen die over de terbeschikkinggestelde door de inrichting worden vastgelegd, en het behandelplan. Voorafgaand aan de rapportage wordt door de behandelcoördinator een gestructureerde risicotaxatie afgenomen.⁵² Uit de interviews blijkt dat taxaties zonder uitzondering gedaan worden met behulp van HKT 30 of de HCR 20 aangevuld met negen vragen.⁵³ Ook de PCL-R (voor mate van psychopathie, nodig voor invulling van HCR-20 en HKT-30), en in het geval van een zedenmisdrijf de SVR -20, worden standaard gebruikt om het recidiverisico in te schatten (zie bijlage 3 voor een inhoudelijke beschrijving van deze instrumenten).⁵⁴

Naast de informatie die door de inrichting zelf is geregistreerd wordt ook gebruik gemaakt van informatie afkomstig uit het strafdossier. Dit betreft in de regel het proces-verbaal, de Pro Justitia rapportages en rapportages van de reclassering die eerder in het strafproces zijn opgemaakt. Voorts wordt bij iedere nieuwe verlengingszitting via DJI een recent uittreksel uit het JDS aangeleverd.

Externe informatie uit de zorgketen wordt soms ook gebruikt voor het adviesrapport, zij het dat deze statische informatie een steeds kleinere rol speelt naarmate zij ouder wordt. Deze informatie moet zelf door de kliniek worden opgevraagd, en kan pas na toestemming van de verdachte of veroordeelde worden verkregen.

Uit de interviews blijkt voorts dat bij vervolgv Verlengingsadviezen het eerste verlengingsadvies een grote rol. De statische informatie (de voorgeschiedenis waaronder het misdrijf) wordt vaak integraal overgenomen evenals passages over het behandelverloop.

FPC's zijn bij hun verlengingsadvies niet gebonden aan een vast format. Toch bevat het advies dat wordt opgesteld in de praktijk wel dezelfde informatie, zij het dat de manier van rapporteren verschilt. Het advies tot verlenging bevat informatie over de (behandel)geschiedenis van de TBS-gestelde, de uitkomsten van risicotaxatie-onderzoeken, de wettelijke aantekeningen, melding incidenten en meldingen ongeoorloofde afwezigheid. Ieder adviesrapport wordt bovendien afgesloten met een exposé waarin beargumenteerd

Noot 52 Dit is voor de verlenging, i.t.t. verlof en longstay, niet verplicht maar wordt in de praktijk wel altijd gedaan.

Noot 53 Indien voor de HCR-20 is gekozen dienen 9 items van de HKT-30 te worden toegevoegd om alle relevante leefdoelgebieden af te dekken (deze items zijn: alcoholgebruik, softdruggebruik, harddruggebruik, attitude ten opzichte van de behandeling, coping-vaardigheden, vijandigheid, impulsiviteit, overtreden van voorwaarden en een korte samenvatting van de resultaten van PCL-R,-totaalscore).

Noot 54 In het FPC wordt ook testpsychologisch onderzoek verricht aan de hand van gestructureerde diagnostische instrumenten. Omdat deze diagnostiek bedoeld is voor behandelingsvragen en niet voor strafrechtelijke beslissingen blijft deze buiten beschouwing van het onderzoek.

wordt waarom verlenging wenselijk is en wat het FPC met de betreffende verdachte of veroordeelde van plan is op het gebied van behandeling. De manier waarop over deze onderwerpen wordt gerapporteerd verschilt echter aanzienlijk zo blijkt uit de interviews met de officieren van justitie. De ene inrichting is veel uitvoeriger dan de andere of sluit bijvoorbeeld de integrale uitkomst van de risicotaxatie bij terwijl de andere inrichting bijvoorbeeld kortere adviezen schrijft en volstaat met slechts een samenvatting van de resultaten.

Het aantal verlengingsadviezen wordt nergens centraal bijgehouden. Wel is het aantal verlengingszittingen bekend. Omdat voor iedere zitting een adviesrapport moet worden opgesteld kan zodoende op grond van onderstaande tabel worden geconcludeerd dat het aantal uitgebrachte verlengingsadviezen (waaronder adviezen in het kader van een zesjaarsverlenging) jaarlijks rond de 500 schommelt.

Tabel 4.5 Aantal verlengingszittingen TBS-maatregel

Jaar	aantal raadkamerbehandelingen	aantal behandelingen op zitting	totaal
2004	476	6	482
2005	459	9	468
2006	458	66	524

Bron: OMdata 2007 (Openbaar Ministerie)

4.7 Pro Justitia rapportage ten behoeve van de zesjaarsverlenging

Wanneer de vordering van de verlenging van de TBS de totale duur van de terbeschikkingstelling een periode van zes jaar of een veelvoud daarvan te boven gaat worden extra wettelijke eisen gesteld aan het advies. Bij deze zogenaamde zesjaarsverlenging moet de officier van justitie naast de stukken die hij bij een gewone verlengingsvordering overhandigt ook een multidisciplinair onderzoek overleggen. Deze Pro Justitia rapportage betreft een second opinion op het verlengingsadvies en bevat een evaluatie die gericht is op het verkrijgen van een longitudinaal overzicht van het verloop en de effectiviteit van de behandeling. Het Pro Justitia rapport is een dubbelrapportage en wordt opgesteld door zeer ervaren psychologen en psychiaters die door het NIFP bemiddeld zijn.

Het zesjaarsonderzoek naar de verlengingsnoodzaak levert in de meeste gevallen ook materiaal op voor besluitvorming in de ten uitvoerlegging van de maatregel, zoals het inzetten van een resocialisatietraject of juist de plaatsing in een longstay inrichting. Ook kan de zesjaarsrapportage bijdragen aan de toetsing van een verlofaanvraag. Het rapport wordt zodoende benut voor de volgende strafrechtelijke beslissingen:

- Vordering van de verlenging van de ter beschikkingstelling, dan wel de voorwaardelijke beëindiging van de ter beschikkingstelling, waardoor de totale duur van de TBS een periode van zes jaar of een veelvoud daarvan overschrijdt (officier van justitie).
- Verlenging van de ter beschikkingstelling, dan wel de voorwaardelijke beëindiging van de ter beschikkingstelling waardoor de totale duur van de TBS een periode van zes jaar of een veelvoud daarvan overschrijdt (rechter).
- Indirect soms ook voor het verlenen van verlofmachtigen aan FPC (Verlofunit en Verlof Adviescollege TBS (AVT)).

Aanvraag Pro Justitia rapportage ten behoeve van de zesjaarsverlenging
Het Pro Justitia rapport ten behoeve van de zesjaarsverlenging wordt formeel aangevraagd door de officier van justitie, maar in de praktijk is de dienst Forensische Zorg verantwoordelijk voor de aanvraag. Uit de interviews blijkt dat de rapportages altijd tijdig voor de zitting beschikbaar zijn.

Vorm en inhoud Pro Justitia rapportage ten behoeve van zesjaarsverlenging
Het dubbelrapport Pro Justitia dat in het kader van de zesjaarsverlenging wordt uitgebracht is evaluatief van karakter. Dat wil zeggen dat een belangrijk deel van de aandacht zich richt op het behandelverloop. De bronnen die geraadpleegd worden verschillen daarom van een normale Pro Justitia onderzoek. In beginsel vindt een gesprekscontact plaats met de verdachte of veroordeelde maar diagnostische instrumenten worden, ook door de psycholoog weinig gebruikt, zo blijkt uit de interviews met het NIFP. Wel vindt risicotaxatie op basis van één van de standaardinstrumenten (zie paragraaf verlengingsadvies) plaats wanneer de inrichting niet recent een dergelijke meting heeft uitgevoerd. Doorgaans is dat wel het geval en worden de uitkomsten daarvan door de rapporteurs gebruikt.

Voorts blijkt uit de interviews met het NIFP dat rapporteurs inzage in een aantal schriftelijke bronnen krijgen. Dit betreft verslagen van het behandelverloop en de (eerdere) verlengingsadviezen waarin dit verloop verwoord is. Ook wordt gebruik gemaakt van de wettelijke aantekeningen, en de relevante stukken uit het strafdossier proces(sen)-verbaal, eerdere Pro Justitia rapportages en rapportages van de reclassering voor zo verre aanwezig. Indien aanwezig bij de inrichting, wordt ook inzage verleend in informatie uit de zorgketen, zij het dat deze informatie doorgaans oud is vanwege de zes jaar die minimaal zit tussen het laatste ambulante zorgcontact en het moment van het Pro Justitia onderzoek. Standaard krijgen de rapporteurs ook, via het openbaar ministerie, een recent uittreksel uit het JDS. De Commissie Rapportage van het NIFP heeft richtlijnen geformuleerd voor de wijze waarop 6-jaars rapportages opgesteld moeten worden. Voor het psychiatrische en psychologische deelrapport zijn door de Commissie Rapportage twee afzonderlijke formats opgesteld die, zo blijkt uit de interviews met de officieren van justitie en het NIFP doorgaans goed gevolgd worden. In tegenstelling tot de initiële Pro Justitia rapportages verschilt het psychologische format voor de zesjaarsrapportage van het psychiatrische format op een aantal belangrijke punten. Kortweg komt het erop neer dat in het psychiatrische format begonnen wordt met het longitudinaal overzicht van oplegging en beloop aan de hand van de stukken, gevolgd door de gespreksbevindingen, het psychiatrisch onderzoek, de diagnostiek en de beschouwing (NIFP, 2006a). In het psychologisch format staat het relaas van de TBS-gestelde voorop en diens actuele houding ten aanzien het delict en de delictbehandeling, gevolgd door het psychologisch (test)onderzoek en een longitudinale beschouwing (Ibid). In beide Pro Justitia rapportages wordt overigens wel dezelfde vraagstelling beantwoord.⁵⁵

Noot 55 De standaardvraagstelling luidt:

- 1 Dient de aan betrokkene opgelegde maatregel van terbeschikkingstelling te worden verlengd?
- 2 Zo ja, dient dit met twee of met één jaar te gebeuren en, indien met één jaar, dient het bevel tot verpleging gecontinueerd te worden of adviseert u om dit voorwaardelijk te beëindigen?
- 3 Tot welke opmerkingen aangaande risicomangement of behandeling geeft het onderzoek u verder nog aanleiding?

Het aantal Pro Justitia rapportages dat werd uitgebracht in het kader van een zesjaarsverlenging lag in de periode 2004-2006 iets onder 250 per jaar zo blijkt uit tabel 4.6.

Tabel 4.6 Totaal aantal Pro Justitia rapportages dat jaarlijks wordt uitgebracht ten behoeve van een zesjaarszitting voor de periode 2003-2006

Jaar	Aantal
2004	227
2005	242
2006	243

Bron: FRIS 2007 (NIFP)

4.8 Advies/verzoek aan AVT tot het geven van een verlofmachtiging

Het FPC vraagt na een consensusbespreking en intercollegiale toets verlof⁵⁶ aan bij de Verlofunit van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). De Verlofunit beoordeelt of de aanvraag voldoet aan de formele vereisten zoals neergelegd in het Verloftoetsingskader TBS. Indien aan deze vereisten is voldaan en de stukken compleet zijn, zendt de Verlofunit de aanvraag naar het Adviescollege Verloftoetsing TBS (AVT).⁵⁷ Het AVT buigt zich vervolgens over de *inhoudelijke* beoordeling van de verlofaanvraag. Het AVT brengt een gemotiveerd advies uit aan het hoofd van de Verlofunit van de DJI, die namens de staatssecretaris van Justitie een besluit neemt over de verlofaanvraag. Indien de Verlofunit positief besluit, krijgt het FPC voor de desbetreffende vorm van verlof een verlofmarge, waarbinnen meerdere verloven (d.w.z. verlofbewegingen) kunnen plaatsvinden. De machtiging wordt afgegeven voor telkens één jaar en kan te allen tijde worden ingetrokken.⁵⁸ Bij een overplaatsing van de ter beschikkinggestelde vervalt de verlofmachtiging. De procedure voor de verschillende vormen van verlof is identiek.

Het hoofd van het FPC adviseert het AVT tot het verlenen van een verlofmachtiging die betrekking kan hebben op een van onderstaande vormen van verlof:

- begeleid verlof (waaronder beveiligd verlof inbegrepen)
- onbegeleid verlof
- transmuraal verlof
- proefverlof
- incidenteel verlof

Aanvraag verlofadvies

Strikt genomen betreft het geen adviesproduct maar een gemotiveerd verzoek tot het verlenen van verlof. In die zin is er geen sprake van een aanvraag.

Noot 56 In de regel is een sequentie zichtbaar van begeleid verlof (met in het eerste deel beveiligd verlof), onbegeleid en transmuraal verlof en proefverlof. Het soort verlof dat wordt aangevraagd en de volgorde in de aanvragen kunnen echter afwijken op basis van klinische overwegingen en praktische implicaties, mits de veiligheid voldoende is gewaarborgd (zoals een vroegtijdig transmuraal verblijf in een psychiatrische setting).

Noot 57 Het college bestaat uit 3 psychiaters/psychologen van het NIFP, 3 psychiaters/psychologen uit de TBS-sector en 3 psychiaters/psychologen uit de forensische GGZ. Het college valt uiteen in drie subcolleges die ieder, onder voorzitterschap van een jurist, over verschillende verlofaanvragen oordelen.

Noot 58 Art. 53 lid 3 Reglement verpleging terbeschikkinggestelde.

Vorm en inhoud verzoek/advies verlof

Uit de interviews met de behandelcoördinatoren van FPC's blijkt dat voor het verlofadvies een groot aantal bronnen wordt benut. In de eerste plaats is dat het patiëntendossier dat de inrichting bijhoudt van de verdachte of veroordeelde, diens wettelijke aantekeningen en het behandelplan.⁵⁹ Een andere interne bron zijn de uitkomsten van gestructureerde risicotaxaties, die periodiek worden afgenomen, onder meer in het kader van verlengingszittingen. Naast de interne bronnen wordt, wanneer er in het kader van zesjaarsverlengingen multidisciplinair advies is uitgebracht, ook gebruik gemaakt van deze Pro Justitia rapportages.⁶⁰

Het toetsingskader kent een vast format (DJI, 2007).⁶¹ Uit de interviews met de Dienst Forensische Zorg en het AVT blijkt dat niet alle FPC's volgen het format werken. Ook de lengte van de rapportages en de mate waarin onderwerpen worden uitgediept verschillen soms aanzienlijk. Zo kan bijvoorbeeld de ene FPC bij een vervolg aanvraag van een verlofmachtiging in zijn aanvraag opmerken dat er geen bijzonderheden/veranderingen te melden zijn ten opzichte van de initiële verlofaanvraag. Terwijl andere FPC's juist uitvoerig aandacht besteden aan de ontwikkelingen in de tussenperiode. In ca één op de twintig aanvragen is de verstrekte informatie in de verlofaanvragen zo summier dat het AVT zich genoodzaakt ziet de zaak aan te houden totdat de aanvullende informatie is verstrekt.

Zoals blijkt uit tabel 4.7 ligt het aantal verlofaanvragen in de voorgaande twee jaar rond de 1.100.

- Noot 59 Directie Forensische Zorg houdt van alle TBS-gestelden dossiers bij waarin de relevante informatie uit het strafdossier en het patiëntendossier te vinden is.
- Noot 60 Er bestaat wettelijk gezien geen 'houdbaarheidsdatum' van dergelijk advies. Maar omdat bij DSM-classificaties doorgaans een geldigheidstermijn wordt gehanteerd van maximaal één jaar ligt dat hierbij ook in de rede (DJI, 2007, p.5).
- Noot 61 Het toetsingskader draagt de FPC's op in de machtigingsaanvraag de kernproblematiek van de ter beschikkinggestelde te beschrijven en weer te geven hoe de stoornis op het moment van aanvraag zichtbaar is. De stoornis wordt vervolgens samengevat volgens de DSM-IV classificatie (As I t/m As V). Voorts verlangt het format een beschouwende analyse waarin delictscenario (feitelijke en volledige weergave van de gebeurtenissen voorafgaande, gedurende en na afloop van het delict) en diagnostiek (beschrijving van de factoren die hebben bijgedragen aan het delict/de delicten) worden samengebracht ter verklaring van het delictgedrag. In het advies dient verder te worden aangegeven of de betrokkene meegewerkt heeft aan de analyse en in hoeverre hij instemt met de uitkomsten ervan. Ook dient vermeld te worden in hoeverre hij de verantwoordelijkheid neemt voor het delict. Een ander vast onderdeel van de aanvraag is een samenvatting van het behandelverloop tot het moment van de aanvraag. Daarbij dient ook ingegaan te worden op de behandeldoelen voor de periode waarvoor de verlofmachtiging is aangevraagd. In de behandeldoelen wordt de wijze beschreven waarop de risicogerelateerde factoren in de behandeling worden betrokken en de wijze waarop beschermende factoren worden bevorderd. De rol van het sociale netwerk (inclusief beschermende en belemmerende factoren) wordt hier eveneens beschreven. Voorts dient de aanvraag informatie te verstrekken over incidenten (bijvoorbeeld vlucht pogingen, fysieke geweldsincidenten etc.) die leiden tot (tijdelijke) inperking van vrijheden binnen de kliniek. In de verlofaanvraag dient uitvoerig stilgestaan te worden bij de inhoud van het verlof met daarin het doel, de plaats in de behandeling, controle op de risicofactoren en de historie van het verlof. Een belangrijk deel van het aanvraagformat bestaat uit de risicoanalyse. Deze bevat een oordeel waarbij klinische overwegingen en resultaten van risicotaxatie-instrumenten samen leiden tot interpretatie en weging van risicofactoren. Van groot belang is een multidisciplinaire consensus over de interpretatie en weging van de resultaten.

Tabel 4.7 Aantal verlofaanvragen voor 2006 en 2007 (per ultimo 1-11-2007) naar type verlof

type verlof	2006	per 1-11-2007
begeleid verlof	244	233 (waarvan 25 beveiligd)
onbegeleid verlof	147	133
transmuraal verlof	168	135
proefverlof	74	45
incidenteel verlof	onbekend	121
totaal	1.093	1.071

Bron: Individuele TBS zaken (DJI) 2007

4.9 Advies/verzoek van FPC voor plaatsing TBS-er in longstay inrichting

Als de TBS-gestelde - ondanks de behandeling - delictgevaarlijk blijft, kan hij niet terugkeren in de samenleving.⁶² Hij kan dan geplaatst worden op een langdurige verblijfsafdeling, de zogenaamde longstay-afdeling. Hier wordt hij niet meer intensief behandeld voor zijn stoornis, wel krijgt hij de nodige beveiliging en psychische en medische zorg. Omdat zijn verblijf niet gericht is op resocialisatie, komt hij alleen in aanmerking voor incidenteel begeleid verlof op humanitaire gronden. De longstay afdeling heeft de status gekregen van een externe differentiatie binnen het TBS-veld. Dit betekent dat plaatsing moet geschieden op last van de minister van Justitie. Dit geldt ook wanneer het om een overplaatsing binnen dezelfde kliniek gaat. Ook terugplaatsing vanaf de longstay afdeling naar een reguliere afdeling gebeurt op last van de minister. Plaatsing gebeurt op verzoek van het hoofd van de inrichting (art 15 BVT jo 20 lid 1 RVT), dan wel ambtshalve door de minister van Justitie (art 11 BVT) (de Kogel & Verwers, 2003). Op 1 juni 2008 verbleven 172 TBS-gestelden in een longstayvoorziening; dit is bijna 9% van de totale TBS-populatie. Deze groep is divers van samenstelling. Het betreft een longstaypopulatie met verschillende, ernstige psychische stoornissen en een daarmee gepaard gaande gevarieerde zorg- en beveiligingsbehoefte.⁶³

In de praktijk wordt het plaatsingsbesluit namens de minister genomen door het hoofd Plaatsing van DJI, die zijn besluit baseert op het advies dat is uitgebracht door een multidisciplinair team van onafhankelijke deskundigen, de Landelijke Adviescommissie Plaatsing (LAP).⁶⁴ Het advies van het LAP wordt op haar beurt gebaseerd op het plaatsingsverzoek van het FPC en een uitvoerig dossieronderzoek, waarvan een recente onafhankelijke multidisciplinaire rapportage deel uitmaakt. In deze paragraaf wordt gekeken

Noot 62 In beginsel dient een TBS-behandeling binnen zes jaar afgerond te zijn. Als binnen deze zes jaar het recidivegevaar onvoldoende is verminderd om uitzicht op terugkeer in de maatschappij te rechtvaardigen, wordt de kliniek gekort op de verpleegprijs en zal de nadruk verschuiven van behandeling naar verblijf. Dit verblijf kan plaatsvinden in zogenaamde longstay-inrichtingen. Dergelijke inrichtingen moeten worden opgevat als woonvoorziening waar ter beschikkinggestelden eventueel de rest van hun leven verblijven. Naast de benodigde zorg en beveiliging, wordt eveneens getracht een goede kwaliteit van leven te bieden. De groep ter beschikkinggestelden die op termijn als onbehandelbaar moet worden beschouwd en die niet alleen zorgafhankelijk is maar ook langdurige beveiliging behoeft, bestaat momenteel uit zo'n 200 personen. Een deel van hen verblijft in FPC's en een ander deel is echter via een civielrechtelijk traject ondergebracht bij forensisch psychiatrische instantie. Van de 200 zijn momenteel reeds 60 personen in een longstay voorzieningen opgenomen (ITZ DJI, 2007).

Noot 63 Brief van de Staatssecretaris van Justitie van 31 augustus 2008. Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 29 452, nr. 92

Noot 64 Deze bestaat uit vijf leden: twee personen van het NIFP en drie behandeldirecteuren van TBS-instellingen. De kliniek waar de persoon verblijft maakt geen deel uit van de adviescommissie.

naar de advisering van het LAP door de FPC's en niet naar de advisering van het hoofd plaatsing door het LAP.⁶⁵

Aanvraag verlofadvies

Strikt genomen betreft het geen adviesproduct maar een gemotiveerd verzoek tot plaatsen in een longstay afdeling. In die zin is er geen sprake van een aanvraag.

Vorm en inhoud verzoek/advies plaatsing longstay

Bij het opstellen van een plaatsingsverzoek worden verschillende bronnen geraadpleegd, zo blijkt uit de interviews met de behandelcoördinatoren van de FPC's en de afdeling plaatsing forensische zorg (DJI). In de eerste plaats wordt het patiëntendossier gebruikt, diens wettelijke aantekeningen en het behandelplan. Daarnaast wordt altijd gebruik gemaakt van de uitkomsten van gestructureerde risicotaxaties, die periodiek worden afgenomen, onder meer in het kader van verlengingszittingen.

Ook voor het plaatsingsverzoek Longstay worden deze taxaties zonder uitzondering gedaan aan de hand van hetzelfde vaste aantal instrumenten (zie paragraaf 4.6). De risicotaxaties zijn echter niet altijd recent. Van de zijde van afdeling plaatsing van de dienst forensische zorg werd naar voren gebracht dat deze soms tot wel twee jaar oud zijn.

Vast onderdeel van de aanvraag is verder het laatste verlengingsadvies en indien aanwezig de laatste verlofaanvragen.

Het Longstay beleidskader schrijft voor dat het plaatsingsverzoek volgens een vast format moet worden opgesteld (zie paragraaf 3.4.5).⁶⁶ In de praktijk, zo blijkt uit de interviews met de afdeling plaatsing (DJI) en behandelcoördinatoren van FPC's wordt dit format niet altijd op dezelfde manier ingevuld. Weliswaar wordt in de meeste gevallen voornoemde informatie opgenomen in de aanvraag maar de manier waarop verschilt flink. Soms zijn het eigenstandige documenten soms zijn de stukken samengevat in de tekst van de aanvraag. Deze verschillen komen in het bijzonder ook naar voren bij de risicotaxatie. Soms wordt de complete scoringskaart inclusief de daadwerkelijke scores aangeleverd terwijl in andere gevallen alleen de uitkomsten genoemd worden in de aanvraag.

In het beleidskader plaatsing longstay is bepaald dat bij de plaatsingsaanvraag een recent uitgebracht multidisciplinair onderzoek moet worden over-

Noot 65 Hoewel het advies van het LAP niet bindend is volgt in de regel het hoofd Plaatsing (DJI) het advies van de commissie op. De strafrechtelijke beslissing in de zin van dit onderzoek wordt zodoende *de facto* genomen door het LAP.

Noot 66 Volgens dit format moeten de voorgeschiedenis en de demografische gegevens van de ter beschikkinggestelde worden beschreven. Ook het behandelverloop en het feitelijk genoten verlof qua aantal en type verlof moeten aan bod komen. Voorts wordt ingegaan op delicten en incidenten binnen in en/of buiten de inrichting waaronder uitbraakpogingen. Het format verlangt verder een beschrijving van de huidige psychische gesteldheid en de uitslagen van de risicotaxatie in relatie tot delictgeschiedenis. Laatstgenoemde dient uit te monden in de conclusie dat er sprake is van langdurig delictgevaar dat niet met bestaande behandelinterventies valt te beïnvloeden. In het format is vervolgens een concluderende beschrijving opgenomen over de aard en ernst van de huidige psychopathologie en behandelgeschiedenis, uitmondend in een prognose voor de toekomst qua klinische setting voor duurzaam beveiligende zorg. Ook de mate en aard vluchtgevaarlijkheid wordt in het format van plaatsingsadvies genoemd, evenals een beschrijving van het risicomangement en de benodigde setting van het langdurig verblijf.

legd (zie paragraaf). Van de zijde van de afdeling plaatsing werd tijdens het onderzoek aangegeven dat zij in de praktijk altijd opdracht geeft tot het laten uitvoeren van nieuw Pro Justitia onderzoek dat specifiek antwoord geeft op de vraag of plaatsing in een longstay afdeling opportuun is.

Het aantal aanvragen tot plaatsing longstay lijkt in de laatste twee jaar toe te nemen en lag in 2007 vermoedelijk boven de 60 (zie onderstaande tabel).

Tabel 4.8 Aanvragen tot plaatsing longstay 2006 en 2007

	2006	2007 (tot 1 nov)
lopende aanvragen:	40	60
• daarvan al gezien door onafhankelijk deskundigen	23	10
• daarvan al in behandeling door LAP	8	1
• daarvan nog niet in behandeling	16	45
• aanvraag direct naar de LAP zonder extra onafhankelijke deskundigen toets	1	5

Bron: Ministerie van Justitie, ITZ

4.10 Advies/verzoek aan de selectiefunctionaris in het kader van (over)plaatsing en verlofmachtiging

Toepassing

De selectiefunctionaris beslist, namens de minister van Justitie over de (over)plaatsing van gedetineerden in de penitentiaire inrichting en de verschillende fasen van een detentietraject in zoverre de wet hem daartoe opdraagt.⁶⁷ In de daartoe aangewezen gevallen verzoekt de directeur van de penitentiaire inrichting de selectiefunctionaris tot (over)plaatsing of het verlenen van een verlofmachtiging door middel van een selectievoorstel. Het (over)plaatsingsverzoek wordt in beginsel namens de directeur opgesteld door Bureau Selectie en Detentieplanning (BSD) van de inrichting waar de betreffende verdachte of veroordeelde verblijft. Het (over)plaatsingsverzoek kan betrekking hebben op de volgende beslissingen (zij het dat het adviesproduct licht verschilt per type plaatsingsverzoek):

- (over)plaatsing in een penitentiaire inrichting
- (over)plaatsing in een half open inrichting
- (over)plaatsing in een penitentiair programma
- machtiging algemeen of bijzonder verlof
- plaatsing in het extramurale deel van een ISD traject

Overigens moet hier gewezen worden op het feit dat voor het toepassen van detentiefasering (de plaatsingssequentie in regimes met toenemende vrijheden waaronder het penitentiair programma) de deelname aan een Terugdringen Recidive Traject (TR) bepalend is. De directeur van de inrichting besluit tot de deelname aan TR mede op basis van het advies dat wordt

Noot 67 Artikel 15 lid 3 Pbw: "Met de plaatsing en overplaatsing, bedoeld in het eerste lid, en de beslissingen, bedoeld in het tweede lid, zijn door Onze Minister als zodanig aangewezen selectiefunctionarissen belast. Deze zijn bevoegd de overbrenging van personen te bevelen naar de voor hen bestemde inrichting of afdeling dan wel ten behoeve van deelname aan het voor hen bestemde penitentiair programma dan wel de beëindiging hiervan. Zij kunnen de overbrenging doen geschieden door daartoe aangewezen ambtenaren of medewerkers. Zij zijn bovendien bevoegd tot de beslissing of ten aanzien van de individuele gedetineerde is gebleken van goed gedrag dat aanleiding geeft tot deelname van de gedetineerde aan een penitentiair programma, zodra aan de voorwaarden, bedoeld in artikel 4, tweede lid, onderdelen b en c, is voldaan. De inrichting is verplicht de betrokkene op te nemen."

uitgebracht door de reclassering. Deze advisering is niet opgenomen in de wet of andere regeling. TR is een 'project' van DJI en de reclassering.⁶⁸

Aanvraag verlofadvies

Strikt genomen zijn de plaatsingsverzoeken en aanvragen verlofmachtiging geen adviesproducten maar een gemotiveerd verzoek tot plaatsen in een longstay afdeling. In die zin is er geen sprake van een aanvraag.

Vorm en inhoud

Voor het selectievoorstel worden verschillende bronnen gebruikt zo blijkt uit de interviews met de selectiefunctionarissen. De belangrijkste daarvan is het Penitentiaal dossier (PEN-dossier) waarin alle relevante informatie over het detentieverloop van de verdachte of veroordeelde tot dan toe is beschreven evenals diens (strafrechtelijke)voorgeschiedenis.⁶⁹ Ook het risicoprofiel dat door het openbaar ministerie is opgesteld ten tijde van de overdracht van de politiecel naar het Huis van Bewaring wordt standaard meegestuurd met het plaatsingsverzoek. In zoverre de verdachte of veroordeelde in eerste aanleg veroordeeld is of het openbaar ministerie een executie-indicator⁷⁰ heeft geplaatst wordt ook het (niet bindende) advies ingewonnen van de verantwoordelijke zaakofficier over het voorgenomen plaatsingsverzoek.

Het (over)plaatsingsverzoek wordt volgens een vast format ingediend. Hiervoor wordt een zogenaamd TULP-selectieformulier ingevuld dat een aantal onderdelen kent. Zo wordt gerapporteerd over het verblijf tijdens de detentie waaronder verstaan de bijzonderheden ten aanzien van middelengebruik, arbeidsparticipatie, opstelling verdachte of veroordeelde en eventuele escalaties en sanctioneringen en wordt ingegaan op het strafbare feit waarvoor de veroordeling heeft plaatsgevonden. Ook eventuele bijzonderheden ten aanzien van de psychische gesteldheid wordt vermeld op het TULP-selectieformulier. Voorts wordt een samenvatting gegeven van de voorge-

Noot 68 Zie bijv. Beroepscommissie 14/04/2008 - 08/0314/GB (via www.rs.jn.nl databank jurisprudentie).

Noot 69 Artikel 36, lid 1 Penitentiaire maatregel: Het penitentiaal dossier wordt op zorgvuldige wijze volgens een vaste standaardindeling opgebouwd. In de navolgende volgorde worden in het penitentiaal dossier opgenomen: a. een overzicht van periodes en inrichtingen van verblijf; b. selectie- en plaatsingsvoorstellen; c. registratiekaarten; d. de in artikel 37 genoemde bescheiden, gerangschikt per inrichting. Pm Artikel 37, lid 1: In het penitentiaal dossier worden tevens opgenomen: a. een eindrapportage van de inrichting bij invrijheidstelling van de gedetineerde dan wel een eindrapportage van het penitentiaal programma bij invrijheidstelling vanuit het penitentiaal programma van de deelnemer daaraan; b. een kopie van een selectieadvies onderscheidenlijk een overplaatsingsvoorstel onderscheidenlijk een voorstel tot deelname aan een penitentiaal programma of beëindiging daarvan met de daarbij behorende adviezen; c. de meest recente registratiekaart; d. andere belangrijke justitiële documenten, waaronder: 1. het extract van het vonnis; 2. formulieren betreffende verlof en de daarop genomen beslissing; 3. verzoeken onderscheidenlijk machtigingen tot plaatsing en overplaatsing en deelname aan een penitentiaal programma; 4. gratieverzoeken en daarop genomen beslissingen; 5. verzoeken om strafonderbreking en daarop genomen beslissingen; 6. mededelingen omtrent de vervroegde invrijheidsstelling; e. uitslagen van urinecontroles, dan wel een samenvattend overzicht daarvan; f. kopieën van strafrapporten, meldingen en bijzondere voorvallen; g. documenten betreffende beklagzaken en beroepszaken; h. kopieën van correspondentie van de inrichting over de gedetineerde; i. een kopie van het intakeformulier per inrichting van verblijf; j. samenvatting van periodieke besprekingen over de gedetineerde in inrichtingsoverleggen.

Noot 70 De executie-indicator is een aantekening van het OM bij het aanbieden van een vonnis ter executie aan de Minister van justitie. Met de executie-indicator wordt aangegeven dat het OM wil adviseren over te nemen besluiten inzake (toekomstig) te verlenen verlof aan de gedetineerde of overplaatsing van de gedetineerde naar een ander regime of inrichting en dat het OM tijdig op de hoogte wil worden gebracht van de invrijheidstelling van de desbetreffende gedetineerde.

schiedenis van de gedetineerde en wordt inschatting gegeven van mogelijke ongewenste confrontaties met slachtoffers. Van de zijde van het bureau selectiefunctionarissen werd tijdens het onderzoek naar voren gebracht dat de penitentiaire inrichtingen het TULP format doorgaans consequent invullen maar onderling verschillen in de mate van uitvoerigheid waarin ze de onderdelen van het format invullen.

Bijzonderheden bij de verschillende plaatsingsverzoeken

Hoewel de plaatsingsvoorstellen altijd met behulp van het TULP-selectieformulier worden ingediend, bestaan er nuanceverschillen tussen de verschillende type plaatsingsverzoeken, zo blijkt uit de interviews met de selectiefunctionarissen.

Bij plaatsingsverzoeken voor een penitentiaal programma gaat het TULP-selectieformulier uitvoeriger in op het gedrag tijdens de voorgaande verlopen en bevat het voorstel altijd een reclasseringsadvies van de reclassering. In dat rapport wordt uiteengezet op welke manier invulling van het programma wordt gegeven en welke afspraken er zijn gemaakt met de uitvoeringsinstanties. Tevens bevat een plaatsingsverzoek voor een penitentiaal programma doorgaans een verslag van de politie van de controle van het verblijfadres van de verdachte of veroordeelde.

Het verzoek tot machtiging voor het verlenen van verlof (algemeen en bijzonder) verschilt van de overige plaatsingsverzoeken doordat in het TULP-selectieformulier grotere nadruk op het gedrag tijdens de detentie. Bovendien bevat het verzoek doorgaans een akkoordbrief van de eigenaar van het beoogde verblijfadres. Net als bij de aanvraag voor plaatsing in een penitentiaal programma bevat het machtigingsverzoek een verslag van de politie van de door haar uitgevoerde adrescontrole.

Het verzoek tot plaatsing in het extramurale deel van een ISD traject verschilt van de overige plaatsingsverzoeken doordat het tevens het behandelplan bevat en een verslag van de begeleider van de ISD-er over het behandelverloop. Ook bevat het verzoek een reclasseringsadvies van de reclassering over de invulling van de extramurale begeleiding en de dagbesteding van de verdachte of veroordeelde. Voorts bevat het plaatsingsverzoek met enige regelmaat Pro Justitia rapportages die zijn opgesteld door een rapporteur van het NIFP wanneer de verslavingszorg of het Psycho Medisch Overleg van de inrichting tot een dergelijk onderzoek aanleiding zag.

Het Bureau selectiefunctionarissen beschikt niet over landelijke cijfers van het aantal (over)plaatsingsbesluiten.

5 Knelpunten in de adviespraktijk

5.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is vastgesteld op welke wijze de advisering in de strafrechtspleging in de praktijk van het strafproces invulling krijgt aan de hand van de beschrijving van de afzonderlijke adviesproducten. In het eerste deel van dit hoofdstuk wordt eveneens gekeken naar de advisering in de strafrechtspleging zoals die in de praktijk vorm heeft gekregen, maar vanuit een ander perspectief. In plaats van te focussen op de individuele adviesrapportages wordt in dit hoofdstuk gekeken naar de onderlinge samenhang van de adviesproducten, de manier waarop informatie die in verschillende adviesrapportages wordt benut in de praktijk ontsloten wordt en in hoeverre zich knelpunten voordoen in de adviespraktijk. Daarmee wordt antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvragen:

- a) In hoeverre is er sprake van overlap, leemtes of andere knelpunten?
- b) Over welke onderwerpen (vragen) wordt geadviseerd?
- c) In hoeverre maakt men bij het opstellen van adviesproducten gebruik van informatie van ketenpartners en van informatie uit de jeugdketen en de zorgketen?
- d) Is de informatie toegankelijk gemaakt voor derden in de keten, bijvoorbeeld in de vorm van een elektronisch dossier (rol CJIB/JustID)?
- e) Waar wordt de verzamelde diagnostische informatie opgeslagen (papieren dossiers, digitale informatiesystemen) en wie hebben daar toegang toe?

In het tweede deel van het hoofdstuk wordt het gebruikersoordeel per adviesproduct beschreven. Dat wil zeggen dat per type rapportage de aandachtspunten worden benoemd die door gebruikers tijdens het onderzoek bij het betreffende adviesproduct naar voren zijn gebracht. Daarmee wordt antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvraag.

- f) Hoe waarden de 'afnemers' van adviezen de adviespraktijk

Voorafgaand aan de beantwoording van voornoemde onderzoeksvragen wordt in de volgende paragraaf eerst een beoordelingskader geschetst waaraan de criteria worden ontleend op grond waarvan de knelpunten in de adviespraktijk worden vastgesteld (onderzoeksvraag 'a' in bovenstaande opsomming).

5.2 Beoordelingskader

'Knelpunten in de adviespraktijk' is geen absoluut gegeven. Het is tenslotte goed denkbaar dat een bepaald fenomeen in de advisering in de strafrechtspleging door de ene strafrechtelijke actor niet als bezwaarlijk beschouwd wordt terwijl de andere strafrechtelijke actor het fenomeen als onwenselijk bestempeld. Om die reden zullen uitgangspunten geselecteerd moeten worden op grond waarvan knelpunten in de advisering in de strafrechtspleging vastgesteld kunnen worden.

Voor het opstellen van een dergelijk beoordelingskader wordt voor dit onderzoek gekeken naar het jeugddomein van het strafrecht. Daar speelde namelijk een decennium geleden vergelijkbare knelpunten die voor het onderhavige onderzoek de aanleiding hebben gevormd. Om uniformiteit te waarborgen, de inhoudelijke kwaliteit van de rapportage te verhogen, de doorlooptijden te verkorten en de doelmatigheid van de aanvraag van de rapportages te vergroten, is in 2000 in opdracht van Directoraat-generaal Preventie, Jeugd en Sancties (DGPJS) van het Ministerie van Justitie een landelijk project forensische diagnostiek in de jeugdzorg van start gegaan. Dit heeft geresulteerd in een Landelijk Kader Forensische Diagnostiek in de Jeugdzorg. Per 1 januari 2005 dient voor het uitvoeren van forensische diagnostiek bij minderjarigen een landelijk vastgestelde werkwijze te worden gevolgd. Het Landelijk Kader geeft een afbakening van forensische diagnostiek aan en er zijn uitgangspunten geformuleerd waaraan het proces, de actoren en de producten van de adviesuitbrengende instanties dienen te voldoen (Justitie, 2002, p. 4). Deze uitgangspunten zijn: rechtsgelijkheid, rechtszekerheid (in de zin van voorspelbaarheid, zorgvuldigheid en tijdigheid), en doelmatigheid (efficiëntie en effectiviteit). Deze drie uitgangspunten worden hieronder kort toegelicht.

Rechtsgelijkheid

Rechtsgelijkheid of het gelijkheidsbeginsel is het algemene principe dat iedere burger (wettelijk) gelijke rechten en een gelijke behandeling in gelijke gevallen toekent. Dit recht is vastgelegd in veel internationale verdragen en ook in de Nederlandse grondwet verankerd. Het rechtsbeginsel heeft met name betrekking op gelijke behandeling naar godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat.

Voor dit onderzoek betekent dit uitgangspunt dat de kwaliteit van de advisering in de strafrechtspleging mede bepaald wordt door de mate waarin advisering aan strafrechtelijke actoren over vergelijkbare verdachte of veroordeelde in vergelijkbare situaties op vergelijkbare wijze geschiedt. Dat betekent niet alleen dat de aanwezigheid en het soort adviesproduct in vergelijkbare straftrajecten hetzelfde moet zijn maar ook dat de totstandkoming van het adviesproduct op dezelfde manier geschiedt. Van dat laatste is bijvoorbeeld geen sprake wanneer de ene rapporteur inzage heeft in het strafdossier en de andere rapporteur het zonder deze informatie moet stellen. Van rechtsgelijkheid is evenmin sprake wanneer een bepaald adviesproduct niet beschikbaar is bij een te nemen strafrechtelijke beslissing terwijl een dergelijk product in andere vergelijkbare strafzaak bij dezelfde beslissing wel aanwezig is.

Rechtszekerheid

Rechtszekerheid in de zin van voorspelbaarheid en zorgvuldigheid is de waarborg dat de rechtspraak volgens bepaalde vaststaande normen geschiedt. Voor de adviespraktijk betekent dit uitgangspunt in het bijzonder dat adviesproducten tijdig en zeker binnen de gestelde periodes beschikbaar moeten zijn en dat de rechtsgang als gevolg daarvan geen vertraging oploopt. Ook betekent dit uitgangspunt dat voor alle bij een strafproces betrokken actoren duidelijk moet zijn wie welke verantwoordelijkheid heeft.

Van rechtszekerheid is geen sprake wanneer rapportages niet worden uitgebracht binnen de gestelde normtijden (en als gevolg daarvan zittingen moeten worden aangehouden).

Evenmin is sprake van rechtszekerheid wanneer onduidelijkheid bestaat over de grond waarop besloten wordt tot het laten uitvoeren van persoonlijkheidsonderzoek.

Doelmatigheid (efficiëntie)

In zijn algemeenheid verwijst het beginsel van doelmatigheid naar de mate waarin een (voorgenomen) kosten in verhouding staan tot de opbrengsten.

Voor de adviespraktijk betekent dit uitgangspunt dat een adviesproduct alleen dan aangevraagd/uitgebracht zou moeten worden wanneer het daadwerkelijk meerwaarde oplevert voor een gewogen justitiële beslissing. Hiervan is geen sprake wanneer een onderzoek (informatie bevat die) niet gebruikt wordt door de strafrechtelijke actor die het aanvraagt. Evenmin is hiervan sprake wanneer het gebruikt wordt als middel tot het uitstellen van een bepaalde strafrechtelijke beslissing (handelingsverlegenheid).

Gebruik beoordelingskader

In de paragrafen 5.3 tot en met 5.7 wordt het bovenbeschreven beoordelingskader gehanteerd. Daartoe zal aan het eind van iedere paragraaf steeds worden aangegeven in hoeverre de beschreven situatie in strijd is met de uitgangspunten van het beoordelingskader.

5.3 Knelpunten in de invulling van de advisering in de strafrechtspleging

De wettelijke grondslag voor de advisering in de strafrechtspleging, zoals beschreven in het hoofdstuk 3, laat ten dele ruimte voor regionale verschillen. Uit de interviews met rechtsplegers en andere bij de advisering in de strafrechtspleging betrokkene blijkt echter dat overwegend dezelfde adviesproducten ten behoeve van dezelfde strafrechtelijke beslissingen worden gebruikt. Deze adviesproducten zijn in het voorgaande hoofdstuk beschreven. In onderstaand overzicht, dat een uitbreiding is van schema 4.1 uit het voorgaande hoofdstuk met de diagnostische instrumenten (meest rechtse kolom), wordt de adviespraktijk nogmaals schematisch samengevat.

Schema 5.1 Schematisch overzicht advisering in de strafrechtspleging

strafrechtelijke beslissing waarvoor advies gevraagd kan worden	aanvrager adviesproduct	adviesgevende partij	naam adviesproduct	diagnostische instrumentaria
vervolgingsbeslissing	officier van justitie	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt)	QuickScan
vordering /bevelen voorlopige hechtenis	officier van justitie/rechter commissaris	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt)	QuickScan
		NIFP	trajectconsult	geen eigenstandig gebruik diagnostische instrumenten
schorsen voorlopige hechtenis	officier van justitie/rechter commissaris	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt)	QuickScan
bepalen afdoeningseis	officier van justitie/rechter commissaris	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt)	QuickSan
			reclasseringsadvies	RISc
		NIFP	trajectconsult	geen eigenstandig gebruik diagnostische instrumenten
		gedragsdeskundige, al dan niet bemiddeld door het NIFP	Pro Justitia rapportage (enkel, dubbel of triple)	geen standaard aanwezig en afhankelijk van de voorkeur gedragsdeskundige
		klinische observatie (waaronder het PBC)	Pro Justitia rapportage (altijd dubbel of triple)	klinische observatie
bepalen afdoeningmodaliteit	rechter commissaris/rechter	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt)	QuickSan
			reclasseringsadvies	RISc
		gedragsdeskundige, al dan niet bemiddeld door het NIFP	Pro Justitia rapportage (enkel, dubbel of triple)	geen standaard aanwezig en afhankelijk van de voorkeur gedragsdeskundige
		klinische observatie (waaronder het PBC)	Pro Justitia rapportage (altijd dubbel of triple)	klinische observatie
vordering ten uitvoerlegging van de straf	officier van justitie	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt) reclasseringsadvies	QuickSan RISc
(over)plaatsing in een penitentiaire inrichting	selectiefunctionaris	directeur penitentiaire inrichting	TULP-selectievoorstel	geen eigenstandig gebruik diagnostische instrumenten
toelating tot reïntegratieprogramma terugdringen recidive (TR)	directeur penitentiaire inrichting	reclassering	reclasseringsadvies	Risc
plaatsing in een penitentiair programma	selectiefunctionaris	directeur penitentiaire inrichting	TULP-selectievoorstel	geen eigenstandig gebruik diagnostische instrumenten
		reclassering	reclasseringsadvies (beknopt) reclasseringsadvies	QuickSan RISc

plaatsing in het extramura- le deel van een ISD traject	selectiefunctionaris	directeur ISD inrichting	TULP-selectievoorstel	geen eigenstandig gebruik diagnostische instru- menten	
		reclassering	reclasseringsadvies	RISc	
machtiging tot algemeen en bijzonder verlof	selectiefunctionaris	directeur penitentiaire inrichting	TULP-selectievoorstel	geen eigenstandig gebruik diagnostische instru- menten	
bevel ten uitvoerlegging van de straf	rechter- commissaris/rechter	reclassering	reclasseringsadvies (beknopt)	QuickSan	
		gedragsdeskundige, al dan niet be- middeld door het NIFP	reclasseringsadvies Pro Justitia rapportage (enkel, dubbel of tripple)	RISc geen standaard aanwezig en afhankelijk van de voorkeur gedragsdeskundige	
Vordering verlenging dwangverpleging	officier van justitie	FPC	verlengingsadvies	HKT 30 (inclusief PCL-R)	
				HCR 20 (inclusief PCL-R)	
vordering verlenging dwangverpleging 6 jaar	officier van justitie	FPC	verlengingsadvies	SVR	
				gedragsdeskundige bemiddeld door het NIFP	HKT 30 (inclusief PCL-R)
					dubbelrapportage
voorwaardelijke beëindi- ging dwangverpleging	rechter	reclassering	reclasseringsadvies	SVR geen standaard aanwezig en afhankelijk van de voorkeur gedragsdeskundige	
vordering omzetting voor- waardelijke TBS naar dwangverpleging	officier van justitie	reclassering	reclasseringsadvies	RISc	
plaatsing Long-stay afde- ling	Hoofd plaatsing (DJI)	Landelijke Adviescommissie Plaatsing	plaatsingsadvies	geen eigenstandig gebruik diagnostische instru- menten	
machtiging verlof TBS gestelde	AVT	FPC	verlofadvies	HKT 30 (inclusief PCL-R)	
				HCR 20 (inclusief PCL-R)	
				SVR	

Het enige adviesproduct dat regionaal verschillend wordt gebruikt is het trajectconsult. In de ene regio wordt dit adviesproduct nog voor de voorgeleiding tot stand gebracht terwijl in de andere regio het trajectconsult pas daarna plaatsvindt of slechts op één vaste dag per week kan worden aangevraagd waardoor het bij, althans bij een deel van de voorgeleiding, niet beschikbaar is.

Deze verschillen in beschikbaarheid zijn in strijd met het beginsel van rechtsgelijkheid. In die regio's waar de uitkomsten van het trajectconsult nog voor de voorgeleiding beschikbaar komen zijn de rechter commissaris en/of de officier van justitie namelijk beter geïnformeerd over de bijzonderheden van de persoon van de verdachte bij het besluit omtrent de inbewaringstelling, dan in regio's waar zij het zonder een trajectconsult moeten doen in die fase van het strafproces.

Indicatiestelling en aanvraag adviesproducten

In het kader van de rechtsgelijkheid en doelmatigheid vraagt de wijze waarop het besluit wordt genomen tot het aanvragen van het trajectconsult en het Pro Justitia rapportage aandacht.⁷¹ Krachtens landelijke afspraken zou het besluit pas genomen moeten worden nadat op basis van BooG de indicatie daartoe is gegeven. (zie paragraaf 4.5). Zoals uiteengezet in het vorige hoofdstuk komt de indicatiestelling van een Pro Justitia onderzoek echter in de regio's verschillend tot stand. In het ene arrondissement wordt inderdaad standaard BooG gebruikt, terwijl in het andere arrondissement de indicatiestelling in beginsel aan de hand van bijvoorbeeld een trajectconsult of advies van de reclassering geschiedt. De landelijke afspraken rondom het gebruik van BooG zijn gemaakt met als doel uniformiteit in de indicatiestelling van Pro Justitia onderzoek te bevorderen. Doordat nog steeds verschillende werkmethoden bestaan valt niet uit te sluiten dat arrondissementen in vergelijkbare zaken niet in dezelfde mate Pro Justitia rapportages aanvragen.

Er zijn geen cijfers beschikbaar over de mate waarin de uiteindelijke afdoening in een rechtszaak waarin Pro Justitia geadviseerd is, afwijkt van vergelijkbare zaken waarin dergelijke voorlichting ontbrak. Niet uit te sluiten valt echter dat de toerekeningsvatbaarheid, en in het verlengde daarvan de strafmaat, in zaken waarin gedragskundig advies is uitgebracht vaker ter discussie wordt gesteld dan in zaken waarin de rechter het zonder gedragskundig advies moet stellen. Dit zou betekenen dat de verschillen in indicatiestelling van Pro Justitia onderzoek in de praktijk tot rechtsongelijkheid kunnen leiden.

Deze gang van zaken draagt niet bij aan de rechtsgelijkheid en doelmatigheid van volwassen strafproces. De rechtsgelijkheid staat onder druk omdat de kans bestaat dat in vergelijkbare zaken over vergelijkbare verdachte of veroordeelde verschillend besloten wordt. De doelmatigheid wordt bedreigt omdat de kans bestaat dat in regio's waar niet met BooG wordt gewerkt rapportages worden aangevraagd die volgens de landelijke normen overbodig zijn. De rechtszekerheid is als gevolg van bovenbeschreven knelpunt niet in het geding.

Noot 71 De indicatiestelling voor adviesproducten van de reclassering blijft om in hoofdstuk 2 genoemde redenen buiten beschouwing. Bij de overige adviesproducten is de gerechtelijke actor niet de aanvrager omdat de adviezen op eigen initiatief van de adviesuitbrengende partij worden uitgebracht.

5.4 Knelpunten in de totstandkoming van adviesproducten

Toegang en gebruik informatiebronnen

Hoewel het type adviesproduct dat wordt uitgebracht bij de verschillende strafrechtelijke beslissingen niet opvallend verschilt, verschilt de totstandkoming ervan wel. Dat wil zeggen dat voor dezelfde adviesproducten niet altijd dezelfde informatiebronnen worden gebruikt. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de informatiebronnen die volgens de geïnterviewde opstellers van adviesproducten en NIFP coördinatoren gebruikt *kunnen* worden. Het raadplegen van de meeste van deze bronnen is echter niet voorgeschreven waardoor in de praktijk voor hetzelfde adviesproduct de ene keer de informatie wel en de andere keer de informatie niet gebruikt wordt.⁷²⁷³ De tabel moet als volgt worden gelezen. Voor ieder adviesproduct (die in een aparte kolommen beschreven staan) wordt aangegeven of en zo ja op welke manier zij gebruik kunnen maken van de desbetreffende informatiebron (die in aparte regels beschreven staan). Zo blijkt bijvoorbeeld dat het reclasseringsrapport voor het Pro Justitia rapport gebruikt *kan* worden maar dat de manier waarop de rapporteur deze informatiebron ontsluit verschilt. (soms op eigen aanvraag bij de reclassering soms direct aangeleverd door het NIFP).

Noot 72 De belangrijkste informatiebron bestaat doorgaans uit het gesprekscontact met de verdachte of veroordeelde en eventueel anderen uit diens directie omgeving, zo blijkt uit de interviews met de rapporteurs. Voor een aantal adviesproducten wordt tijdens het gesprekscontact tevens testpsychologisch onderzoek uitgevoerd. In tegenstelling tot de meeste overige bronnen is het gesprekscontact *standaard* bij de meeste adviesproducten, hoewel de wet dat niet vereist (zie bijvoorbeeld 37, lid 3 Sr, m.b.t. de zogenaamde 'weigerende observandus, waarin uiteengezet wordt hoe te adviseren als een gesprekscontact niet zinvol invulling kan krijgen).

Noot 73 Bij de reclassering is bij het gebruik zowel QS als RISc een aantal bronnen verplicht (JDS, PV, CVS).

Tabel 5.2 Overzicht informatiebronnen en de wijze waarop zij voor het betreffende adviesproduct ontsloten worden

informatiebron	trajectconsult	reclasseringsrapportage (beknopt en uitgebreid)	Pro Justitia rapportage	milieुरapportage (als onderdeel van triple rapport)	verlengingsadvies	verlofadvies	dubbelrapportage zesjaarsverlenging	plaatsingsadvies directeur PI
gesprekscontact	door rapporteur	door rapporteur	door rapporteur	door rapporteur	geen aparte bron	geen aparte bron	door rapporteur	geen aparte bron
proces-verbaal van de politie	op papier door NIFP secretariaat	op papier door aanvrager, gebruik verplicht	op papier door NIFP secretariaat	op papier door NIFP secretariaat	maakt onderdeel uit van het patiëntendossier	maakt onderdeel uit van het patiëntendossier	maakt onderdeel uit van het patiëntendossier	maakt onderdeel uit van het PEN-dossier
uittreksel JDS	op papier door NIFP secretariaat	via JDonline, gebruik verplicht	op papier door NIFP secretariaat	op papier door aanvrager	op papier door DJI	op papier door DJI	op papier door NIFP coördinator	niet toegankelijk
reclasseringsrapportages	op papier door NIFP secretariaat	in het CVS gebruik verplicht	1) op papier door NIFP secretariaat 2) op eigen beweging bij RN	In het CVS op eigen initiatief	maakt onderdeel uit van het patiëntendossier	maakt onderdeel uit van het patiëntendossier	maakt onderdeel uit van het patiëntendossier	maakt onderdeel uit van het PEN-dossier
Pro Justitia rapportages NIFP	op papier door NIFP secretariaat	op papier door aanvrager	op papier door NIFP secretariaat	op papier door aanvrager	maakt onderdeel uit van het patiëntendossier	maakt onderdeel uit van het patiëntendossier	op papier door NIFP coördinator	maakt onderdeel uit van het PEN-dossier
Informatie uit de zorgketen (afloopberichten, huisartscontacten etc)	1) op papier door NIFP secretariaat 2) op papier op eigen initiatief opgevraagd	onbekend	1)op papier op eigen initiatief opgevraagd 2) op papier door NIFP secretariaat	1)op papier door aanvrager 2)op papier op eigen initiatief	1)maakt onderdeel uit van het patiëntendossier 2)op papier op eigen initiatief opgevraagd	1)maakt onderdeel uit van het patiëntendossier 2)op papier op eigen initiatief opgevraagd	maakt onderdeel uit van het patiëntendossier	niet toegankelijk
Informatie uit het patiëntendossier FPC	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	digitaal opgevraagd wanneer eigen kliniek (als andere kliniek opvragen op papier)	digitaal opgevraagd wanneer eigen kliniek (als andere kliniek opvragen op papier)	op papier van de inrichting	n.v.t
Informatie uit het PEN-dossier	n.v.t	n.v.t	n.v.t.	n.v.t.	niet toegankelijk	niet toegankelijk	niet toegankelijk	Wordt integraal geraadpleegd

Met name Pro Justitia rapportages die worden opgesteld tijdens het gerechtelijk vooronderzoek kunnen onderling flink verschillen in bronnengebruik, zo blijkt uit de interviews met rapporteurs. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat de meeste informatiebronnen moeten worden aangeleverd door de aanvrager van het adviesrapport.⁷⁴ Uit de interviews met de officieren van justitie blijkt dat zij niet altijd beschikken over het volledige persoonsdossier. Dit komt doordat het fysieke persoonsdossier door de Justitiële Informatiedienst in Almelo wordt bewaard. Via JDonline (zie box 3) kan deze informatie grotendeels⁷⁵ digitaal door de aanvragers van Pro Justitia onderzoek worden opgevraagd, maar niet iedere officier van justitie raadpleegt het systeem zo blijkt uit de interviews. Omdat JDonline niet standaard door alle officieren van justitie bevroegd wordt bestaat het risico dat eerder uitgebrachte persoonsonderzoeken niet aan het strafdossier worden toegevoegd en zodoende niet worden overhandigd aan de rapporteur die belast is met het Pro Justitia onderzoek.

Uit de interviews met de rapporteurs blijkt voorts dat soms ook de tenlastellegging niet goed door de aanvrager gecommuniceerd wordt. Zo kan het voorkomen dat een rapporteur in de veronderstelling leeft dat de verdachte of veroordeelde van slechts één strafbaar feit verdacht wordt terwijl op de zitting blijkt dat het om meerderen gaat. De toerekeningsvatbaarheidsvraag is dan echter in de rapportage al beantwoord in samenhang met slechts het ene delict waarvan kennis was genomen.

De onvolledigheid ten aanzien van de NIFP rapportages wordt overigens wel opgemerkt door de NIFP coördinator die voor de betreffende verdachte of veroordeelde het FRIS systeem raadpleegt op eerder uitgebrachte Pro Justitia rapportages. Wanneer die rapportages zijn uitgebracht door bemiddeling van de NIFP locatie die ook in de onderhavige aanvraag bemiddelt dan wordt een kopie gemaakt van het gearchiveerde rapport en bijgevoegd bij de stukken.⁷⁶ Is het rapport elders bemiddeld of betreft het een reclaseringsrapport dan is het naar het oordeel van de NIFP coördinatoren de verantwoordelijkheid van de rapporteur zelf deze informatie te achterhalen. Uit de interviews met de rapporteurs blijkt dat zij een volledige informatiepositie niet noodzakelijk achten en vaak volstaan met hetgeen hen wordt aangeleverd.⁷⁷

Uit de interviews met rapporteurs en NIFP coördinatoren blijkt dat de aanvrager meestal niet beschikt over informatie uit de zorgketen. Deze dient de informatie zelf, wanneer hij dat relevant acht en pas na goedkeuring van de verdachte of veroordeelde, op te vragen bij de behandelinstellingen. Dit gebeurt slechts bij uitzondering zo blijkt uit de interviews.

Noot 74 Merk overigens op dat de wettelijke grondslag ontbreekt voor het verstrekken van deze informatie aan rapporteurs die door het NIFP bemiddeld zijn (zie paragraaf 3.6)

Noot 75 Van de zijde van het JDS werd tijdens het onderzoek gemeld dat ca 75% van de in de laatste 10 jaar uitgebrachte persoonlijkheidsonderzoeken nu digitaal beschikbaar is. De bedoeling is dat alle persoonsdossiers digitaal toegankelijk worden.

Noot 76 Een eventueel trajectconsult dat in het lopende strafproces is uitgebracht maakt overigens standaard onderdeel uit van het door de NIFP-coördinator geleverde stukken. Dit document wordt, in tegenstelling tot de overige stukken, regelmatig per email aangeleverd.

Noot 77 Overigens heeft de rapporteur die in het kader van een zesjaarsverlengingzitting een Pro Justitia rapport uitbrengt ook toegang tot het patiëntendossier van de terbeschikkinggestelde met daarin het behandeldossier. Het patiëntendossier bevat doorgaans alle relevante persoonlijkheidsonderzoeken.

De FPC's hebben bij het opstellen van hun adviesproducten (verlengingsadvies, verlofadvies, plaatsing longstay advies) veel minder te kampen met verschillen in informatiepositie. Dit wordt verklaard door het feit dat op het FPC een patiëntendossier wordt bijgehouden dat de meeste van de tot dan toe uitgebrachte persoonsonderzoeken bevat. Deze persoonsonderzoeken zijn afkomstig uit het strafdossier en worden standaard na veroordeling door de officier van justitie overgedragen aan de inrichting. Het strafdossier van een verdachte of veroordeelde die een TBS maatregel is opgelegd is doorgaans ten aanzien van persoonlijkheidsonderzoeken vrij compleet vanwege het feit dat in een dergelijke strafzaak een zeer compleet beeld van de persoon van de verdachte of veroordeelde vereist is.

Informatie uit de zorgketen is met enige regelmaat opgenomen in het patiëntendossier en kan zodoende worden benut voor de adviesproducten van de FPC's. Uit de interviews met behandelcoördinatoren blijkt echter dat deze informatie niet standaard onderdeel vormt van de stukken die door de officier van justitie aan het FPC worden overhandigd na de veroordeling. Soms vraagt de inrichting, na instemming van de verdachte of veroordeelde, deze alsnog aan. Vaak ook blijven de stukken buiten zicht.

De selectievoorstellen die door de Bureaus Selectie en Detentiebegeleiding van Penitentiaire Inrichtingen worden opgesteld verschillen onderling qua informatiepositie eveneens niet opvallend van elkaar zo blijkt uit de interviews met selectiefunctionarissen. De informatie die gebruikt wordt voor de adviesproducten van de PI's is grotendeels afkomstig uit het PEN-dossier. In 2006 concludeerde de Inspectie voor sanctietoepassing dat de inhoud van de penitentiaire dossiers in onvoldoende mate beantwoordt aan de in de Penitentiaire maatregel (Pm) gestelde eisen en onvoldoende volledig is voor het doen van plaatsingsvoorstellen (ISt, 2006, p.33). Van de zijde van de selectiefunctionarissen is tijdens dit onderzoek naar voren gebracht dat de informatie die in de selectievoorstellen verwerkt is doorgaans afdoende is voor het nemen van de beslissing over de selectie. In die zin wordt de suggestie gewekt dat de kwaliteit van de PEN-dossier verbeterd is.

De verschillen ten aanzien van de informatieposities vooral bij de Pro Justitia rapportages en het geringe gebruik van informatie uit de zorgketen dragen niet bij aan de rechtsgelijkheid. Rechtsplegers worden afhankelijk van de volledigheid van de informatiepositie van de rapporteur meer of minder diepgaand geïnformeerd over de voorgeschiedenis van de verdachte of veroordeelde. Deze voorgeschiedenis kan meewegen in de te nemen beslissingen waardoor de kans bestaat dat in vergelijkbare zaken als gevolg van onvolledige beeldvorming verschillend geoordeeld wordt.

De manier waarop de informatie ontsloten wordt draagt verder niet bij aan een doelmatig verloop van het persoonlijkheidsonderzoek. Omdat de aanvragers van rapportages niet verplicht zijn tot het aanleveren van steeds dezelfde stukken (indien aanwezig) uit het strafdossier/persoonsdossier kan het gebeuren dat bepaalde persoonlijkheidsonderzoeken niet worden overlegd aan de rapporteur. Krijgt de rapporteur weet van deze stukken en acht hij het in het belang van het onderzoek relevant daarvan kennis te nemen dan zal hij deze alsnog opvragen. Met als gevolg dat het onderzoek vertraging kan oplopen dan wel dat er extra tijd en moeite moet worden gestoken in het boven water krijgen van de benodigde stukken die ook al direct bij aanvraag hadden kunnen worden overlegd door de aanvrager.

De rechtszekerheid is als gevolg van de onvolledige informatiepositie in zoverre in het geding dat voor verdachte of veroordeelde niet duidelijk is welke informatie over diens persoon nu benut wordt voor het persoonlijkheidsonderzoek en in het verlengde daarvan de uiteindelijke strafrechtelijke beslissing.

Box 2: Persoonsdossier systeem (PDS) via JD-online

JD-online is de digitale toegang tot het Justitieel Documentatie Systeem (JDS) voor het zelfstandig verkrijgen van uittreksels en rapportages uit het persoonsdossier.

Het persoonsdossier bevat de aan de rechterlijke autoriteiten uitgebrachte psychiatrische en psychologische rapporten over onderzoeken naar het gedrag of de levensomstandigheden van natuurlijke personen. Het gaat om alle rapportages van instellingen zoals het NIFP en de Reclassering, die in de afgelopen tien jaar zijn uitgebracht aan het Openbaar Ministerie en de Rechter-Commissaris.

De Justitiële Informatiedienst beheert de fysieke documenten, die nog zijn opgeslagen in het beveiligde PD-archief. Sinds enige tijd worden steeds vaker de persoonsrapportages door de rapporterende instanties in digitale vorm aangeleverd en is het ook mogelijk deze elektronisch te raadplegen via JD-online.

JD-online fungeert als een logistiek knooppunt voor het aanvragen en verkrijgen van rapportages, waarbij de volgende instanties betrokken zijn:

- Openbaar Ministerie
- Zittende Magistratuur
- Reclasseringsinstanties
- Raad voor de Kinderbescherming
- Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie

Het is sinds 2007 mogelijk dat alle rapporterende instanties hun rapporten door middel van JD-online aanbieden aan het OM en de ZM. Tevens kunnen zij rechtstreeks de reeds in het persoonsdossier opgeslagen rapportages raadplegen. Beoogd wordt medio 2008 het aanvraagproces van de rapportages ook via JD-online te laten verlopen. Dan kunnen naast een aanvraag tot een rapportage ook de bijbehorende stukken worden toegevoegd. In de eindsituatie kunnen alle aangevraagde rapportages online worden geraadpleegd en wordt tevens door het systeem bewaakt dat de opleverdatum van een rapport niet wordt overschreden.

JD-online is een webapplicatie die 24 uur per dag benaderbaar is. Wie voor welk doel het JDS dan wel het persoonsdossier mag bevragen is verankerd in de Wet Justitiële en Strafvorderlijke Gegevens.

Bron: http://www.justid.nl/producten_en_diensten/jdonline/index.aspx

5.5 Overlap tussen de adviesproducten

Wanneer de verschillende adviesproducten naast elkaar worden gelegd lijkt sprake van overlap op een flink aantal rapportagedomeinen. In tabel wordt een overzicht gegeven van de onderwerpen (zie tabel 5.3). In zoverre deze overlap ertoe leidt dat een verdachte of veroordeelde voor verschillende adviesproducten binnen eenzelfde strafrechtelijke traject belast wordt met meerdere gesprekscontacten (en testpsychologisch onderzoeken) die tot doel hebben vergelijkbare informatie te verzamelen, is er sprake van een

onwenselijke situatie. Een onwenselijke situatie treedt ook op wanneer de aanvrager van het adviesproduct uiteindelijk rapportages ontvangt die ten dele overlappen waardoor reeds bekende informatie opnieuw gelezen moet worden.

Tabel 5.3 Overlap rapportage domeinen tussen de verschillende adviesproducten

Domein	Traject-consult	reclasseringsadvies (beknopt)	reclasseringsadvies	Pro Justitia-rapportage via NIFP	verleningsadvies	verlofadvies TBS	Plaatsingsadvies longstay	plaatsingsadvies aan selectiefunctionaris
strafrechtelijke voorgeschiedenis	nee	ja	ja	ja	ja	Ja	ja	ja
eerdere sancties, interventies	nee	ja	ja	ja	ja	Ja	ja	ja
biografische beschouwing	ja	ja	ja	ja	ja	Nee	ja	nee
gezondheids- en verslavingsbeschouwing	ja	ja	ja	ja	ja	Ja	ja	verschilt per type advies
forensisch psychologische/psychiatrische beschouwing	ja	ja	ja	ja	ja	Ja	ja	nee
stoornis beschreven volgens DSM-IV	nee	nee	nee	ja	ja	Ja	ja	nee
Toerekeningsvatbaarheid	ja	nee	nee	ja	nee	Nee	nee	nee
(gedrags)interventies en of behandelingen die ingezet moeten worden om recidivekans te verlagen	ja	nee	ja	ja	ja	Nee	ja	nee
Recidivekans	ja	ja	ja	ja	ja	Ja	ja	ja
incidenten tijdens de executiefase	nvt	nvt	nvt	nvt	ja	Ja	ja	ja
Behandelverloop	nvt	nvt	nvt	nvt	ja	Ja	ja	ja

Bron: rapportage formats afzonderlijke adviesproducten

Uit de interviews met de bij de advisering in de strafrechtspleging betrokken actoren blijkt dat in de praktijk van deze vorm van overlap lang niet altijd sprake is. Dat hangt samen met het feit dat een aantal domeinen waarop tussen de verschillende rapportages overlap bestaat dynamisch van karakter is. Dat wil zeggen dat ze een beschrijving geven van een momentopname waarvan op goede gronden verondersteld kan worden dat die na verloop van tijd wijzigt. Adviesproducten die later in het strafproces worden uitgebracht geven nieuwe informatie over de verdachte of veroordeelde ondanks het feit dat ze over dezelfde onderwerpen rapporteren. Dat geldt bijvoorbeeld voor de kans op recidive en de beschrijving van het behandelverloop.

Alleen rapportages van door het NIFP bemiddelde rapporteurs en de reclassering vertonen ook op dynamische domeinen overlap omdat ze op hetzelfde moment in het strafproces uitgebracht kunnen worden.⁷⁸ Tussen de adviesproducten bestaan, los van wettelijke status in het strafproces, ook een aantal belangrijke accentverschillen omdat iedere rapporteur het advies benadert vanuit zijn eigen discipline (psychiater, psycholoog, reclasseringswerker). In reclasseringsonderzoek wordt in zekere zin ook een diagnose gesteld (aan de hand van RISC of QS) maar het accent ligt duidelijk op de concrete advisering over de gewenste afdoeningsmodaliteit en de haalbaarheid ervan. Pro Justitia rapportages stellen daarentegen een gedegen dia-

Noot 78 Alle overige adviesproducten worden in beginsel niet op hetzelfde moment uitgebracht of adviseren de aanvrager over wezenlijk andere aspecten van (het verloop van het behandeltraject van) de verdachte of veroordeelde.

gnose van persoonlijkheidsstoornissen en beantwoorden de toerekeningsvatbaarheidsvraag, terwijl deze adviesrapportages de concrete invulling van de gewenste afdoening meer overlaten aan de aanvrager van het onderzoek.

Overigens worden beide adviesproducten niet vanzelfsprekend in één straftraject uitgebracht. Landelijk is namelijk afgesproken dat bij verdachten of veroordeelden die verdacht zijn van misdrijven ten aanzien van wie de officier van justitie een inbewaringstelling gaat vorderen en ten aanzien van wie hij het voornemen heeft om hem te laten berechten door de meervoudige strafkamer van de rechtbank het BooG systeem te raadplegen. Blijkt een Pro Justitia onderzoek geïndiceerd dan zal de rechtspleger doorgaans een reclasseringsrapport aanvragen dat primair aanvullend is op het Pro Justitia rapport.⁷⁹

Anders ligt de zaak wanneer direct aan het begin van het strafproces vroeghulp is verleend en op grond van de uitkomsten van dat gesprekscontact door middel van een reclasseringsadvies (beknopt) aanvullend een Pro Justitia rapportage geadviseerd wordt. In een dergelijke situatie wordt ook op de dynamische domeinen dubbel gerapporteerd.

Voor de statische domeinen van de rapportages is wel sprake van overlap tussen de meeste adviesproducten. Vooral de biografische beschouwing komt in vrijwel alle rapportages terug. Voor de verdachte of veroordeelde heeft deze overlap overigens geen merkbare consequenties omdat de opstellers van de adviesproducten voor de beschrijving van deze domeinen in beginsel gebruik maken van bestaande bronnen waaronder eerder uitgebrachte adviesproducten. De enige voor wie deze overlap bezwaarlijk is zijn de aanvragers/gebruikers van het advies die als gevolg van deze overlap reeds bekende informatie opnieuw onder ogen krijgen. Uit de interviews met de officieren van justitie blijkt dat deze overlap niet heel bezwaarlijk wordt gevonden.

Omdat in de praktijk niet sprake is van reële overlap van adviesproducten is noch de rechtsgelijkheid, noch de doelmatigheid, noch de rechtszekerheid bij dit onderwerp in het geding.

5.6 Tegenstrijdige adviezen

Zoals in de vorige paragraaf uiteengezet wordt in een aantal situaties binnen het strafproces door twee of meer verschillende gedragsdeskundigen aan gerechtelijke autoriteiten advies uitgebracht over de persoon/geestvermogen van de verdachte of veroordeelde. Deze dubbele advisering kan op hetzelfde moment gebeuren, bijvoorbeeld wanneer een officier voor het bepalen van een afdoeningseis een dubbel of tripplerapportage laat opstellen. Soms ook wordt er meerdere malen over dezelfde persoon geadviseerd in verschillende fasen in het strafproces. Bijvoorbeeld eerst tijdens het gerechtelijk vooronderzoek en vervolgens nogmaals tijdens de executiefase.

Noot 79 In een dergelijk reclasseringsadvies wordt meer aandacht besteed aan de meer sociale en praktische problematiek, en wordt zo nodig een advies gegeven over de invulling van een voorwaardelijke sanctie en het toezien op de voorwaarden. Een dergelijk adviesrapport informeert de rechtspleger dan over andere onderwerpen dan het Pro Justitia rapport zodat er geen sprake is van overlap.

Tijdens het onderzoek is door officieren van justitie naar voren gebracht dat gedragsdeskundigen bij dezelfde verdachte of veroordeelde niet altijd dezelfde diagnose stellen en in het verlengde daarvan verschillend adviseren. Wanneer de tegenstrijdige adviezen zijn uitgebracht in het kader van een dubbelrapportage dan wordt vaak een nieuwe gedragsdeskundige belast met aanvullend onderzoek dat het karakter heeft van een *second opinion*. Het is vervolgens aan het oordeel van de rechter om te kiezen voor een van de zienswijzen.

In de interviews met de officieren van justitie is naar voren gebracht dat tegenstrijdige conclusies rechtszaken aanzienlijk kunnen compliceren, zeker wanneer de contraire conclusies betrekking hebben op de toerekeningsvatbaarheidsvraag en het gediagnosticeerde ziektebeeld. Op dat moment wordt namelijk van gerechtelijke autoriteiten verlangd een oordeel te vellen in een gedragskundig vraagstuk waarvoor zij doorgaans niet opgeleid zijn. Voor het openbaar ministerie leveren tegenstrijdige conclusies en adviezen bovendien het probleem op dat de argumenten voor het eisen van maatregelafdoening verzwakken. De verdediging heeft tenslotte aangrijpingspunten om de conclusies uit het persoonlijkheidsonderzoek ter discussie te stellen.

De situatie wordt extra gecompliceerd wanneer adviezen die in verschillende fasen van het strafproces worden uitgebracht tegenstrijdig zijn. In een dergelijke situatie zijn gerechtelijke beslissingen reeds (onherroepelijk) genomen en heeft de verdachte of veroordeelde in ieder geval al een deel van de straf moeten ondergaan. Tijdens het onderzoek werd van de zijde van het openbaar ministerie een voorbeeld aangehaald waarin een verdachte of veroordeelde op grond van een dubbel rapport Pro Justitia een TBS maatregel was opgelegd en op basis van de gestelde diagnose binnen het FPC behandeld werd voor schizofrenie. Bij de zesjaarverlenging werd vervolgens op basis van een nieuw uitgebracht dubbelrapport Pro Justitia geconstateerd dat de verdachte of veroordeelde niet lijdend was aan de genoemde ziekelijke stoornis⁸⁰ en verenigde de rechtbank zich met deze conclusie. Onduidelijk blijft wat het oordeel van de rechtbank zou zijn geweest bij de initiële strafzitting waarin de TBS-maatregel werd opgelegd wanneer toen niet de schizofrenie zou zijn geconcludeerd. Het lijkt echter niet ugesloten dat het vonnis anders had geluid.

Contraire adviezen binnen dezelfde fase van het strafproces zijn ondoelmatig in de zin dat vaak aanvullend advies aangevraagd moet worden. Contraire adviezen in verschillende fasen van het strafproces zijn daarentegen ronduit onwenselijk omdat ook na herziening van een gerechtelijke beslissingen de verdachte of veroordeelde doorgaans al een deel van de afdoening heeft ondergaan.

Het vóórkomen van contraire advies is echter inherent aan de wijze waarop de advisering in de strafrechtspleging is ingericht. De wet stelt namelijk als eis dat gedragsdeskundigen onafhankelijk van elkaar diagnose stellen. De kwaliteitseisen die gesteld zijn aan gedragsdeskundigen, het toezicht dat het NIFP houdt op de uitgebrachte rapportages en de komst van het landelijke

Noot 80 Van Schizofrenie wordt verondersteld dat het ongeneesbaar is maar dat de symptomen wel behandeld kunnen worden.

deskundigenregister⁸¹ zullen vermoedelijk ook in de toekomst niet kunnen voorkomen dat verschillende gedragsdeskundigen bij dezelfde verdachte of veroordeelde tot verschillende conclusies komen.

Tegenstrijdige adviezen zijn niet noodzakelijkerwijs in strijd met de rechtsge-
lijkheid, doelmatigheid en rechtszekerheid.

5.7 Tijdigheid adviesproducten

Zoals eerder uiteengezet wordt een deel van de adviesproducten op eigen initiatief van de adviesgevende partij uitgebracht (dit kan bijvoorbeeld zijn wanneer een FPC de verlenging van een terbeschikkingstelling van een van de haar toevertrouwde verdachte of veroordeelde noodzakelijk acht). Een ander deel van de adviesproducten wordt op verzoek van de officier van justitie of de rechter commissaris opgesteld.

Bij de adviesproducten die worden aangevraagd blijkt op grond van de interviews dat tijdigheid een belangrijk aandachtspunt is. In de eerste plaats heeft het trajectconsult aandacht. Hoewel volgens de interne normen van het NIFP in beginsel tussen het moment van aanvraag en het verrichten van een trajectconsult niet meer mag zitten dan 1 dag werd van de zijde van het NIFP gemeld dat deze werkwijze slechts in 8 arrondissementen gerealiseerd wordt. In 5 arrondissementen vindt het consultgesprek plaats na de inbewaringstelling in het Huis van Bewaring en worden de officier van justitie en de rechter commissaris per consultbrief geïnformeerd over de bevindingen van het consultgesprek. In de overige zes arrondissementen worden geen trajectconsulten gegeven of wordt alleen even telefonisch door de officier van justitie en/of de rechter commissaris met het NIFP overlegd (Van Korderlaar 2007).⁸² In twee van de drie onderzochte arrondissementen werd van de zijde van het openbaar ministerie gemeld dat vanwege grote tijdsdruk het verslag van de trajectconsulten niet voor de voorlegging door het NIFP

Noot 81 De Schiedammer parkmoord en het naar aanleiding daarvan uitgebrachte onderzoek van de commissie Posthumus (2005) heeft geleid tot de Wet inzake de positie van de deskundige in het strafrecht. De wet beoogt in de eerste plaats de positie van de verdediging te versterken. Daarbij kent het aan de verdediging een uitdrukkelijk recht toe om te verzoeken om een tegenonderzoek. In de tweede plaats worden door de wet hogere eisen gesteld aan de rapportage van de deskundige. Hij moet nadrukkelijker aangeven welke methoden hij heeft gebruikt en wat de waarde daarvan is. Dit geldt zowel voor de deskundige op het gebied van de materiële waarheidsvinding als voor de gedragsdeskundige inzake de persoon van de verdachte. Via deze wet wordt ook de beëdiging tot vast gerechtelijk deskundige een tijdelijke. Voorheen gold de vaste beëdiging voor het leven ongeacht het onderhouden van de expertise. In de plaats daarvan wordt een Landelijk Register voor Gerechtelijk Deskundigen ingericht. Dit register, waar al langer naar gestreefd is (Van Kordelaar 2003) wordt rechtspraakbreed en zal zoveel mogelijk deskundigheidsgebieden omvatten. Het wordt onafhankelijk geïntegreerd. Het register moet zelf het nodige gezag genereren. De opdrachtgever van expertises is niet verplicht om geregistreerde deskundigen in te schakelen en de deskundige is niet verplicht zich te registreren. Verwacht wordt dat de kwaliteitseisen die worden gesteld aan de registratie en de herregistratie van de deskundige zullen bijdragen aan een kwaliteitsdynamiek waarin de kennisinstellingen NFI en NIFP, de opleidingsinstellingen, de opdrachtgevers en gebruikers van de expertises en de deskundigen zelf elkaar aanzetten tot verbetering van de kwaliteit (W. F. van Kordelaar, 2007).

Noot 82 In twee van de drie onderzochte arrondissementen werd van de zijde van het openbaar ministerie gemeld dat vanwege grote tijdsdruk het verslag van de trajectconsulten niet voor de voorlegging door het NIFP wordt verstrekt.

wordt verstrekt. In één van de arrondissementen bleek het adviesproduct gemiddeld zelfs pas enkele weken na het gesprekscontact beschikbaar.

Ook de in het gerechtelijk vooronderzoek uitgebrachte Pro Justitia onderzoeken die door het NIFP bemiddeld zijn, blijken regelmatig niet tijdig beschikbaar. Zoals in het vorige hoofdstuk uiteengezet hanteert het NIFP interne richtlijnen voor de doorlooptijd. Voor gedetineerden dient een ambulante Pro Justitia onderzoek binnen 11 weken te zijn afgerond en voor niet-gedetineerden is dat 13,5 week. Deze doorlooptijden worden in de praktijk vaak niet gehaald. In twee arrondissementen zijn volgens de geïnterviewde officieren van justitie de wachttijden zodanig lang dat in zaken waar Pro Justitia rapportages aangevraagd worden, bijna standaard een pro forma zitting moet worden gehouden. In hoger beroepzaken wordt de lange doorlooptijd ingecalculeerd door de zittingsdatum ruim na de aanvraag van het Pro Justitia rapport te plannen, zo werd van de zijde van een resortparket meegedeeld. Daar waar de doorlooptijden wel gehaald worden blijkt het moment waarop de rapportages beschikbaar komen vaak dusdanig dicht op de zittingsdatum dat het gedegen kennis nemen van de inhoud onder druk staat.

De tijdigheidproblematiek verschilt per arrondissement waardoor rechtsongelijkheid bestaat in die zin dat in het ene arrondissement de verdachte of veroordeelde veel sneller berecht kan worden dan in het andere arrondissement. In het verlengde daarvan staat de rechtszekerheid onder druk. Strafzaken moeten worden aangehouden waardoor de verdachte of veroordeelde langer in onzekerheid verkeren over de uiteindelijke afdoening. De problemen van tijdigheid tasten ook de doelmatigheid van de advisering in de strafrechtspleging aan. Vertraging van de rechtsgang draagt tenslotte niet bij aan een kostenefficiënte besteding van de middelen doordat meerdere zittingen moeten plaatsvinden waar volstaan had kunnen worden met één.

5.8 Gebruikersoordeel over de afzonderlijke adviesproducten

In de voorgaande paragrafen zijn de adviesproducten in onderlinge samenhang beoordeeld en is vastgesteld in hoeverre de invulling van de advisering in de strafrechtspleging in het volwassen strafproces tekort schiet ten aanzien van rechtsgelijkheid, doelmatigheid en rechtszekerheid. In deze paragraaf wordt per adviesproduct de gebruikerswaardering beschreven. Daarbij is het van belang op te merken dat het gebruikersoordeel niet noodzakelijkerwijs overeenstemt met het oordeel van de onderzoekers. In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvraag: "Hoe waarden de 'afnemers' van adviezen de adviespraktijk". In die zin wordt hier slechts een opsomming van meningen gegeven, die voor zo ver niet in de voorgaande paragrafen besproken, niet systematisch getoetst zijn op hun juistheid.

5.8.1 Trajectconsult

Het trajectconsult wordt door de geïnterviewde officieren van justitie als een zeer nuttig product ervaren voor de vervolgingsbeslissing, de vordering van de inbewaringstelling en het besluit tot het laten uitvoeren van Pro Justitia

onderzoek, ongeacht het type misdrijf waarop de strafzaak betrekking heeft. Het adviesproduct geeft praktische handreikingen over de detentiegeschiktheid, zorgbehoefte tijdens detentie, en de eventuele noodzaak tot vervolgonderzoek.⁸³ Ook de voorlopige diagnosestelling wordt gewaardeerd. Een van de geïnterviewden merkte op dat de diagnose in het trajectconsult zelfs vaak overeenstemt met de diagnose die later op grond van het Pro Justitia rapport wordt vastgesteld.

5.8.2 Pro Justitia Rapportages

De ambulante Pro Justitia rapportage die wordt uitgebracht in het gerechtelijk vooronderzoek wordt overwegend als bruikbaar bestempeld voor het bepalen van de afdoeningseis, ongeacht het type misdrijf waarop de strafzaak betrekking heeft. Wel werd van de zijde van het openbaar ministerie naar voren gebracht dat er belangrijke verschillen bestaan tussen de rapportages. Sommige rapportages zouden zelfs op een aantal punten van onvoldoende kwaliteit zijn:

Een veel gesignaleerd probleem is het ontbreken van een haalbaarheidstoets van het uitgebrachte advies. Zo kan het voorkomen dat bepaalde behandelplaatsen niet beschikbaar zijn die wel worden geadviseerd. Omdat de rapportages doorgaans (te) kort voor de zitting binnenkomen valt niet altijd tijdig te achterhalen in hoeverre zinvolle invulling kan worden gegeven aan de voorgestelde afdoening. Dit probleem speelt met name bij het advies van TBS met voorwaarden waarbij de reclassering verantwoordelijk wordt voor het toezicht op de naleving van de voorwaarden.

Voorts is tijdens het onderzoek opgemerkt dat de rapporteurs van het Pro Justitia onderzoek soms uit het oog verliezen voor wie het advies geschreven wordt en binnen welke juridische context het uiteindelijk gebruikt moet worden. Rapporteurs kunnen bijvoorbeeld te veel adviseren vanuit het perspectief van wat voor de verdachte het beste zou aansluiten bij zijn zorgbehoefte zonder zich rekenschap te geven van het feit dat het strafrecht ook afstraffing tot doel heeft. In het verlengde hiervan ligt het meerdere malen genoemde probleem dat gedragsdeskundigen veel weerstand ervaren bij het adviseren van TBS met dwangverpleging omdat de maatregel buiten proportioneel zou zijn. Het vaak als alternatief geadviseerde TBS met voorwaarden zou volgens geïnterviewde officieren van justitie in de praktijk een zeer hoog afbreukrisico kennen waardoor het een onwenselijke maatregel is.

Van de zijde van het openbaar ministerie werd verder opgemerkt dat rapporteurs in hun advies soms verder gaan dan de feitelijke opdracht, door bijvoorbeeld ook advies te geven over de meest wenselijke behandelsetting na

Noot 83 In één van de onderzochte arrondissementen lijkt de reclassering met een enigszins vergelijkbare opdracht belast te worden als de NIFP psychiater die wordt verzocht tot het uitvoeren van een trajectconsult. Wanneer op het moment van de vervolgingsbeslissing sprake lijkt van psychische stoornissen bij de verdachte of veroordeelde dan wordt standaard door de officier van justitie de reclassering, die op het parket een eigen loket heeft, belast met het verrichten van een onderzoek naar de persoon van de verdachte. De uitkomsten van dit onderzoek zijn, zo blijkt uit de interviews, doorgaans nog voor de voorgeleiding beschikbaar en geven een indicatie van het recidiverisico, de aanwezigheid van een psychische stoornis en de eventuele noodzaak van aanvullend persoonlijkheidsonderzoek door een psychiater of psycholoog.

afloop van de detentieperiode. Justitie is echter niet verantwoordelijk voor de invulling van het BOPZ traject en zou door dergelijk overbodig advies onnodig op kosten worden gejaagd.

Ook het onderling afstemmen van rapporteurs bij multidisciplinair onderzoek werd als aandachtspunt genoemd tijdens het onderzoek, zij het dat zich duidelijk twee visies aftekenen binnen het openbaar ministerie.⁸⁴ De ene stroming meent dat het onderling overleg tussen de gedragsdeskundigen de positie van de verdachte schaadt en een genuanceerd oordeel van de rechtsplegers bemoeilijkt. De eensluidendheid van beide rapporten in een dubbelrapportage wekt als snel de indruk dat sprake is van een objectief en hard oordeel en kan bij de minder ingevoerde gebruiker van het adviesproduct de indruk wekken dat het oordeel ontegenzeggelijk juist is. Zouden de rapportages zonder tussentijds overleg onafhankelijk van elkaar worden opgesteld dan zou duidelijk worden dat gedragsdeskundigen vaak verschillend oordelen over de betreffende verdachte of veroordeelde. De officier van justitie heeft in een dergelijke situatie veel meer bewegingsruimte voor het bepalen van de afdoeningseis dan wanneer hij zich geplaagd ziet tegenover het eensluidende oordeel van twee gedragsdeskundigen.⁸⁵

Hiertegenover staat de visie dat het wenselijk is dat de gedragsdeskundigen onderling gedegen afstemmen. Rechtsplegers zijn geen gedragsdeskundigen en daarom niet in staat een gewogen oordeel te vellen op grond van contraire rapportages. Eensluidendheid zou wat dat betreft de rechtsgang ten goede komen. Van de zijde van het NIFP is tijdens het onderzoek naar voren gebracht dat onderlinge afstemming wenselijk is om schijntegenstellingen tussen de rapportages te voorkomen en zo de bruikbaarheid van de adviesproducten te vergroten. Voor de leek kan soms ten onrechte de indruk ontstaan dat gedragsdeskundigen niet op een lijn liggen. Het is wel belangrijk dat in de rapportages gedetailleerd verslag wordt gelegd van het verloop van het onderling overleg zodat de rechtspleger zich een beeld kan vormen van de wijze waarop de diagnosestelling en het advies is afgestemd tussen de rapporteurs.

Een ander aandachtspunt bij Pro Justitia rapportages betreft de navolgbaarheid van de conclusies en het daaruit voortvloeiende advies. In verschillende interviews werd gemeld dat rapporteurs soms onvoldoende duidelijk maken op welke bevindingen de geconstateerde ziektebeelden gebaseerd zijn. Dit probleem zou zich volgens gebruikers vaker manifesteren bij psychiaters

Noot 84 Achter beide meningen gaan twee verschillende type gebruikers schuil. Binnen de ene groep gebruikers wordt het standpunt gehuldigd dat het pro justitia advies in beginsel juist is en niet ter discussie staat omdat het is uitgebracht door ter zake kundige. Deze groep gebruikers is sterk geneigd het advies in de rapportage te volgen. De tweede groep gebruikers is minder geneigd het advies zondermeer te volgen en acht het wenselijk dat de officier de bevindingen in de rapportage zelf kritisch weegt. Uit deze laatste groep gebruikers werd tijdens het onderzoek naar voren gebracht dat sommige rapporteurs ziektebeelden aanvoeren die binnen de wetenschap niet algemeen aanvaard zijn. Opvallend is overigens dat de groep 'kritische gebruikers' de rapportages doorgaans van kافت tot kافت leest terwijl de groep gebruikers die het oordeel van de gedragsdeskundige in beginsel niet ter discussie stelt vaak volstaat met het lezen van de conclusies en samenvatting en pas teruggrijpt op de hoofdtekst wanneer zich in genoemde onderdelen onduidelijkheden voordoen.

Noot 85 Dat de conclusies van gedragsdeskundigen overigens minder objectief zijn dan de eensluidendheid doet vermoeden zou ondermeer blijken, zo werd tijdens een van de interviews naar voren gebracht, uit het verschil dat soms geconstateerd wordt tussen de diagnose in het Pro Justitia rapport en de diagnose die uiteindelijk in het FPC wordt gesteld.

dan bij psychologen omdat eerstgenoemde groep zich bij de diagnose hoofdzakelijk baseert op het klinische oordeel.⁸⁶

Hoewel alle geïnterviewden van mening waren dat de officier van justitie zich tot op zekere hoogte de gedragskundige terminologie eigen moet maken, werd tegelijkertijd verschillende keren naar voren gebracht dat het taalgebruik in bepaalde rapportages ontoegankelijk is. Archaïsche termen en zinsneden als "de verdachte imponeert als.." zouden de adviesproducten onnodig ontoegankelijk maken.

De toegankelijkheid van de rapportages zou ook negatief beïnvloed worden door de lengte van de documenten. Met name de biografische beschouwing en de voorgeschiedenis zou volgens verschillende geïnterviewden aanzienlijk korter kunnen. In de eerste plaats omdat deze beschouwing maar beperkt relevant is voor de te nemen strafrechtelijke beslissing, en in de tweede plaats omdat dit rapportagedomein ook al vaak in andere rapportages terugkomt.

5.8.3 Verlengingsadvies

Van de zijde van het openbaar ministerie werd aangegeven dat er grote kwalitatieve verschillen bestaan tussen de verlengingsadviezen en de vorm waarin het advies wordt uitgebracht. In de eerste plaats bestaan er verschillen ten aanzien van de manier waarop de wettelijke aantekeningen in het rapport verwerkt worden. In het ene adviesproduct wordt slechts summier hiernaar verwezen, terwijl in het andere adviesproduct juist sprake is van een hoog detailniveau. Ook de manier waarop de uitkomsten van de risicotaxatie worden verwerkt verschilt aanzienlijk. Het verlengingsadvies van de ene inrichting sluit het volledige instrument bij terwijl de andere inrichting volstaat met uitsluitend een samenvatting van de uitkomsten. Af en toe zou de taxatie zelf niet recent zijn uitgevoerd. Ook in lengte verschillen de adviezen soms aanzienlijk.

Overigens kwam uit het onderzoek niet eenduidig naar voren welke manier van rapporteren het meest wenselijk werd gevonden. Sommige officieren gaven aan een zo kort mogelijk adviesproduct te wensen waarin volstaan werd met uitsluitend samenvattingen van behandeling en voorgenomen behandeling terwijl andere officieren juist een gedetailleerd verslag prefereerden ten einde het advies zo goed mogelijk te kunnen controleren. Tijdens de verlengingszitting is de behandelcoördinator van het FPC overigens vrijwel altijd aanwezig. Uit de interviews blijkt dat hij daar vaak gevraagd wordt toelichtingen te geven op bepaalde conclusies of zo nodig aanvullende informatie mondeling te verstrekken.

In tegenstelling tot de Pro Justitia rapportages werd bij verlengingsadviezen niet gerept van ontoegankelijk taalgebruik. Wel werd de kwaliteit van het advies soms als onvoldoende bestempeld. Met name over de invulling van de voorgenomen behandeling bestond soms onvoldoende duidelijkheid.

Noot 86 Als voorbeeld werden psychiatrische constatering genoemd als het feit dat de verdachte een slappe hand gaf of oogcontact vermeed zonder toe te lichten op welke gedragsproblematiek die constatering dan zou moeten duiden.

Deze onduidelijkheid speelde in het bijzonder een rol wanneer de inrichting een voorwaardelijke beëindiging van de terbeschikkingstelling adviseerde maar waarbij de invulling van de voorwaarden door externe partijen moest worden gegeven.

Het oordeel over de uitvoerigheid van de verlengingsadviezen verschilde per type officier van justitie. Officieren die gespecialiseerd waren in TBS zaken en daardoor periodiek dezelfde terbeschikkinggestelden op zitting hadden gaven aan dat zij feitelijk alleen geïnteresseerd waren in de resultaten op het gebied van behandeling, welke toekomstplannen de inrichting had op het gebied van behandeling en hoe het recidiverisico werd ingeschat. Alles wat meer was dan dat werd als overbodig beschouwd.. Officieren daarentegen die slechts sporadisch verlengingszittingen deden gaven aan juist dankbaar gebruik te maken van een zo volledig mogelijk verhaal omdat op die manier in één keer alle relevante informatie bij elkaar stond.

Het verlengingsadvies in hoger beroep behoeft bijzondere aandacht. De tijd die verstrijkt tussen een verlengingszitting in eerste aanleg en het hoger beroep is vaak meer dan 8 maanden. Omdat het Hof eist dat de wettelijke aantekeningen niet ouder zijn dan 3 maanden is het noodzakelijk dat het verlengingsadvies met de daarbij geleverde stukken geactualiseerd wordt. Het verzoek aan de TBS instelling tot actualisering van het verlengingsadvies wordt niet door de Dienst Forensische Zorg maar door de advocaat generaal zelf gedaan. Van de zijde van het ressortsparket werd opgemerkt dat TBS instellingen met enige regelmaat niet bereid zijn het verlengingsadvies te actualiseren waardoor de stukken niet voldoen aan de wettelijk gestelde eisen.⁸⁷ Soms wordt in een dergelijke situatie de zaak aangehouden om de inrichtingen alsnog in de gelegenheid te stellen de actualisering te verrichten. Soms wordt volstaan met het oproepen van de behandelcoördinator ter zitting voor het geven van een mondelinge toelichting. In enkele gevallen besluit het Hof echter ook tot de contraire beëindiging van de TBS op grond van het feit dat zij niet beschikt over actuele wettelijke aantekeningen waaruit blijkt dat verlenging van de TBS gerechtvaardigd is.

5.8.4 Zesjaarsverlenging Pro Justitia rapportage

De zesjaarsverlenging Pro Justitia rapportage wordt aangevraagd door de directie Forensische Zorg en toegevoegd aan het verlengingsadvies van het FPC. Bij deze rapportages zijn weinig kanttekeningen geplaatst tijdens het onderzoek. Dankzij de bemiddeling van de directie Forensische Zorg zijn ze altijd tijdig beschikbaar en de kwaliteit van de rapportage wordt, zowel qua vorm als inhoud gewaardeerd.

Noot 87 Het probleem van actualisatie van de wettelijke aantekeningen speelt in het bijzonder bij longstayzaken. Vanwege het ontbreken van de noodzaak tot het bijhouden van dagelijkse registraties ten aanzien van het gedrag en behandelresultaten van de terbeschikkinggestelde wordt vaak volstaan met een jaarverslag van de behandelcoördinator. Als het hogerberoep 9 maanden na het verschijnen van het jaarverslag dient dan gebeurt het soms dat de kliniek van mening is dat nog maar drie maanden gewacht moet worden voordat een nieuw jaarverslag gereed is. Overigens volstaat het Hof bij dergelijke longstayzaken met wettelijke aantekeningen tot 6 maanden oud als de behandelcoördinator ter zitting verschijnt voor een toelichting.

De enige opmerking die geplaatst is bij dit adviesproduct is het feit dat vanwege de kleine pool van deskundigen die dergelijke rapportages uitbrengt een zeker risico op tunnelvisie bestaat. De behandelcoördinatoren en externe rapporteurs zouden als gevolg van routine en beeldvorming op basis van onderling contact en elkaars stukken tot conclusies kunnen komen over de verdachte die niet noodzakelijkerwijs stroken met de werkelijkheid.

5.8.5 Advies/verzoek tot (over)plaatsing aan de selectiefunctionaris

Het (over)plaatsings advies/verzoek wordt, voor zover het afkomstig is van de directeur van de penitentiaire inrichting standaard ingediend met het TULP-selectieformulier. Hoewel dit formulier dwingt om over een vast aantal onderwerpen te rapporteren werd van de zijde van het Bureau selectiefunctionarissen gemeld dat de diepgang waarmee dat gebeurt tussen de inrichtingen verschilt. Soms kan de beschrijving zo summier zijn dat de aanvraag teruggestuurd wordt. Tekortkomingen betreffen vaak de omschrijving van de delictsituatie, de inschatting over ongewenste confrontaties met slachtoffers, of een toelichting op de sanctionering door de inrichting van het gedrag van de verdachte of veroordeelde.

Ook wordt de aanvraag meer dan eens teruggestuurd op grond van het feit dat het bijgevoegde advies van het openbaar ministerie niet of niet voldoende door de zaakofficier gemotiveerd is.⁸⁸ Een ander voorkomende reden voor het terugsturen van het plaatsingsverzoek is het feit dat de directeur contrair aan het door hem ingewonnen advies van de zaakofficier adviseert zonder in te gaan op de redenen waarom hij anders besluit. Overigens blijkt uit de interviews dat het advies van de officier van justitie aan geen enkele format gebonden is en in de praktijk uiteenlopende vormen aanneemt.

Plaatsingsvoorstellen voor penitentiaire programma's kunnen soms terugverwezen worden naar de PI op grond van het feit dat te weinig concreet in het bijgevoegde reclasseringsrapport wordt aangegeven op welke wijze invulling wordt gegeven aan het programma.

De aanvragen voor plaatsing in het extramurale deel van een ISD traject blijken in de praktijk flink te verschillen tussen de inrichtingen. Zo bevat de ene aanvraag verslagen van het PMO overleg en laat de andere vraag dergelijke informatie buiten beschouwing. Ongeacht deze verschillen is het plaatsingsadvies, volgens de geïnterviewde selectiefunctionarissen, doorgaans van voldoende kwaliteit om de beslissing op te baseren.

Verlofaanvragen verschillen qua inhoud en vorm weinig tussen de inrichtingen, maar qua aard van de advisering valt op dat sommige directeuren geneigd zijn standaard het advies van het openbaar ministerie te volgen terwijl andere directeuren juist onafhankelijk van het advies van het OM een eigen koers varen.

Noot 88 Vaak betreft het ongemotiveerde advies van het openbaar ministerie een negatief advies voor het toekennen van meer vrijheden in het kader van detentiefasering. De reden voor het negatieve advies blijkt volgens de geïnterviewde selectiefunctionarissen vaak gelegen in het feit dat de zaakofficier detentiefasering niet opportuun acht in zaken waarbinnen hoger beroep is aangetekend.

De selectiefunctionaris blijkt doorgaans goed in staat op grond van de geleverde informatie zijn beslissing tot het verlenen van de verlofmachtiging te nemen.

5.8.6 Algemeen oordeel over de advisering in de strafrechtspleging in het volwassen strafproces

Binnen het onderzoek is de gebruikers van adviesproducten expliciet gevraagd of, naar hun mening, in de adviespraktijk sprake is van overlap, leemtes of onvolkomenheden anderszins. In antwoord op deze vraag werd overwegend ontkennend geantwoord. De huidige adviespraktijk biedt voldoende adviesproducten om de verschillende strafrechtelijke beslissingen mede op te baseren. Voorwaarde is daarbij wel dat de adviesproducten tijdig geleverd worden (zoals hierboven beschreven schort het daar aan). Ook gaven geïnterviewden aan doorgaans weinig overlap tussen adviesproducten te ervaren. Met uitzondering van de multidisciplinaire Pro Justitia rapportages waarbinnen noodzakelijkerwijs tweemaal op dezelfde onderzoeksvragen antwoord wordt gegeven. Ook werden de biografische beschouwingen als terugkerend rapportagedomein in de verschillende adviesproducten door verschillende geïnterviewden als onnodige, maar overkomelijke, doublures beschouwd. Voor het overige zijn weinig kanttekeningen geplaatst bij de wijze waarop momenteel invulling wordt gegeven aan de advisering in de strafrechtspleging in het volwassen strafproces.

6 Casestudies

In dit hoofdstuk worden door middel van twee casestudies enkele pijnpunten in de advisering in de strafrechtspleging beschreven. De casus zijn uitsluitend illustratief en de zeggingskracht van de voorbeelden is als gevolg van het beperkte aantal casus zeer beperkt.

Op verzoek van de onderzoekers zijn meerdere casus aangedragen door rapporteurs, opdrachtgevers van adviesproducten en een lid van de begeleidingscommissie van het onderzoek. De dossiers zijn via JD online bij de Justitiële Informatiedienst te Almelo geraadpleegd. Op basis van beschikbaarheid in het systeem zijn vervolgens onderstaande twee casus geselecteerd.

JD online verschaft alleen toegang tot het justitieel uittreksel en het persoonsdossier. Dit betekent dat andere stukken die wel zijn opgenomen in een strafdossier, zoals processen-verbaal van de politie, dagvaarding, vordering terechtzitting van de officier van justitie niet zijn geraadpleegd bij de casestudies. Hoewel in beginsel in het digitale persoonsdossier alle aan strafrechtelijke actoren uitgebrachte rapportages opgenomen zouden moeten zijn van de laatste tien jaar, bleek JDonline vaak incompleet. In de aanwezige adviesproducten werd wel vaak verwezen naar eerder uitgebrachte adviesproducten. Op grond van die verwijzingen kon achteraf de adviespraktijk bij de betreffende casus worden ingekleurd. Niet uit te sluiten is echter dat ook hier bepaalde adviesproducten over het hoofd zijn gezien. In bijlage 4 van de rapportage staan alle bronnen vermeld die voor deze casusbeschrijvingen zijn geraadpleegd.

Case 1 Contraire adviezen en als gevolg daarvan tijdigheid

Beschrijving:

Het strafblad van de verdachte vermeldt meer dan 25 delicten. De eerste feiten dateren van **1999**. Het gaat om zaken als diefstal, winkeldiefstalen vernieling. De strafzaken die daarop volgden mondden onder anderen uit in enkele weken detentie, voorwaardelijk sepot, en in later stadium gratie in verband met zijn gezondheidstoestand.

De verdachte is schizofreen (paranoïde) en wordt tussen 2002 en 2008 diverse malen opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis. Tussen de opnames door is er ambulante begeleiding in diverse vormen door medewerkers van dat ziekenhuis. Herhaalde pogingen stranden door drugsgebruik en medicatieontrouw.

Begin oktober 2007 steekt de verdachte een mes in de buik van een bekende. Op grond van de verdenking van poging tot moord wordt de verdachte in verzekering en vervolgens bewaring gesteld.

Enkele dagen daarna, **begin oktober 2007**, vindt nog voor de voorgeleiding voor de rechter commissaris, een trajectconsult plaats.⁸⁹

Begin januari 2008 wordt een psychiatrisch rapport Pro Justitia uitgebracht waarin geconcludeerd wordt dat de verdachte lijdend is aan een ziekelijke stoornis en niet toerekeningsvatbaar is. De rapporteur adviseert geen TBS (met dwangverpleging) maar gedwongen behandeling in het kader van artikel 37 Sr.

Enkele dagen daarna **begin januari 2008** volgt een voorlichtingsrapport door de reclassering. Op verzoek van de officier van justitie wordt in dit advies bijzondere aandacht gegeven aan de sociaal psychiatrische problematiek. De diagnose luidt: zeer beïnvloedbaar, psychoses bij afwezigheid van medicijnen, angst voor het slachtoffer, een persoonlijkheidsstructuur met gering doorzettingsvermogen en snelle lustbevrediging. De verdachte wordt wel toerekeningsvatbaar verklaard.

Tijdens de initiële zitting **begin januari 2008** wordt de zaak aangehouden vanwege tegenstrijdige conclusies in de verschillende adviesproducten.

In opdracht van de officier van justitie wordt aanvullend een dubbelrapportage pro justitie aangevraagd. Twee maanden later, **medio maart 2008**, wordt gerapporteerd. De conclusies en het advies uit het eerdere psychiatrische rapport worden gehandhaafd. Een inschatting van de toerekeningsvatbaarheid wordt niet gegeven.

Nog geen week later, **medio maart 2008**, volgt een maatregelrapport door de reclassering. Op verzoek van de officier van justitie is onderzocht of het mogelijk en wenselijk is om TBS met voorwaarden op te leggen. Er zijn geen tests afgenomen.

Er worden diverse mogelijkheden gepresenteerd als afdoeningsadvies: verplichte behandeling op grond van artikel 37, TBS met voorwaarden, voorwaardelijke veroordeling met 1 jaar verplichte behandeling en TBS met dwangverpleging. Het advies is niet eenduidig. De rapporteur stelt dat het advies wat de reclassering betreft TBS met dwangverpleging is, maar dat hij zich bewust is van het feit dat hiermee tegenspraak ontstaat met het advies dat in de Pro Justitia rapportages is verwoord.

Begin juni 2008 wordt op verzoek van de officier van justitie weer een aanvullend Pro Justitia rapportage uitgebracht. Het rapport is opgesteld op door dezelfde rapporteurs en uitsluitend gebaseerd op de eerder uitgebrachte rapportages. De diagnose luidt schizofrene stoornis, ziektebesef en enig ziekte inzicht, wat vraagt om behandeling. Er wordt gesteld dat de verdachte volledig ontoerekeningsvatbaar moet worden gesteld.

Het advies luidt "Rapporteurs blijven van mening dat de verdachte met oog op beperking van risico van agressieve recidive adequaat en afdoende kan worden behandeld in het kader van art 37 Sr, die na afloop daarvan, indien nodig verlengd kan worden met dwangmiddelen van de wet BOPZ. TBS met verpleging wordt overwogen door reclassering." Het advies gaat vervolgens

Noot 89 Dit is een regionale werkwijze: niet alle arrondissementen werken met een standaard trajectconsult.

verder met de opmerking “als uw college zich niet kan vinden in de conclusie, dat betrokkene ontoerekeningsvatbaar is voor het hem tenlastegelegde, dan is een klinische opname in het kader van bijzondere voorwaarden bij een (deels) voorwaardelijk strafdeel in een psychiatrisch ziekenhuis de meest aangewezen constructie.”

Begin juli 2008 doet de meervoudige kamer uitspraak: schuldig, 280 dagen detentie, 2 jaar TBS met bevel verpleging. De verdachte gaat hiertegen in hoger beroep.

Beschouwing:

De manier waarop de rechterlijke macht binnen deze zaak is geadviseerd is in sterke mate ondoelmatig gebleken en heeft niet bijgedragen aan de rechtszekerheid. Als gevolg van het feit dat tussen de reclassering en het psychiatrische rapport sprake was van tegenstrijdigheden kon op de initiële zitting geen inhoudelijke behandeling plaatsvinden. Vervolgens zijn meerdere aanvullende adviesproducten uitgebracht met als doel de tegenstrijdige conclusies te verenigen. Dit is uiteindelijk niet gelukt en de rechtbank heeft vervolgens in haar besluit, een half jaar na de oorspronkelijke zittingsdatum, het advies van de reclassering gevolgd en contrair ten opzichte van het Pro Justitia advies TBS met dwangverpleging opgelegd.

Case 2 Onvolledige informatiepositie, tijdigheid, mogelijke capaciteitsgebrek NIFP en ondoelmatigheid

Beschrijving:

Verdachte heeft een delicthistorie beginnend **medio mei 2005**. In drie jaar tijd heeft hij zich een aantal maal schuldig gemaakt aan strafbare feiten als bedreiging met zware mishandeling en vernieling, en heeft daarvoor, in drie verschillende zittingen, (o.a.) detentie opgelegd gekregen, deels voorwaardelijk, met als bijzondere voorwaarde "zich gedragen naar aanwijzing van de hulpverlenende instantie". Ten behoeve van de eerste zitting (op 25 augustus 2005) is een Pro Justitia rapport opgesteld (psychiatrisch).

In een voorlichtingsrapport daterend van **begin juni 2006** van de verslavingszorg wordt gesproken van een schyzotypische persoonlijkheid, verstoorde familiebanden, en van schulden. Er wordt benadrukt dat er een klinische opname moet komen in een psychiatrische kliniek. Ambulante begeleiding wordt ontoereikend geacht.

Toch legt de rechter **begin juli 2006** voor vernielingen wederom detentie en bijzondere voorwaarden op ("houden aan aanwijzingen van de hulpverlenende instelling").

Eind maart 2008 sticht de verdachte brand. Hij staat op dat moment onder toezicht. De man wordt opgepakt, in verzekering, en vervolgens in bewaring gesteld.

Ruim twee weken later, **medio april 2008**, informeert de reclassering de officier van justitie door middel van een vroeghulpinterventierapport. De rapporteur heeft gesproken met de (bekennende) verdachte en verder gebruik gemaakt van een uitsnede uit het JDS. Andere bronnen zijn niet geraadpleegd.

De rapporteur adviseert een multidisciplinair rapport te laten opstellen door het NIFP (psycholoog, psychiater), gezien de vermoede meervoudige problematiek en de ernst van het delict.

Het NIFP verzendt **eind april 2008** een verslag van zijn trajectconsult naar de officier. Het advies luidt: "voer een multidisciplinair psychiatrisch en psychologisch onderzoek uit".

Niet duidelijk is wat in de tussentijd is gebeurd.

Bijna 2 maanden later volgt op **begin juli 2008** een adviesrapport van de reclassering bedoeld voor de pro forma rechtzitting. De rapportage is opgesteld op basis van telefonisch overleg met de beide Pro Justitia-rapporteurs. De rapporten zijn nog niet verschenen. Op het moment van schrijven (augustus 2008) is de inhoudelijke zitting nog niet geweest.

Beschouwing:

Uit de cases blijkt in de eerste plaats dat de informatiepositie van de reclasseringwerker onvolledig is. Van het eerder uitgebracht Pro Justitia rapport is namelijk geen kennis genomen terwijl de uitkomsten, zo blijkt uit lezing van beide rapportages, in grote lijnen overeenstemmen met de uitkomsten van het eigen onderzoek.

Ook de psychiater die belast wordt met het trajectconsult blijkt niet over alle relevante stukken te beschikken uit het persoonsdossier. Wel maakt hij in zijn verslag melding van het bestaan van een eerder uitgebracht Pro Justitia onderzoek met daarbij de toevoeging dat hij daarover niet heeft kunnen beschikken.

Een ander belangrijk knelpunt dat met deze casus wordt geïllustreerd, is de tijdigheid. De adviesrapporten die verschijnen na het plegen van het delict, verschijnen in eerste instantie op tijd en binnen redelijke termijn. Uiteindelijk gaat het mis aan het einde van het traject, bij het verschijnen van de dubbelrapportage. Waarom de dubbelrapportage niet af is voor de zitting in juli is onduidelijk. Wel is duidelijk dat er een pro forma zitting plaats moet vinden ten behoeve waarvan de reclassering nog aanvullend een adviesrapport opstelt. De inhoudelijke zitting is uitgesteld.

Zoals gezegd is het onduidelijk waarom de dubbelrapportage niet af is voor de zitting. Een mogelijke verklaring is capaciteitsgebrek bij het NIFP. In de interviews met NIFP rapporteurs werd het tekort aan (ervaren) rapporteurs immers genoemd als belangrijk knelpunt. Een tweede mogelijke verklaring voor het niet op tijd voor de zitting verschijnen van de Pro Justitia, is dat de opdracht tot rapportage pas in een laat stadium door de officier van justitie gegeven is. Er zijn echter geen indicaties dat dit het geval zou zijn.

De gang van zaken in deze casus lijkt verder weinig doelmatig. De indicatiestelling voor Pro Justitia onderzoek leidde tot vertraging en hogere kosten in het strafproces doordat op de initiële zittingsdatum geen inhoudelijke behandeling van de zaak mogelijk was. Niet alleen moest zodoende een extra zitting worden georganiseerd maar werden ook extra kosten gemaakt doordat de reclassering belast werd met aanvullend onderzoek ten behoeve van die pro forma zitting.

7 Beantwoording onderzoeksvragen en conclusies

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen van het onderzoek gerelateerd aan de onderzoeksvragen, zoals deze in hoofdstuk 2 zijn geformuleerd. Voor een goed begrip van de onderzoeksbevindingen is het van belang kennis te nemen van de uitgangspunten en beperkingen van het onderzoek zoals die in hetzelfde hoofdstuk verwoord staan.

1 Hoe ziet de bestaande (en voorgenomen) adviespraktijk eruit?

- a) Welke instanties (opdrachtnemers) geven t.a.v. welke strafrechtelijke beslissing adviezen aan welke andere instanties (opdrachtgevers, gebruikers) in welke stadia van de strafrechtpleging?
- b) Zijn er formele en/of inhoudelijke criteria gesteld waaraan de adviezen moeten voldoen (over aard, omvang, vorm/ format, opleverdatum, toepasbaarheid, onderbouwing, et cetera)? Zo ja, welke?

De advisering over de persoon van de verdachte of veroordeelde aan strafrechtelijke actoren ten behoeve van strafrechtelijke beslissing is wettelijk verankerd in een aantal uiteenlopende wetten, maatregelen, regelingen, richtlijnen en beleidskaders. Dit wettelijk kader benoemt bij een aantal strafrechtelijke beslissingen de adviesgevende partijen. Bij de overige beslissingen maakt het slechts melding van extern advies door onafhankelijke gedragsdeskundigen zonder daaraan nadere invulling te geven. Het wettelijk kader is weinig expliciet ten aanzien van de *vorm* waarin de advisering moet plaatsvinden. Uitzondering daarop is de advisering in het kader van beslissingen die genomen worden ten aanzien van TBS met dwangverpleging (verlenging dwangverpleging, machtiging verlof, plaatsing longstay). Daar schrijft het kader het gebruik van rapportage formats voor evenals de toepassing van specifieke diagnostische instrumenten.

Ondanks het feit dat bij een deel van de strafrechtelijke beslissingen in het wettelijk kader onbenoemd blijft wie advies uitbrengt en aan de hand van welk type adviesproduct dat zou moeten gebeuren, lijkt er landelijk sprake van een uniforme adviespraktijk. Dat wil zeggen dat wanneer bij een bepaalde strafrechtelijke beslissing besloten wordt tot het laten opstellen van een adviesproduct in alle onderzochte arrondissementen feitelijk dan hetzelfde type rapportage wordt aangevraagd. (zie schema 5.1 in hoofdstuk 5 voor een schematisch overzicht van de adviespraktijk).

De reclassering is de grootste adviesuitbrengende partij. De wijze waarop zij de rechterlijke macht adviseert is aan strikte formats gebonden maar wordt momenteel herijkt. Het is de bedoeling dat eind 2009 vrijwel nog uitsluitend geadviseerd wordt aan de hand van twee soorten adviesrapporten die volgens een nauw omschreven format moeten worden opgesteld. Afhankelijk van het type strafrechtelijke beslissing waarvoor het advies wordt uitgebracht zal het rapport gebaseerd zijn op het diagnostische instrumenten RISc of QuickScan.

Ook de advisering Pro Justitia is in de praktijk in sterke mate geüniformeerd. Het NIFP bemiddelt in beginsel bij alle persoonlijkheidsonderzoeken Pro Justitia tussen aanvrager en rapporteur/gedragsdeskundige. Daarbij ziet zij toe op het consequente gebruik van door haar ontwikkelde rapportage formats en onderzoeksopzet. Het gebruik van diagnostische instrumenten bij de totstandkoming van rapportages Pro Justitia is evenwel minder gestandaardiseerd en laat tussen rapporteurs grote verschillen zien.

De advisering in het gevangeniswezen aan de selectiefunctionaris is voor wat betreft het advies dat door de PI's wordt uitgebracht eveneens in grote mate gestandaardiseerd. Selectievoorstellen worden uitsluitend per vast format uitgebracht. Adviezen vanuit het openbaar ministerie (een klein aantal in vergelijking tot het aantal selectievoorstellen door de PI's) blijken overigens in de praktijk zeer uiteenlopend qua vorm en inhoud.

Een andere uitzondering op dit uniforme karakter is de advisering in het TBS domein. Hoewel het wettelijk kader, zoals hiervoor vermeld bij deze adviesproducten het meest expliciet aanwijzingen geeft ten aanzien van het gebruik van formats en diagnostische instrumenten blijkt uit het onderzoek dat FPC's de aanwijzingen verschillend interpreteren. Rapportages van deze adviesgevende partijen verschillen vaak sterk in de mate van uitgebreidheid, en de manier waarop aanvullende informatie (zoals wettelijke aantekeningen of uitkomsten van risicotaxaties) verwerkt is in het adviesproduct.

Een derde uitzondering op het uniforme karakter van de advisering in de strafrechtspleging wordt gevormd door het trajectconsult. Dit product heeft geen wettelijke status in de zin dat het bij een bepaalde strafrechtelijke beslissing vereist is, maar wordt frequent aangevraagd in het gerechtelijk vooronderzoek. Niet in alle arrondissementen is het trajectconsult echter beschikbaar. Bovendien blijkt uit het onderzoek dat dit adviesproduct per arrondissement verschillend wordt ingevuld. In het ene arrondissement bestaat het adviesproduct uit een mondelinge toelichting van de bevindingen van het onderzoek nog voor de voorgeleiding, later gevolgd door een schriftelijk verslag. In het andere arrondissement wordt uitsluitend schriftelijk verslag wordt gelegd en pas enkele weken na de beslissing over de inbewaringstelling beschikbaar komt. Omdat het trajectconsult in de arrondissementen waar het beschikbaar is in belangrijke mate de indicatiestelling van de onderzoeken Pro Justitia bepaalt doet het gebrek aan uniformiteit afbreuk aan de rechtsgelijkheid (zie verder de conclusies in het kader van de beantwoording van onderzoeksvraag 3).

c) Over welke onderwerpen (vragen) wordt geadviseerd?

Voor een deel behandelen de rapportages dezelfde onderwerpen, zij het dat de insteek per type rapport verschilt. De onderwerpen waarover het vaakst gerapporteerd wordt, zijn:

- strafrechtelijke voorgeschiedenis
- eerdere sancties, interventies
- biografische beschouwing
- gezondheids- en verslavingsbeschouwing
- forensisch psychologische/psychiatrische beschouwing
- toerekeningsvatbaarheid
- recidivekans
- meest wenselijke afdoening (gedrags)interventies en of behandelingen die ingezet moeten worden om recidivekans te verlagen

Hoewel veel adviesproducten over dezelfde onderwerpen rapporteren blijkt in de praktijk geen sprake van dubbele advisering. In de meeste gevallen worden overlappende adviesproducten niet binnen hetzelfde straftraject uitgebracht en in die gevallen waarin wel dubbel wordt geadviseerd, is de periode die tussen de adviesmomenten zit vaak zo lang, dat een update gerechtvaardigd is. Uitsluitend ten aanzien van de statische onderwerpen (biografische beschouwing en strafrechtelijke voorgeschiedenis) is bij rapportages die in verschillende fasen van het strafproces worden uitgebracht sprake van systematische overlap. Overlap op de dynamische rapportage onderwerpen is binnen dit onderzoek alleen geconstateerd voor de situatie waarin ten behoeve van het gerechtelijk vooronderzoek zowel door de reclassering als een onafhankelijke gedragsdeskundige advies wordt uitgebracht.

- d) In hoeverre maakt men gebruik van informatie van ketenpartners en van informatie uit de jeugdketen en de zorgketen?
- e) Is de informatie toegankelijk gemaakt voor derden in de keten, bijvoorbeeld in de vorm van een elektronisch dossier?

Voor alle adviesproducten wordt in wisselende mate gebruik gemaakt van informatie uit het strafdossier en het persoonsdossier (dat alle persoonlijkheidsonderzoeken bevat die over de persoon van de verdachte in de laatste tien jaar zijn uitgebracht, zowel in het jeugd als in het volwassen domein). De mate waarin de informatie wordt gebruikt hangt maar in beperkte mate af van het type adviesproduct. Dat wil zeggen dat voor alle adviesrapportages gebruik gemaakt kan worden van de stukken uit het persoonsdossier indien deze beschikbaar zijn. In de praktijk is de beschikbaarheid wisselend. Wat wel vrijwel standaard voor ieder adviesrapport gebruikt wordt, is een uittreksel uit het JDS. Bij onderzoeken die in het gerechtelijk vooronderzoek worden uitgebracht, wordt doorgaans ook kennis genomen van het proces verbaal.

Informatie uit de jeugdketen wordt gebruikt bij het opstellen van een adviesproduct in zoverre het onderdeel uitmaakt van het persoonsdossier en beschikbaar is. Informatie uit de zorgketen (jeugd- en volwassen) wordt slechts bij uitzondering betrokken in het onderzoek en pas na toestemming van de verdachte of veroordeelde.

De uitgebrachte adviesrapporten worden ten dele ontsloten voor gebruik door derden in de keten. De justitiële documentatiedienst in Almelo is doende alle fysieke persoonsdossiers waarin de totnogtoe uitgebrachte persoonlijkheidsonderzoeken te digitaliseren en beschikbaar te maken via haar JDonline webportaal. Voor dit systeem zijn de meeste partners uit de strafrechtsketen geautoriseerd. Rapporteurs van adviesproducten zijn ten dele ook wettelijk gezien bevoegd deze informatie te raadplegen maar geen van hen heeft in de praktijk toegang tot dit systeem.

Rapportages die door de reclassering zijn uitgebracht zijn overigens wel voor alle reclasseringswerkers via hun eigen CVS systeem digitaal toegankelijk. Rapportages die door het NIFP worden bemiddeld zijn op papier beschikbaar voor de rapporteurs die voor dezelfde locatie van het NIFP een opdracht uitvoeren. Rapportages die door bemiddeling van andere vestigingen tot stand zijn gekomen zijn niet zondermeer beschikbaar en worden alleen opgevraagd als de rapporteur dat wenselijk acht.

2 Op welke (wetenschappelijke) instrumenten worden de diagnoses en daarmee de adviezen in de bestaande (en voorgenomen) adviespraktijk gebaseerd?

Bij de meeste adviesproducten worden diagnostische instrumenten gebruikt. Uitzondering hierop zijn de psychiatrische rapportages Pro Justitia, waar de diagnose feitelijk alleen gebaseerd is op een klinisch oordeel, en de adviesrapporten die door de PI's aan de selectiefunctionaris worden verstrekt.

Het gebruik van diagnostische instrumenten verschilt per type adviesproduct en soms ook per rapporteur. De reclassering werkt consequent met de RISC en QS, terwijl in het TBS domein voor de inschatting van de recidive zonder uitzondering gewerkt wordt met de HKT 30 of de HCR 20, de PCL-R en in het geval van een zedenmisdrijf de SVR -20.

Binnen psychologische Pro Justitia onderzoeken is minder sprake van eenduidigheid. Hoewel het NIFP een overzicht heeft gegeven van diagnostische instrumenten die in haar ogen het meest geschikt zijn voor het doen van dergelijk onderzoek blijkt de rapporteur vaak ook andere instrumenten te gebruiken.

De psychometrische eigenschappen van de instrumenten die door de reclassering en in het TBS domein worden gebruikt, zijn over het algemeen goed. Dat geldt zowel voor de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid als de mate waarin het instrument in staat is toekomstig crimineel gedrag te voorspellen (predictieve validiteit). Alleen van de QS is nog onvoldoende bekend over de psychometrische eigenschappen om duidelijke conclusies te trekken.

3 Wordt de in de adviesrapporten vervatte informatie door de opdrachtgevers en gebruikers voldoende bruikbaar geacht voor de onderbouwing van beslissingen betreffende de verdachte of veroordeelde over aan wie advies is gevraagd? Is de informatie voldoende en voldoende beschikbaar/ overgedragen om beslissingen te kunnen nemen in de keten?

- a) In hoeverre is er sprake van overlap, leemtes of andere knelpunten?
- b) Hoe waarden de 'afnemers' van adviezen de bestaande (en voorgenomen) adviespraktijk?

Voor het vaststellen van knelpunten is binnen dit onderzoek gebruik gemaakt van een beoordelingskader. De uitgangspunten van dit kader waren rechtsgelijkheid, rechtszekerheid en doelmatigheid. De advisering in de strafrechtspleging is steeds beoordeeld aan hand van deze beginselen.

Ondanks het uniforme karakter van de wijze waarop in de onderzochte arrondissementen de advisering in de strafrechtspleging is ingericht blijkt uit het onderzoek dat de huidige advisering een aantal knelpunten kent. In de eerste plaats moet gewezen worden op het feit dat de indicatiestelling van Pro Justitia onderzoek in weerwil met landelijk afspraken tussen ondermeer de rechterlijke macht en het NIFP nog steeds niet uniform is. In het ene arrondissement wordt consequent met BooG de noodzaak van een Pro Justitia onderzoek vastgesteld, terwijl in andere arrondissementen het besluit tot een Pro Justitia onderzoek feitelijk altijd genomen wordt op grond van een

trajectconsult. Deze gang van zaken betekent vermoedelijk in de praktijk dat niet altijd in vergelijkbare strafzaken dezelfde beslissingen genomen worden ten aanzien van het al dan niet aanvragen van Pro Justitia onderzoek. Vanuit het oogpunt van rechtsgelijkheid en doelmatigheid is dat een tekortkoming.

In de tweede plaats moet gewezen worden op het feit dat de rapporteurs niet altijd gebruik (kunnen) maken van informatie uit het strafdossier en het persoonsdossier (zie ook de conclusie onder onderzoeksvraag 1). Dat wil zeggen dat rapporteurs, met name die in het gerechtelijk voor- en eindonderzoek rapporteren, voor voornoemde informatie grotendeels afhankelijk zijn van datgene wat de aanvrager op papier aanlevert. Deze levert in de praktijk niet standaard dezelfde gegevens aan, vaak ook omdat deze zelf niet in iedere strafzaak over dezelfde informatie kan beschikken. De onvolledige informatiepositie van de aanvragers wordt ten dele verklaard door het feit dat de aanvragers niet standaard JDonline raadplegen, waar een belangrijk deel van de inhoud van het persoonsdossier digitaal beschikbaar is.

De mogelijkheden om informatie uit de zorgketen en de jeugdketen (in zoverre dit niet het strafrecht betreft) zijn nog beperkter. Noch de aanvrager van het onderzoek noch de rapporteur heeft toegang tot een overzicht waarin terug te vinden valt wat iemands behandelgeschiedenis is en in hoeverre in dat kader eerdere onderzoeken zijn verricht. Slechts op aangeven van de verdachte of veroordeelde en pas na diens uitdrukkelijke toestemming kan deze informatie worden opgevraagd. Uit het onderzoek blijkt dat deze tijdrovende weg niet altijd bewandeld wordt door de opstellers van adviesrapportages.

Verschillen in de mate waarin gebruik wordt gemaakt van informatie uit het strafdossier, het persoonsdossier en de informatie uit de zorgketen is in het licht van rechtsgelijkheid onwenselijk. Te verwachten valt immers dat de diagnose en in het verlengde daarvan het afdoeningadvies mede gebaseerd is op de beschikbare informatie. Verschilt deze per adviesrapport dan valt niet uit te sluiten dat in zaken die feitelijk vergelijkbaar zijn verschillend geadviseerd wordt. Ook de doelmatigheid van de advisering in de strafrechtspleging is niet gebaat bij deze situatie. Omdat de aanvragers van rapportages niet verplicht zijn tot het aanleveren van steeds dezelfde stukken (indien aanwezig) uit het strafdossier/persoonsdossier kan het gebeuren dat bepaalde persoonlijkheidsonderzoeken niet worden overlegd aan de rapporteur. Krijgt de rapporteur weet van deze stukken en acht hij het in het belang van het onderzoek relevant daarvan kennis te nemen dan zal hij deze alsnog opvragen. Met als gevolg dat het onderzoek vertraging kan oplopen dan wel dat er extra tijd en moeite moet worden gestoken in het boven water krijgen van de benodigde stukken die ook al direct bij aanvraag hadden kunnen worden overlegd door de aanvrager. De rechtszekerheid is als gevolg van de onvolledige informatiepositie in zoverre in het geding dat voor verdachte of veroordeelde niet duidelijk is welke informatie over diens persoon nu benut wordt voor het persoonlijkheidsonderzoek en in het verlengde daarvan de uiteindelijke strafrechtelijke beslissing.

In de derde plaats behoeft het onderwerp tijdigheid aandacht. Met name de onderzoeken Pro Justitia die tijdens het gerechtelijk vooronderzoek worden opgesteld zijn vaak dusdanig laat in het strafproces beschikbaar dat de zaak bij de eerste zitting niet inhoudelijk kan worden behandeld. Een dergelijke

situatie komt de doelmatigheid niet ten goede. Het strafproces wordt verlengd en er moeten meer zittingen worden gehouden wat kosten met zich meebrengt terwijl de verdachte of veroordeelde langer dan noodzakelijk in onzekerheid verkeerd over de afloop van zijn zaak. Omdat de tijdigheidproblematiek verschilt per arrondissement ontstaat bovendien rechtsongelijkheid in die zin dat in het ene arrondissement de zaak veel sneller afgehandeld wordt dan in het andere arrondissement.

Ten vierde blijkt uit het onderzoek dat gedragsdeskundigen niet altijd eensluidend oordelen en verschillend concluderen over bijvoorbeeld de aanwezigheid van ziekelijke stoornissen of de toerekeningsvatbaarheid. Tegenstrijdige rapportages bemoeilijken het strafproces omdat de gerechtelijke autoriteiten een oordeel moeten gaan vellen over een gedragskundig vraagstuk waarvoor zij doorgaans niet opgeleid zijn.

Een vijfde aandachtspunt dat het onderzoek oplevert betreft de haalbaarheidstoets in de Pro Justitia rapportages. Uit het onderzoek blijkt dat met zekere regelmaat behandelplekken worden geadviseerd maar dat de rapporteur Pro Justitia niet controleert in hoeverre de voorgestelde instelling wel capaciteit beschikbaar heeft. Het niet controleren van de beschikbaarheid kan ertoe leiden dat de zaak moet worden aangehouden totdat duidelijk is in hoeverre de afdoening ook gevorderd kan worden of dat de rechter zich niet inhoudelijk uitlaat over de behandelplek en de officier van justitie bij de executie van de straf zelf op zoek moet gaan naar een instelling. In het laatste geval bestaat het risico dat de veroordeelde in eerste instantie zonder begeleiding weer op straat komt te staan. Een dergelijke gang van zaken doet afbreuk aan de rechtszekerheid in die zin dat er voor de veroordeelde onduidelijkheden kunnen ontstaan over diens afdoening. Ook de doelmatigheid is niet gebaat bij deze situatie. Het aanhouden van zaken leidt tot extra kosten terwijl de situatie waarin veroordeelde onbegeleid weer op vrije voeten worden gesteld een groot risico in zich draagt op recidive.

4 In hoeverre is het nodig om - op basis van de hierboven gestelde onderzoeksvragen - de bestaande adviespraktijk te veranderen? Betreft dit bepaalde elementen in het bijzonder? Zo ja, welke?

Binnen dit onderzoek is bovenstaande onderzoeksvraag in zijn algemeenheid onbeantwoord gebleven. Reden hiervoor is dat de advisering in de strafrechtspleging in het strafproces momenteel in sterke mate aan verandering onderhevig is (herijkingsprogramma adviesproducten reclassering, invoering Wet deskundigen in strafzaken, waarborging gebruik BooG). Desondanks heeft het onderzoek verschillende knelpunten in de advisering aan het licht gebracht. Deze informatie zou benut moeten worden door de huidige beleidsverantwoordelijken die betrokken zijn bij het veranderingsproces zodat in de toekomst de geconstateerde onvolkomenheden zich niet langer zullen manifesteren.

Bijlagen

Bijlage 1 Wettelijke regeling persoonsdossier

(Tekst geldend op: 09-08-2007)

Regeling houdende voorschriften ten aanzien van het beheer over en de samenstelling, de administratie en het gebruik van, alsmede de verstrekking van informatie uit persoonsdossiers

De Minister van Justitie,

Overwegende dat bij besluit van de Minister van Justitie van 28 februari 1930, 3e Afd. A/D, nr. 800, persoonsdossiers zijn ingesteld, waarin ten aanzien van personen gegevens worden verzameld in verband met berechting, tenuitvoerlegging van opgelegde straf of reclassering, en dat bij besluit van de Minister van Justitie van 28 februari 1930, 3e Afd. A/D, nr. 801, voorschriften zijn gegeven betreffende de samenstelling, het gebruik, de bewaring en de administratie van de persoonsdossiers;

Overwegende dat het wenselijk is nieuwe regels vast te stellen over het beheer, de administratie, de inhoud en de bewaartermijn van en de verstrekking van informatie uit de persoonsdossiers;

Besluit:

Artikel 1

1. Er zijn persoonsdossiers waarin worden opgenomen de aan rechterlijke autoriteiten uitgebrachte rapporten over onderzoeken naar het gedrag of de levensomstandigheden van natuurlijke personen in verband met tegen hen aanhangige strafzaken, de tenuitvoerlegging van de hun opgelegde straffen of maatregelen of hun reclassering.
2. Het doel van de persoonsdossiers is de bevordering van een juiste toepassing van het strafrecht in de meest ruime zin.

Artikel 2

Met het beheer van een persoonsdossier betreffende een in Nederland geboren persoon is belast het hoofd van de afdeling van de justitiële documentatiedienst ter griffie van de rechtbank van het arrondissement waar de geboorteplaats van die persoon is gelegen of, indien de persoon niet in Nederland is geboren of zijn geboorteplaats onbekend is, het hoofd van de afdeling van de justitiële documentatiedienst bij het ministerie van Justitie.

Artikel 3

De ambtenaar van het openbaar ministerie aan wie een rapport als bedoeld in artikel 1 is uitgebracht, verstrekt onverwijld een exemplaar van het rapport aan de beheerder. Gelijke verplichting rust op de griffier indien het rapport aan de rechter is uitgebracht.

Artikel 4

- 1 De beheerder registreert de ontvangst van een rapport als bedoeld in artikel 1 en legt een persoonsdossier ten name van de betrokken persoon aan. Indien reeds een persoonsdossier aanwezig is, voegt hij het rapport daaraan toe.
- 2 De registratie van een persoonsdossier bevat geen andere gegevens dan de naam, de voornamen, de geboorteplaats en de geboortedatum van de persoon op wie het dossier betrekking heeft.
- 3 Betreffende elk persoonsdossier wordt een lijst opgemaakt, waarop worden vermeld de rapporten die daarin zijn opgenomen. Van de afzonderlijke rapporten worden op de lijst vermeld de naam van de rapporteur, de datum waarop het rapport is gesloten, het parketnummer van de strafzaak waarop het rapport betrekking heeft en de datum waarop het rapport ingevolge artikel 5 wordt verwijderd.

Artikel 5

- 1 Een in een persoonsdossier opgenomen rapport wordt verwijderd na verloop van een termijn van tien jaren.
- 2 De in het eerste lid bedoelde termijn is gelijk aan de duur van de aan de betrokken persoon in de strafzaak waarop het rapport betrekking heeft, opgelegde vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel krachtens het strafrecht, indien deze straf of maatregel de duur van tien jaren te boven gaat.

Artikel 6

Een persoonsdossier wordt in elk geval verwijderd indien de betrokken persoon is overleden of sedert zijn geboortedag tachtig jaren zijn verstreken.

Artikel 7

De met toepassing van de artikelen 5 en 6 verwijderde rapporten en persoonsdossiers worden vernietigd.

Artikel 8

De in artikel 5, eerste lid, bedoelde termijn vangt aan op de dag van sluiting van het rapport.

Artikel 9

- 1 De beheerder verstrekt op hun verzoek afschriften van de in het persoonsdossier opgenomen rapporten slechts:
 - a. ten behoeve van de behandeling van een gratieverzoek, aan de Minister van Justitie;
 - b. ten behoeve van de vervolging en berechting van strafbare feiten, de tenuitvoerlegging van straffen of maatregelen en het geven van advies over een gratieverzoek, aan:
 1. Nederlandse rechterlijke ambtenaren;
 2. rechterlijke ambtenaren van Aruba en de Nederlandse Antillen;

3. andere dan de onder b en c genoemde rechterlijke ambtenaren, voor zover de Minister van Justitie dat voorschrijft;
 - c. ten behoeve van de selectie of bejegening, aan:
 1. de penitentiaire consulenten;
 2. de directeur van de inrichting waar de aan een persoon opgelegde straf of maatregel wordt ten uitvoer gelegd;
 - d. ten behoeve van het voorbereiden van enig rapport of het uitoefenen van enig toezicht aan:
 1. de directeuren van de stichtingen als bedoeld in artikel 4, eerste lid, van de Reclasseringsregeling 1986;
 2. de reclasseringsmedewerkers als bedoeld in artikel 17, eerste lid, van de Reclasseringsregeling 1986;
 3. de secretarissen van de raden voor de kindbescherming.
- 2 De beheerder deelt aan de betrokken persoon op diens verzoek mede of afschriften van hem betreffende rapporten in het jaar voorafgaande aan het verzoek aan de in het eerste lid bedoelde personen zijn verstrekt.

Artikel 10

Het recht op kennisneming door de betrokken persoon van de gegevens die over hem in de registratie van de persoonsdossiers zijn opgenomen, alsmede van de namen van de personen als bedoeld in artikel 9 aan wie afschriften zijn verstrekt, kan worden uitgeoefend door een schriftelijk verzoek aan de beheerder.

Artikel 11

De besluiten van de Minister van Justitie van 28 februari 1930, 3e Afd. A/D, nr. 800 en 801, worden ingetrokken.

Artikel 12

- 1 Deze regeling treedt in werking op 1 maart 1994.
- 2 Deze regeling kan worden aangehaald als 'Regeling persoonsdossiers strafrechtspleging'.

Deze regeling zal in de Staatscourant worden geplaatst.

's-Gravenhage, 15 februari 1994

De Minister van Justitie,

namens de Minister,

De secretaris-generaal,
G. J. van Dinter

Bijlage 2 Schematisch overzicht wettelijk kader advisering in de strafrechtspleging

Wetboek van Strafrecht

Advies als noodzakelijk voorwaarde voor oplegging sanctie – verplichte advisering

Het materiële strafrecht vereist in een aantal gevallen dat er voorafgaand aan het geven van een last of aan het opleggen van een maatregel door de rechter door één of meer gedragsdeskundigen is gerapporteerd. Ontbreekt bedoeld advies of voldoet dat niet aan de in de desbetreffende vormvereisten, dan kan de desbetreffend last of maatregel niet rechtsgeldig worden opgelegd.

Het betreft:

- een last tot plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis als bedoeld in artikel 37 Sr (PZ-plaatsing);
- een last tot terbeschikkingstelling als bedoeld in art. 37a Sr; en
- de maatregel van plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders als bedoeld in art. 38m (ISD-plaatsing).

Wel vormvereisten

Het Wetboek van Strafrecht stelt enkele vormvereisten aan de genoemde adviezen betreffende:

De kwalificatie van de adviseurs:

- Met betrekking tot PZ-plaatsing en last tot TBS: gedragsdeskundigen van verschillende disciplines, waaronder een psychiater.
- Met betrekking tot ISD-plaatsing: kwalificatie niet gespecificeerd maar uit de memoire van toelichting blijkt dat het advies bij voorkeur uitgebracht moet worden door de reclassering met toepassing van RISc

Het aantal adviseurs;

- Met betrekking tot PZ-plaatsing en last tot TBS: ten minste twee
- Met betrekking tot ISD-plaatsing: één advies, dus één adviseur volstaat

De 'houdbaarheidsdatum' van de adviezen

- Met betrekking tot PZ-plaatsing en last tot TBS: in beginsel niet meer bruikbaar als de zitting aanvangt na een jaar na de ondertekening van het eerst uitgebrachte rapport (tenzij het OM en de verdachte met het gebruik instemmen).

- Met betrekking tot ISD-plaatsing: indien het advies eerder dan een jaar voor de aanvang van de terechtzitting is gedagtekend, kan de rechter hiervan slechts gebruik maken met instemming van het openbaar ministerie en de verdachte.

Geen verdere eisen

Het wetboek van Strafrecht bevat geen bepalingen over de inrichting van de adviezen (het 'format') en stelt geen eisen aan de kwaliteit daarvan. De beoordeling daarvan wordt overgelaten aan degenen die mede op basis van deze adviezen strafvorderlijke of strafrechtelijke beslissingen nemen.

Wetboek van Strafvordering

Het Wetboek van Strafvordering geeft aan welke instanties en welke functionarissen bevoegd zijn is om gedragskundige adviezen ongevraagd te verstrekken dan wel aan te vragen.

Onverplichte adviesaanvragen:

Op basis van art. 59, lid 5 Sv is de directeur van de stichting reclassering bevoegd een vroeghulp rapport met een advies over de verdere afhandeling van de zaak uit te brengen.

Op basis van art. 147 Sv. kan de officier van justitie de reclassering opdrachten tot rapportage/ advisering geven

Op basis van artikel 151 Sv is de officier van justitie bevoegd (ook)gedragdeskundige adviezen aan te vragen.

De rechter commissaris kan op grond van art. 177, lid 2 Sv de reclassering opdrachten tot rapportage/ advisering geven.

De rechter commissaris kan op grond van 196-198 Sv gedragskundig advies vragen.

De zittingsrechter kan gedragskundige rapportage/advisering gelasten op basis van art. 310 en 367 Sv.

Verplichte adviesaanvragen

Als het OM een vordering indient tot verlenging van de TBS-termijn dient hij daarbij een advies van de reclassering en van een psychiater die zelf de ter beschikking gestelde heeft onderzocht over te leggen (art. 509 o, lid 3 Sv).

Als het OM een verlenging vordert waardoor de totale duur van de TBS zes jaar of een veelvoud daarvan te boven gaat dient hij adviezen te overleggen van twee gedragsdeskundigen van verschillende disciplines, waaronder een psychiater (art. 509 o, lid 4.Sv)

(De verdachte kan zelf gedragskundig advies laten opstellen en aan het dossier laten toevoegen – daarover staat niets in Sv.

Reclasseringsregeling

De Reclasseringsregeling behoort formeel tot het wettelijke kader voor de advisering van de drie reclasseringsorganisaties.

Penitentiaire wetgeving

Penitentiaire beginselenwet en de *Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden* bevatten elk een aantal bepalingen over advisering betreffende de selectie, detentiefasering, strafonderbreking, verlof en proefverlof. Deze adviezen worden niet aan de staande of zittende magistratuur verstrekt maar aan justitiepersoneel (de minister, selectiefunctionarissen, directeuren) dat bevoegd is over de zo-even genoemde onderwerpen beslissingen te nemen.

Bijlage 3 Diagnostische instrumenten

In deze bijlage wordt een beschrijving gegeven van de diagnostische instrumenten die verplicht gebruikt moeten worden bij een aantal adviesproducten. Per diagnostische instrument wordt kort uiteengezet waarvoor het wordt ingezet, op welke kennis het instrument gebaseerd is en hoe het gesteld is met de psychometrische eigenschappen ervan. Daarmee wordt antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvraag:

Op welke (wetenschappelijke) instrumenten worden de diagnoses en daarmee de adviezen in de bestaande (en voorgenomen) adviespraktijk gebaseerd?

- g) Wat is de inhoud van de onderscheiden meetinstrumenten?
- h) Op welke kennis (empirisch onderzoek, theorie, praktijk) is de inhoud van de meetinstrumenten gebaseerd?
- i) Hoe is het - op hoofdlijnen - gesteld met de psychometrische eigenschappen (validiteit, betrouwbaarheid) van deze meetinstrumenten?
- j) In hoeverre maakt men gebruik van (elementen van) instrumenten van ketenpartners en (elementen van) instrumenten uit de jeugdketen en de zorgketen?
- k) Waar wordt de verzamelde diagnostische informatie opgeslagen (papier dossiers, digitale informatiesystemen) en wie hebben daar toegang toe?

Deze bijlage is aanvulling op hoofdstuk 4 waarin de adviesproducten beschreven staan waarvoor de diagnostische instrumenten gebruikt worden.

B3.1 Quickscan

Omschrijving instrument

Het doel van de Quick-Scan is om in de eerste fase van het strafprocesrecht een snelle inschatting te maken van het recidiverisico en de responsiviteit van de verdachte. Op basis hiervan wordt de rechterlijke macht geadviseerd over het al dan niet inzetten van vervolgactiviteiten binnen de reclassering (en met name over het afnemen van RISc) (von Bergh, van Poppel, & Römken, 2006). Met de Quick-Scan kan dan ook een selectie worden gemaakt tussen verdachten waarvoor een gedragsinterventie noodzakelijk is, en verdachten waarvoor een 'kale' sanctie kan volstaan (de Ruiter & van Dorsse-laer, 2005). De noodzaak tot gedragsinterventie wordt enerzijds bepaald door de hoogte van het recidiverisico en anderzijds door de ingeschatte mate van beïnvloedbaarheid van de verdachte. Het recidiverisico wordt binnen de Quick-Scan bepaald door de kans op herhaling van een soortgelijk delict en door de ernst van het gepleegde delict.

Op basis van het eindoordeel formuleert de reclasseringswerker een advies aan het OM/ZM. In dit advies staan de belangrijkste bevindingen op het gebied van het recidiverisico en de responsiviteit. De Quick-Scan leidt niet tot uitspraken over de in te zetten gedraginterventies. Dat gebeurt op basis van de uitkomsten van het diagnostisch instrument RISc.

De QS bestaat uit 3 delen:

- 1 statische risicotaxatie op basis van de Justitiële Documentatie;

- 2 een kort, semi-gestructureerd interview waarin een aantal belangrijke dynamischerisicofactoren worden uitgevraagd;
- 3 het gestructureerde professionele oordeel, gebaseerd op de weging en integratie van de eerste twee delen. Onderstaand overzicht geeft een schematische weergave van de stappen die doorlopen moeten worden om tot een eindoordeel te komen (Ruiter & Jong, 2007):

- Stap 1: Verzamelen collaterale informatie
- Stap 2: Invullen voorblad en bepaling statische recidiverisico op basis bronnenmateriaal.
- Stap 3: Semigestructureerd interview afnemen
Bestaat uit vier onderdelen met open en gesloten vragen.
De risicofactoren zijn de volgende:
- Stap 3a: Algemeen dynamische factoren
Middelgebruik
Financiële situatie
Zelfinzicht
Houding ten opzichte van begeleiding/ behandeling
- Stap 3b: Specifieke risicofactoren
Algemeen geweld → Sociaal Netwerk
Huiselijk geweld → Relationele problemen
Seksueel geweld → Recidive risico seksueel geweld
Overige delicten → (*geen specifieke risicofactoren*)
- Stap 3c: Overige overwegingen invullen
Beschermdende factoren en overige aandachtspunten
- Stap 3d: Algemene indruk invullen
- Stap 4: Gestructureerd professioneel oordeel
Overzicht resultaten Stap 3 en oordeelvorming
- Stap 5: Eindconclusie van de werker
Eindoordeel voor risicotaxatie (Laag-Matig-Hoog) en
Ontvankelijkheid ten opzichte van begeleiding/ behandeling
(Laag-Matig-Hoog)
Plus motivering werker

Achterliggende kennis

In opdracht van de Directie Sanctie- en Preventiebeleid is de Stichting Reclassering Nederland in 2003 in het kader van het beleidsprogramma Terugdringen Recidive gestart met de ontwikkeling van de Quick-Scan (von Bergh et al., 2006). Na de eerste pilot is het instrument in 2004 bijgesteld. Vervolgens is in de regio's Den Haag en Roermond een tweede pilot gehouden. Doelstelling van deze testfase was om de bruikbaarheid van het instrument voor reclasseringswerkers na te gaan en om een beeld te krijgen van de randvoorwaarden waaraan moet worden voldaan voor een adequate landelijke implementatie van de Quick-Scan.

Psychometrische eigenschappen

De Ruiter en van Dorsselaer onderzochten in 2005 de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid⁹⁰ van de Quick-Scan. Ieder van de hiervoor genoemde delen werden apart onderzocht. Gebleken is dat de betrouwbaarheid van het

Noot 90 Een instrument heeft een hoge interbeoordelaarsbetrouwbaarheid als verschillende onafhankelijke beoordelaars met behulp van objectieve criteria tot eenzelfde oordeel over een cliënt komen.

eerste deel het hoogst is. De betrouwbaarheid van de items van deel 2 wisselden sterk. De aan/afwezigheid van bepaalde motieven voor het delict werd over het algemeen niet betrouwbaar gecodeerd. Alleen verslaving aan middelen en de ernst van het gepleegde delict waren betrouwbaar te scoren. Ook de betrouwbaarheid van het scoren van criminogene risicofactoren in deel 3 was over het algemeen te laag. Of een risicofactor al dan niet aan het delict gerelateerd was, kon redelijk betrouwbaar worden vastgesteld. Tot slot bleek uit dit onderzoek dat de motivatie voor gedragsverandering over het algemeen slecht betrouwbaar was. Op grond van deze onderzoeksbevindingen is het instrument beperkt bijgesteld (Ruiter & Jong, 2007, p 4). In hoeverre deze bijstelling geleid heeft tot het ondervangen van voornoemde problemen ten aanzien van de psychometrische kenmerken, is nog niet onderzocht.

B3.2 RISc

Omschrijving instrument

Met het diagnostisch instrument RISc (Recidive Inschattingsschalen) kan een inschatting worden gemaakt van het recidiverisico (gedefinieerd als een nieuwe veroordeling), het gevaarsrisico en de criminogene factoren die daaraan ten grondslag liggen (van der Knaap, Leenarts, & Nijssen, 2007). Dit biedt vervolgens aanknopingspunten voor een interventietraject, gericht op het verminderen van de genoemde risico's.

De RISc bestaat uit twaalf schalen die elk één van de criminogene factoren in kaart beogen te brengen:

- 1 delictgeschiedenis
- 2 huidig delict en delictpatroon
- 3 huisvesting en wonen
- 4 opleiding, werk en leren
- 5 inkomen en omgaan met geld
- 6 relaties met partner, gezin en familie
- 7 relaties met vrienden en kennissen
- 8 druggebruik
- 9 alcoholgebruik
- 10 emotioneel welzijn
- 11 denkpatronen, gedrag en vaardigheden
- 12 houding

Samen vormen deze schalen de totaalscore die het risico op recidive aan geeft.

Afname van de RISc is mogelijk in de fase van voorlopige hechtenis en in de fase van doorverwijzing. Omdat RISc een vorm van handelingsdiagnostiek is (dat wil zeggen dat RISc indiceert wat er moet gebeuren om de kans op recidive te verminderen), heeft het alleen zin om RISc in te zetten voor de groep gedetineerden waarvoor het strafrestant voldoende groot is om te handelen.

Achterliggende kennis

RISc is het diagnose-instrument van de Nederlandse reclasseringsorganisaties dat in 2002-2003 door Adviesbureau Van Montfoort is ontwikkeld in opdracht van de drie reclasseringsorganisaties –Reclassering Nederland (RN), Stichting Verslavingsreclassering GGZ Nederland (SGV) en Leger des Heils

Jeugdzorg en Reclassering (LJ&R)- en het beleidsprogramma Terugdringen Recidive (TR).

Voor de ontwikkeling van de RISc heeft de What Works benadering als uitgangspunt gediend. Deze benadering gaat ervan uit dat gedragsinterventies die erop gericht zijn om recidive terug te dringen, aangepast moeten zijn op het recidiverisico van een dader en dat zij gericht moeten zijn op het beïnvloeden van factoren die het delictgedrag bevorderen.

RISc is gebaseerd op het OASys (Offender Assessment System), een diagnostisch instrument dat het gevangeniswezen en de reclassering in Engeland en Wales gebruiken, maar dat is aangepast aan de Nederlandse situatie. Op basis van de op deze manier verzamelde data is de eerste gebruikersversie van het instrument ontwikkeld. Tijdens de ontwikkeling van de RISc heeft men zich geconcentreerd op de kwaliteit van de items en is aandacht besteed aan de interne consistentie van de schalen van het instrument.

Psychometrische eigenschappen

De RISc-schalen vormen over het algemeen goede schalen: de meeste items van elke schaal meten ieder een deel van hetzelfde achterliggende concept dat de schaal beoogt te meten en uit de interne consistentie blijkt dat de scores over het algemeen voldoende replicateerbaar zijn over de items. Onvoldoende interne consistentie hebben de schalen 'relaties met partner, gezin en familie' en 'alcoholgebruik' (van der Knaap et al., 2007).

Met betrekking tot de items van de RISc is de mate van overeenstemming tussen reclasseringswerkers over het algemeen redelijk tot sterk. Dit is ook op schaal- en totaalniveau het geval. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de RISc over een goede interbeoordelaarsbetrouwbaarheid beschikt.

Tot slot is de congruente validiteit van de RISc onderzocht. Dit gebeurde aan de hand van het bekijken van de samenhang tussen de RISc- en de StatRecschalen. Er bleek sprake te zijn van een sterk verband tussen de RISc-totaalscore (die een inschatting beoogt te geven van de recidivekans) en de gevalideerde voorspelling van de recidive zoals deze met StatRec wordt berekend. Dit sterke verband werd gevonden in diverse subgroepen waarbij de RISc is afgenomen.

B3.3 PCL-R

Omschrijving instrument

De PCL-R (Psychopathy Checklist – Revised) is een psycho-diagnostisch instrument dat voornamelijk wordt gebruikt om een indicatie te geven van de mate waarin een persoon psychopathologisch gedrag vertoont. De PCL-R bestaat uit 20 items die onder andere onderwerpen als leefstijl en crimineel gedrag beslaan. De items van de PCL-R hangen samen met twee factoren (Brand & Diks, 2001).

- 1 Agressief narcisme (zelfzuchtige en gewetenloze omgang met anderen);
- 2 Anti-sociale levensstijl (een chronische onstabiele, anti-sociale en sociaal deviante levensstijl).

De scores worden gebruikt om recidive en de kans op een geslaagde revalidatie te voorspellen. De PCL-R items worden gescoord op basis van informatie over het gehele leven van een respondent. Dit betekent dat veranderingen in psychopathische symptomatologie niet meetbaar zijn met de PCL-R.

Achterliggende kennis

De eerste die serieus werk maakte van het valide en betrouwbaar vaststellen van psychopathologie was Checkley (1941). In zijn klinische beschrijving onderscheidde hij 16 persoonlijkheidskenmerken van de psychopaat, waarin zowel de affectieve, als de interpersoonlijke kenmerken terugkeren die nog steeds worden onderscheiden. Ook onderscheidde hij twee factoren: de eerste factor wordt door de meeste klinici beschouwd als de kern van het concept van de psychopathologie: het onvermogen om een warme en wederkerige relatie op te bouwen, gebrek aan empathie en een absoluut gebrek aan respect en de gevoelens en rechten van anderen. De tweede factor reflecteert meer de anti-sociale leefstijl met egocentrisme en een gebrek aan planning. Hare ontwikkelde in 1980 een specifieke vragenlijst die gericht is op de vaststelling van psychopathologie: de PCL (Psychopathy Checklist). In 2003 werd deze vragenlijst herzien. Dit leidde tot de PCL-R (Psychopathy Checklist Revised).

Psychometrische eigenschappen

Inmiddels is uit veel studies gebleken dat de score op de PCL-R een goede voorspeller is van gewelddadige recidive. Opgemerkt wordt dat de PCL-R geen risicotaxatie instrument is. Het brengt enkel een persoonlijkheidskenmerk in beeld dat verbonden is met de voorspelling van gewelddadige recidive.

Uit interbeoordelaarsonderzoek is gebleken dat de totaalscore van de PCL-R over een uitstekende betrouwbaarheid beschikt. Wanneer de twee factoren afzonderlijk bekeken worden, blijken goede betrouwbaarheden gevonden te worden.

Hiernaast is de predictieve validiteit van de PCL-R onderzocht. Uit dit onderzoek bleek dat voor de PCL-R totaalscore een redelijk goede predictieve validiteit werd gevonden. Deze bleek met name gebaseerd te zijn op factor 2 (anti-sociale levensstijl). Factor 1 (agressief narcisme) was geen significante voorspeller van gewelddadige recidive. Hiernaast is gebleken dat de PCL-R over goede predictieve eigenschappen beschikt als het gaat om het voorspellen van diverse anti-sociale gedragingen als gewelddadig crimineel gedrag, gewelddadig recidivisme na ontslag uit gevangenis of ziekenhuis en het niet aanslaan van behandelprogramma's.

B3.4 HCR-20

Omschrijving instrument

De HCR-20 (Historical, Clinical Risk Management) is een gestructureerd instrument waarmee het risico op het ontstaan van toekomstig gewelddadig gedrag kan worden voorspeld (de Vogel, 2005). Het instrument is bedoeld om te worden toegepast bij volwassen daders met een gewelddadig verleden en/of een mentale stoornis en/of een persoonlijkheidsstoornis.

Het instrument bestaat uit 20 items, die verdeeld zijn over drie subschalen: de historische schaal (10 items), de klinische schaal (5 items) en de risicomanagement schaal (5 items). Alle drie de schalen hebben betrekking op risicofactoren in het verleden, in het heden en in de toekomst. De items die behoren bij de historische schaal geven informatie over statische, onveranderbare kenmerken van de dader en in de klinische en risicomanagement schalen komen kenmerken aan bod die, bij voorbeeld als gevolg van klinische interventie, kunnen veranderen. Naast de drie schalen, kan met de HCR-20 informatie worden gegeven over persoonsgebonden risicofactoren.

Voor het juist kunnen invullen van de HCR-20 is onder andere de volgende informatie nodig: justitiële bestanden, psychologische dossiers, interviews met deskundigen en observaties. Naast de 20 vaststaande items kunnen ook factoren die specifiek zijn voor het delict worden meegenomen. Al deze informatie wordt geïntegreerd om te komen tot het uiteindelijke oordeel (de Vogel, 2005).

Achterliggende kennis

De HCR-20 was een van de eerste checklists die voldeed aan het Structured Professional Judgment (SPJ)-model (de Vogel, 2005). Het SPJ-model werd in de jaren negentig door Canadese onderzoekers opgesteld met als doel het dichter bij elkaar brengen van het klinische oordeel en empirische kennis. Hiertoe stelden zij een richtlijn op die gebruikt kan worden bij het beoordelen van het risico op gewelddadig gedrag. Binnen de SPJ-aanpak wordt uitgegaan van een klinische beschouwing op een vaste lijst risicofactoren (DJI, 2002). De clinicus kan hierbij, indien goed onderbouwd, items toevoegen, of ervoor kiezen een bepaald item zwaarder te laten wegen. De SPJ-benadering kenmerkt zich verder door uitdrukkelijke aandacht voor klinisch beïnvloedbare factoren en voor kenmerken met betrekking tot de omgeving van de patiënt. Het standaardiseren van het klinische oordeel heeft een positieve invloed op de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid en de validiteit van het instrument.

Psychometrische eigenschappen

De psychometrische eigenschappen van de HCR-20 zijn in diverse onderzoeken in het buitenland onderzocht. Uit deze onderzoeken bleek dat de HCR-20 over een goede interbeoordelaarsbetrouwbaarheid en predictieve validiteit beschikt.

In Nederland werden de psychometrische eigenschappen van de HCR-20 in 2005 door de Vogel onderzocht. Uit dit onderzoek bleek dat de HCR-20 een goede betrouwbaarheid en predictieve validiteit heeft als het gaat om gewelddadige incidenten tijdens de behandeling en gewelddadige recidive na behandeling. Ook is gebleken dat de HCR-20 het risico van geweld significant beter voorspelt dan de ongestructureerd klinische inschatting (de Vogel, 2005).

B3.5 HKT-30

Omschrijving instrument

De HKT-30 bestaat uit 30 items die zijn onderverdeeld in de schalen Historie, Klinisch en Toekomst (DJI, 2002). Historie bestaat uit 11 items (justitiële voorgeschiedenis, gedragsproblemen voor 12^e levensjaar, slachtoffer zijn van geweld in de jeugd, hulpverleningsgeschiedenis, arbeidsverleden, middelengebruik, psychotische stoornissen, persoonlijkheidsstoornissen, psychotherapie en seksuele deviantie). De klinische schaal heeft betrekking op het heden en bestaat uit 13 items. Deze zijn: probleeminzicht, psychotische symptomen, middelengebruik, impulsiviteit, empathie, vijandigheid, sociale en relationele vaardigheden, zelfredzaamheid, acculturatieproblemen, attitude t.o.v. behandeling, verantwoordelijkheid voor het delict, seksuele preoccupatie en copingvaardigheden. De Toekomst schaal bestaat tot slot uit 6 items: overeenstemming over voorwaarden, materiële indicatoren, dagbesteding, vaardigheden, sociale steun en netwerk en stresserende omstandigheden.

Achterliggende kennis

Na een landelijke samenwerking van onderzoekers van alle TBS-klinieken zijn begin jaren '90 eerst de zogenaamde WARG-lijsten ontstaan om basale beschrijvende kenmerken vast te leggen van TBS-gestelden. Halverwege de jaren '90 volgde een bijna landelijke samenwerking op het gebied van onderzoek naar zogenaamde dynamische kenmerken die een rol kunnen spelen bij de totstandkoming van agressief of delinquent gedrag. Dit resulteerde in de Vragenlijst Delictgevaarlijkheid, ontwikkeld op basis van de klinische inschatting van variabelen die samenhangen met het risico op ernstige recidive. De HKT-30 risicotaxatielijst is het eerste instrument waarbij alle forensisch psychiatrische instellingen en TBS-klinieken hebben samengewerkt aan de ontwikkeling daarvan. De HKT-30 bouwt hierop verder en is met name het resultaat van samenwerking in de laatste jaren van de jaren '90, gecombineerd met alle hedendaagse wetenschappelijk kennis met betrekking tot risicotaxatie.

Psychometrische eigenschappen

Aan de hand van verschillende methoden zijn de psychometrische eigenschappen van de HKT-30 in kaart gebracht. Gebleken is dat de schalen Klinisch en Toekomst over een goede interne consistentie α beschikken. De α van de schaal Historie bleef achter bij die van de andere subschalen. Verder bleek dat het instrument over een goede interbeoordelaarsbetrouwbaarheid beschikt. Dit geldt voor alle drie de subschalen van het instrument. De test-hertestbetrouwbaarheid en de diverse vormen van validiteit moeten nog worden onderzocht.

B3.6 BooG

Omschrijving instrument

BooG (Beslissingsondersteuning onderzoek Geestvermogens) is een computerprogramma dat adviezen geeft over het al dan niet besluiten tot een Pro Justitia onderzoek (psychiatrisch of psychologisch onderzoek) en over het type onderzoek (enkelvoudig of multidisciplinair, bestaande uit dubbel-rapportage, triple-rapportage of klinische observatie). De werking van het programma is als volgt: bij iedere daarvoor in aanmerking komende verdachte of veroordeelde wordt de hoofdverdenking ingevoerd. Hierop geeft het programma een signaalwaarde en met deze signaalwaarde kan het programma verder worden ingevuld. Vervolgens wordt op 12 onderwerpen (zoals de delictomstandigheden of een justitieel verleden van de verdachte) een keuze gemaakt, waarna BooG het advies geeft.

De verdachten of veroordeelden die in aanmerking komen zijn verdachten van misdrijven ten aanzien van wie de officier een inbewaringstelling gaat vorderen bij de rechter commissaris en ten aanzien van wie hij het voornemen heeft om hen te laten berechten door de meervoudige strafkamer van de rechtbank. Met deze afbakening wordt bewerkstelligd dat de zaken waarbij een Pro Justitia onderzoek overwogen gaat worden van een voldoende ernst zijn.

BooG zou in beginsel op alle parketten moeten worden gebruikt. In de praktijk is dit echter nog niet altijd het geval. Momenteel vindt bovendien een pilot plaats in vier arrondissementen met een speciale reclasseringsmodule. De module richt zich op een doelgroep die normaal gesproken niet binnen

het bereik van BooG terecht zou komen. De criteria die voor het OM gelden om BooG toe te passen zijn:

- Er is sprake van een afdoening in de meervoudige kamer
- Er is sprake van een vordering inbewaringstelling bij de Rechter-commissaris.

De 3RO hebben geconstateerd dat zij in de vroeghulp met regelmaat cliënten tegenkomen die niet aan deze criteria voldoen maar die in de optiek van de reclasseringswerker wel degelijk aanleiding geven tot zorg. Het is de bedoeling om deze groep, de zogenaamde “niet pluis”signalering binnen het bereik van BooG te krijgen. Op die manier kan het NIFP vroegtijdig mee beoordelen of gedragskundig onderzoek noodzakelijk is. Voor de 3RO geldt dat BooG bij voorkeur wordt afgenomen in combinatie met de Quick scan. Voor de pilot is dit geen noodzakelijke voorwaarde.

Achterliggende kennis

Het instrument BooG is ontwikkeld omdat in het verleden bleek dat er zeer grote verschillen bestaan tussen de arrondissementen met betrekking tot de mate waarin Pro Justitia onderzoeken worden gedaan, het soort Pro Justitia onderzoek en daarmee ook met betrekking tot de uit onderzoek voortkomende adviezen en rechterlijke beoordelingen.

BooG is ontworpen om te komen tot een gewogen indicatiestelling voor het Pro Justitia onderzoek. Met gewogen wordt bedoeld: zo transparant mogelijk, zo eenduidig mogelijk en zo gestandaardiseerd mogelijk. BooG realiseert daarbij één van de aanbevelingen van de Werkgroep Toegang van het Verbetertraject 'TBS Terecht', dat tot doel heeft om via meer transparante en gestandaardiseerde besluitvorming de toegang tot de TBS-maatregel te verbeteren.

De in BooG opgenomen redenen voor het doen van Pro Justitia onderzoek (de zogeheten indicatoren) zijn ontleend aan interviews met sleutelfiguren, aan literatuuronderzoek en aan onderzoek bij strafexperts. Ze zijn eerder empirisch onderzocht in ruim 500 meervoudige kamerzaken in het strafrecht voor volwassenen in vier arrondissementen. Hierdoor was het mogelijk om statistisch significante indicatoren te identificeren, deze te voorzien van gewicht en hun onderlinge samenhang te bepalen.

Psychometrische eigenschappen

Uit valideringsonderzoek bleek dat BooG geen verdere pretentie mag en kan hebben dan het geven van een empirisch gefundeerd advies en dat dit advies nooit in de plaats mag komen van de eigen oordeelvorming.

B3.7 SVR-20

Inhoud instrument

De SVR-20 (Sexual Violence Risk-20) is ontwikkeld als richtlijn voor risicotaxatie bij alle typen zeden. De SVR-20 bestaat uit 20 items, die verdeeld zijn over drie schalen: psychosociale aanpassing, seksuele delicten en toekomstplannen.

Het instrument neemt als gestructureerd risicotaxatie-instrument een middenpositie in tussen de volledig ongestructureerde risicotaxatie (het traditionele klinisch oordeel) en de zuiver actuariële benadering. Vanzelfsprekend worden de beoordeling en de weging van de combinatie van risicofactoren uitgevoerd door een forensisch geschoolde clinicus. De SVR-20 laat ruimte

voor toevoeging van extra risicofactoren die de clinicus in een individueel geval relevant acht.

Achterliggende kennis

Psychometrische eigenschappen

De werkgroep Implementatie Gestructureerde Risicotaxatie concludeerde in maart 2003 dat de gestructureerde risicotaxatie de meest aan te bevelen methodiek is om het risico van ernstige recidive binnen een bepaalde termijn in te schatten. Voor seksuele delinquenten is de SVR-20 in de huidige fase het meest geschikte instrument in de Nederlandse situatie.

Uit het onderzoek van De Vogel (2005) is gebleken dat de SVR-20 in Nederland over een goede interbeoordelaarsbetrouwbaarheid beschikt. Ook heeft de SVR-20 uitstekende voorspellende waarde voor seksuele recidive en een goede voorspellende waarde voor niet-seksuele gewelddadige recidive en algemene recidive.

B3.8 StatRec

Het statistisch model StatRec is een instrument dat een gevalideerde inschatting van de recidivekans maakt op basis van statische factoren van de (volwassen) verdachte/dader en zijn delictgeschiedenis (m.b.t. justitiële documentatie). Deze inschatting kan in een kort tijdsbestek worden gemaakt. StatRec kent een vast format en is theorie-arm. Statrec wordt gebruikt door de reclassering. De uitkomst bepaalt, naast de ketenafspraken, of er een QS dan wel een RISc wordt afgenomen, en, daarmee of er een beknopt dan wel een reclasseringsadvies wordt opgesteld. Overigens is de recidivekans bekend als er al in een eerder stadium voor hetzelfde actuele delict een advies is uitgebracht.

B3.9 MATE-CRIMI

MATE (Meten van Addictie voor Triage en Evaluatie) wordt gebruikt in de verslavingszorg en is niet één instrument, maar een verzameling van bestaande en nieuwe ontwikkelde instrumenten (onder meer de MATE-ICF) (Verburg, Josée, & Roosjen, 2007). Deels zijn het interviews en deels (zelfinvul)vragenlijsten. Afzonderlijk worden vastgesteld: behandelgeschiedenis, verslavingsernst, sociale integratie (activiteiten en participatie) en de lichamelijke en psychiatrische comorbiditeit. Behalve over middelengebruik inventariseert de MATE het functioneren en de zorgbehoefte, aanwijzingen voor psychische en somatische comorbiditeit, behandelhistorie, en meer. Het instrument geeft een indicatie voor zorgintensiteit in overeenstemming met de richtlijn van Resultaten Scores, afgeleid van scores voor behandelhistorie, verslavingsernst, psychiatrische comorbiditeit en sociale integratie. De MATE-CRIMI bevat aanvullende instrumenten over de relatie criminaliteit en verslaving en is ontwikkeld ten behoeve van justitiële cliënten.

De MATE is in de eerste plaats ontworpen voor de functies van triage en evaluatie. Met triage wordt bedoeld het nemen van een beslissing over de toewijzing naar bepaalde vormen van zorg en behandeling, bijvoorbeeld maatschappelijke rehabilitatie en vaardigheidstraining. Voor wat betreft spe-

cifieke zorg is het instrument behulpzaam bij het indiceren voor nadere verdiepingsdiagnostiek door specialisten, arts, psychiater, klinische psycholoog e.d.

Voor wat betreft diagnostiek (identificatie van aard en ernst van de aandoening(en) van de persoon, beperkt de MATE zich tot afhankelijkheid en misbruik van psychoactieve middelen volgens de DSM-IV. De bevindingen c.q. uitkomsten van de RISC en/of MATE (CRIMI), zijn onderdelen die worden meegewogen in de uiteindelijke individuele indicatiestelling en inschatting van de zorg- en beveiligingsbehoefte.

B3.10 Klinische observatie

Klinische observatie is een diagnoseinstrument/onderzoekstechniek die in het kader van een multidisciplinair Pro Justitia onderzoek kan worden toegepast. De verdachte of veroordeelde wordt daarvoor overgebracht naar een observatiekliniek dat meestal de status heeft van een Huis van Bewaring.

Het Pieter Baan Centrum (PBC) in Utrecht voert het overgrote deel van de klinische observatie ten behoeve van Pro Justitia rapportage uit. Tijdens de observatie wordt de verdachte onderzocht door een multidisciplinair team, bestaande uit een (forensisch) psychiater, een psycholoog, een groepsleider en een forensisch milieuonderzoeker die het milieu van herkomst van de verdachte onderzoekt. Aan het team is ook een psychiater/procesbegeleider toegevoegd, die zelf geen contact heeft met de verdachte maar wel alle teambesprekingen bijwoont. Hij bewaakt de manier van werken en denkt kritisch mee vanuit een neutrale rol. De coördinatie van het onderzoek is in handen van een jurist, die ook de teambesprekingen voorziet. Samen met zeven andere gedetineerden volgt de verdachte het dagprogramma, onder begeleiding van de groepsleiders.

Het multidisciplinaire onderzoek in het PBC duurt zeven weken. De rapportage aan de rechter komt tot stand op basis van een aantal informatiebronnen. De psychiater en de psycholoog voeren gesprekken met de verdachte, terwijl ook personen uit het milieu van herkomst worden benaderd. Dit levert informatie op over de manier waarop een verdachte zich heeft ontwikkeld en buiten de detentie heeft gefunctioneerd. Ook neemt de psycholoog een testonderzoek af. Een andere belangrijke bron zijn de observaties over het gedrag van de verdachte tijdens het verblijf in het PBC. Al deze bronnen, plus schriftelijke informatie uit het strafdossier, creëren een beeld op basis waarvan het team rapporteert en adviseert.

Het PBC werkt met een vast rapportageformat. Dat bestaat uit een beschrijving van de bevindingen van het milieuonderzoek, verblijfsverslag, psychologie, somatiek, psychiatrie en conclusie en advies. Dit format wordt momenteel door het PBC herzien.

Bijlage 4 Achterliggende gegevens casestudies

Bijlage Case 1: Contrair advies

Medio mei 2000 en medio september 2000	Rapport (2x): Voorlichtingsrapport door Reclassering op verzoek van Officier v Justitie.
In 2000 en 1999 totaal 23 feiten,	Zitting rechter Ten laste legging: voornamelijk winkeldiefstal, diefstal, aantasting pers. Integriteit, vernieling (voornamelijk Art 310). Beslissing: schuld zonder oplegging; voorwaardelijk sepot; 3wwkn detentie; 1wk detentie. Eerst veroordeeld, kreeg later gratie in verband met gezondheidstoestand.
Eind januari 2002	Zitting rechter Ten laste gelegd: winkeldiefstal (Art 310). Beslissing: sepot.
Begin november 2005	Pleegdatum vernieling
Eind januari 2006	Zitting politierechter Ten laste gelegd opzettelijk en wederrechtelijk goed vernielen (Art 350 lid1). Beslissing: boete: E 250 sub 5 dagen detentie en proeftijd 2jr.
Hulpverleningshistorie	Diverse opnames in psychiatrisch ziekenhuis GR, diagnose schizofrenie van paranoïde type vastgesteld. Tussen opnames door is ambulante begeleiding in diverse vormen door medewerkers van dat ziekenhuis. Herhaalde pogingen stranden door drugsgebruik en medicatieontrouw.
Begin oktober 2007	Pleegdatum poging tot moord
Begin juli 2008	Meervoudige strafkamer niet afgedaan; niet onherroepelijk; in hoger beroep Ten laste gelegd: poging tot moord (strafbaar op grond van Art 289, art 45lid1). Beslissing: 280 dagen detentie, 2jr TBS met bevel verpleging, niet ontvankelijk verklaring van benadeelde partij.
Begin januari 2008	Rapport: Voorlichtingsrapport door Reclassering , op verzoek van Officier v Justitie. verzoek om bijzondere aandacht voor sociaal psychiatrische problematiek. Ten behoeve van zitting (volgens omslag): begin jan 2008 Ten laste: mes in buik althans lichaam heeft gestoken. Verantwoording: inzage gehad in PV van voorgeleiding; uittreksel JD; Vorige rapportage uit dossier; NIFP psychiatrische rap van begin jan 2008. telefonisch overleg: rapporteur NIFP; RIBW begeleider; begeleider transmuraal centrum. Gebruikte tests: geen. Communicatie: telefonisch overleg: rapporteur NIFP; RIBW begeleider; begeleider transmuraal centrum; reclassering (schrijver dezen). Diagnose: Zeer beïnvloedbaar, psychoses bij afwezigheid medicijnen, angst voor slachtoffer, persoonlijkheidsstructuur met gering doorzettingsvermogen, snelle lustbevrediging. Inschatting toerekeningsvatbaarheid: Geen aanwijzing dat hij in psychose is gekomen vanwege afwezigheid medicijn en blowen. Weloverwogen gehandeld en was opgelucht nadat hij gestoken had. Recidive risico en gevaarsrisico: hoog. Nu gedetineerd, geen drugs en wel medicijngebruik dus onder controle. Op straat; gevaar. Afdoeningadvies: Opname dubben diagnosekliniek onderzoeken. Behandeling in zeer straf justitieel kader om te voorkomen dat betrokkene zich onttrekt aan voorwaarden als zijn angst weg is en hij moe is van gestelde regels. Behandeling opleggen, waarbij detentie aansluit op datum opname.
Eind maart 2008	Rapport: Maatregelrapport door Reclassering (en consulent –psychiater) Officier v Justitie/ arrondissementsparket beoogd te onderzoeken of het mogelijk en wenselijk is om TBS met voorwaarden op te leggen. Ten laste: toebrengen van zwaar lichamelijke letsel in de vorm van steekwond

	<p>Verantwoording: reclasseringsdossier waarin opgenomen de volgende stukken: Proces verbaal politie (pl 078c/07-149541; voorlichtingsrapport dd begin jan; voorgeleidingsconsult dd begin okt 2007 door de heer G; PJ rap eind dec 2007 door de heer B; aanvullend PJ rapport dd medio maart 2008 door de heer B, psychiater, en de heer G, forensisch psycholoog; voorgenomen indicatiebesluit door mw O, NIFP medio mrt 2008.</p> <p>Verder gesproken met rapporteur B (de psychiater), betrokkene, en mw B, sinds 8jr zijn reclasseringswerker. Overleg met opnamecoördinator van FPK alsmede mw O, verantwoordelijk voor indicatiestelling door NIFP, die voorgenomen indicatiebesluit heeft afgegeven.</p> <p>Gebruikte tests: geen.</p> <p>Communicatie: gesproken met rapporteur B (de psychiater), betrokkene, en mw B, sinds 8jr zijn reclasseringswerker. Overleg met opnamecoördinator van FPK alsmede mw O, verantwoordelijk voor indicatiestelling door NIFP, die voorgenomen indicatiebesluit heeft afgegeven.</p> <p>Diagnose: eerder een opsomming van behandelisen waaraan moet worden voldaan wil traject enige kans van slagen hebben, Inschatting toerekeningsvatbaarheid/ verwijzing naar ander rapport, niet specifiek vermeld Recidive risico (zie boven.) over gevaar: beveiligingsniveau hoeft niet hoog gezien coöperatief gedrag.</p> <p>Afdoeningadvies: diverse mogelijkheden worden gepresenteerd: Art 37 verplicht behandelen en dan vervolg een civielrechtelijk traject. Behandeling gericht op afkicken, clean, medicatie. TBS met voorwaarden (in overleg laat opnamecoördinator FPK weten niet te zien zitten ivm weinig separatie/isolatie mogelijkheden en dwangmedicatie mogelijkheden); Voorwaardelijke veroordeling 1jr verplichte behandeling (alleen mogelijk in het kader van gedeeltelijke toerekeningsvatbaarheid, wat in strijd is met bevindingen rapporteurs B en G (PJ van medio mrt NIFP) TBS met dwangverpleging. Conclusie en advies: vanuit perspectief Recl, TBS met dwangverpleging. Motivatie: strak kader nodig, weinig ruimte voor zowel hulpverlening als betrokkene om te tornen aan noodzakelijke behandellijn. Toch, eerder in de rapp: Het NIFP bij monde van [] adviseert opname in een dubbeldiagnosekliniek in het kader van een TBS met voorwaarden. Zij constateert hoge zorgbehoefte in combinatie met hoog beveiligingsniveau. Verslavingsproblematiek dient in behandeling voorop te staan.</p>
Begin juni 2008	<p>Rapport: aanvullend multidisciplinair onderzoek betreffende dhr A door forensisch psycholoog en forensisch psychiater NIFP Officier v Justitie/ op uw schriftelijk verzoek van eind april 2008 hebben ondergetekenden aanvullend multidisciplinair gedragskundig onderzoek naar geestvermogens en daarbij specifiek gelet op het PV van de zitting van de rechtbank dd begin 2008 en daarin de gestelde drie aanvullende vragen.</p> <p>Ten laste: niet specifiek genoemd.</p> <p>Verantwoording: er is uitgebreid kennis genomen van voorlichtingsrapport van LdH reclassering van medio mrt 2008 dat bij de tot stand koming van de eerdere aanvullende rapportage van ondergetekenden dd eind feb in de onderhavige zaak nog niet gereed was. Ondergetekenden hechten er nadrukkelijk aan te vermelden dat het huidige aanvullende onderzoek niet los gezien kan worden van eerdere (aanvullende) rapportages van ondergetekenden in deze zaak (dd eind dec 2007, eind dec 2007 en eind feb 2008). [overigens geen van allen in jd-online]</p> <p>Gebruikte tests: geen</p> <p>Communicatie: door elk van de 2 rapporteurs afzonderlijk telefonisch overlegd met dhr S, opsteller van het reclasseringsrapport. Dit overleg heeft niet tot andere standpunten geleid. Diagnose: Eerder een opsomming van behandelisen waaraan moet worden voldaan wil traject enige kans van slagen hebben.</p> <p>Diagnose schizofrene stoornis. Er is ziektebesef en enig ziekte inzicht, vraagt om behandeling Inschatting toerekeningsvatbaarheid: iemand die volledig ontoerekeningsvatbaar moet worden beschouwd.</p> <p>Recidive risico : geen specifieke uitspraak.</p>

	<p>Afdoeningsadvies: in het kader van de advisering zijn meerdere strafrechtelijke maatregelen overwogen. Rapporteurs blijven van mening dat verdachte met oog op beperking van risico van agressieve recidive adequaat en afdoende kan worden behandeld in kader van art 37, die na afloop daarvan, indien nodig verlengd kan worden met dwangmiddelen van de wet BPPZ. TBS met verpleging wordt overwogen door reclassering.</p> <p>Mocht uw college zich niet kunnen vinden in de conclusie van ondergetekenden, dat verdacht ontoerekeningsvatbaar is voor het hem ten laste gelegde, dan is een klinische opname in het kader van een bijzondere voorwaarden bij een (deels) voorwaardelijk strafdeel in een psychiatrisch ziekenhuis de meest aangewezen constructie.</p>
--	---

Case 2

Datum	
Medio mei en medio juni 2005	Pleegdatum bedreiging met zware mishandeling. Heeft personeel van het verpleeghuis waar zijn moeder opgenomen is, bedreigd en op diezelfde dag ook zus bedreigd
begin juli 2005	Rapport: kort psychiatrisch onderzoek, opgesteld door FPD, op verzoek van Officier van Justitie
Eind augustus 2005	Rapport: Pro Justitia rapportage (psychiatrisch onderzoek), opgesteld door FPD, op verzoek van Officier van Justitie.
Begin september 2005	Rechtszaak met ten laste gelegd feit van medio mei en medio juni. Gedaagd en gevoegd met/op medio november 2005
Medio september 2005	Rapport: voorlichtingsrapport. Opgesteld door reclassering, op verzoek van Officier van Justitie
Begin november 2005	<p>Zitting Politierechter</p> <p>Ten laste gelegd: vernieling (Art 350 lid1)=>sepot; bedreiging met zware mishandeling (Art 285 lid1 wvs); opzettelijk en wederrechtelijk enig goed dat geheel of ten dele aan ander toebehoort, beschadigen, meermalen (Art 350 lid1) ; bedreiging met zware mishandeling (Art 285 lid1).</p> <p>Afdoening: 98 dagen detentie waarvan 60 vw, 2jrproef, bijz vw: gedragen naar aanwijzing hulpverl. Inst., maatregel schadevergoeding 452 + 5821 + 654 = subs 138 dagen hechtenis.</p>
Medio mei 2006 3 maal	Pleegdatum vernieling
Eind mei 2006	Beslissing art 350 lid 1 wvs (vernieling, pleegdatum eind mei 2006, 2x) is gevoegd met zaken van begin juli 2006.
Eind mei 2006	<p>Afloop bericht toezicht Reclassering Nederland</p> <p>Einde toezicht: betrokkenen heeft zich niet gehouden aan de voorschriften en aanwijzingen van de reclassering. Voortzetting van het contact is niet langer mogelijk gebleken.</p>
Eind mei 2006	Beslissing vernieling, pleegdatum eind mei 2006, 2x (art 350 lid 1 wvs) is gevoegd met zaken van begin juli 2006.
Eind mei tot begin september 2006	Preventieve hechtenis
Begin juli 2006	<p>Rapport: voorlichtingsrapport Verslavingszorg Noord Nederland, op verzoek van Officier van Justitie ten behoeve van zitting begin juli 2006</p> <p>Ten laste gelegd: betrokkene wordt verdacht van diefstal in vereniging/inbraak.</p> <p>Verantwoording: voor de totstandkoming van dit rapport spraken de rapporteurs drie keer met betrokkene en raadpleegden proces verbaal en de dossierinformatie. Ook kreeg rapporteur schriftelijke informatie toegestuurd van de GGZ.</p> <p>Vanuit de GGZ krijgt rapporteur de volgende schriftelijke informatie [waarop volgt een quote uit het verslag van ambulante begeleiding door GGZ].</p> <p>Recidiverisico: gemiddeld (RISc), familiebanden verstoord, schyzotypische persoonlijkheid</p> <p>Ambulante begeleiding achten we ontoereikend. Ons inziens zou FPK of FPA een beter alternatief zijn.</p>

	<p>[DIT KOMT 2 JAAR LATER TERUG]</p> <p>Advies: voorwaardelijke straf met reclasseringstoezicht als bijzondere voorwaarden: Ook als dit inhoudt dat betrokkene een klinische behandeling moet volgen. Rap acht boete niet wenselijk gezien openstaande schulden/ schuldhelpverlening. Detentie niet wenselijk gezien slechte aansluiting klinische opname en detentie. Daardoor geen passend hulpverleningstraject voor betrokkene.</p>
Begin juli 2006	<p>Beslissing: Politierechter</p> <p>Ten laste legging: opzettelijk en wederrechtelijk enig goed dat geheel of ten dele aan een ander toebehoort, vernielen (Art 350 lid1); 4x.</p> <p>Afdoening: 60 dagen detentie waarvan 14 voorwaardelijk, proeftijd 2jr, bijz.v.w. gedragen naar aanwijzingen van de hulpverlenende instelling, verlenging proeftijd 1jr (waarmee de bijzondere voorwaarden uit 2005 ten uitvoer worden gelegd).</p>
Sinds eind november 2005	Staat verdachte onder toezicht van de reclassering
Eind maart 2008	Pleegdatum brandstichting
Begin april tot ?? 2008	In verzekeringstelling en in bewaringsstelling hechtenis (i.i.g. begin april zit betrokken zit gedetineerd in cellencomplex onder rechtbank)
Medio april 2008	<p>Rapport: vroeghulp interventierapport. Reclassering, in opdracht van OvJ</p> <p>Wordt verdacht van opzettelijke brandstichting. Bekenende verdachte.</p> <p>Feit ten laste gelegd: brandstichting (157 ahf/sub1 wvs, 157 ahf/sub2 wvs).</p> <p>Verantwoording: niet gegeven. Wel verwijzingen naar strafblad. wel vermeld dat is gesproken met betrokkene, die dan gedetineerd zit, vanaf begin april.</p> <p>Advies: gezien de psychiatrische problematiek en ernst van het delict ondersteunen wij de aanvraag voor een Multi-disciplinair rapport van het NIFP. Een voorlichtingsrapport is reeds verdeeld aan de reclassering VNN.</p> <p>Diagnose: psychiatrische problematiek en verslavingsproblematiek. Gaat om dubbeldiagnose problematiek.</p> <p>Gebruik psychologische tests: geen.</p> <p>Inschatting toerekeningsvatbaarheid: niet vermeld</p> <p>Communicatie: "(delict en delictbeleving) ten tijde van de voorgeleiding was er sprake van dat er een beoordeling voor een rechterlijke machtiging zou worden gevraagd. Na overleg met mevr mr. ... OvJ, hebben wij begrepen dat de uitkomst van het aangevraagde briefrapport bij het NIFP eerst wordt afgewacht."</p>
Eind april 2008	<p>Rapport: trajectconsult. NIFP, in opdracht van OvJ</p> <p>Wordt verdacht van opzettelijke brandstichting.</p> <p>Feit tel laste gelegd: brandstichting (157 ahf/sub1 wvs, 157 ahf/sub2 wvs)</p> <p>Verantwoording: gesprek betrokkene (betrokken zit dan gedetineerd, vanaf iig 3 april); anamnese; Overleg reclassering en afstemming advies. Beide kunnen zich vinden in advies multidisciplinair onderzoek. Geen beschikking eerdere PJ rapportage</p> <p>Advies: multidisciplinair psychiatrisch en psychologisch onderzoek. Evt door rapporteur die eerdere PJ heeft opgesteld.</p> <p>Diagnose: op grond van klinische blik zou aan schizofrenie gedacht kunnen worden, maar moet worden onderzocht. Alcoholprobleem.</p> <p>DSM IV tr classificatie: AS I: Schizofrenie, gedesorganiseerde type (mogelijke diagnose); AS II: 799.9 uitgestelde diagnose.</p>

	<p>Gebruik psychologische tests: geen.</p> <p>Inschatting toerekeningsvatbaarheid: niet vermeld.</p> <p>Communicatie: overleg reclassering en afstemming advies.</p>
Begin juli 2008	<p>Rapport: adviesrapport Verslavingszorg Noord Nederland. Adviesrapport bedoeld voor pro forma rechtzitting OvJ.</p> <p>Feit tel laste gelegd: brandstichting (157 ahf/sub1 wvs, 157 ahf/sub2 wvs)</p> <p>Verantwoording: telefonisch overleg met beide PJ rapporteurs.</p> <p>Advies: klinische behandeling binnen forensische circuit (FPA of FPK) is zeer gewenst (aldus PJ rapporteurs). Alleen mogelijk binnen strafrechtelijk kader; wordt gedacht aan een bijzondere voorwaarde in het vonnis. Om indicatie te krijgen voor een evt opname is het nodig dat betrokkene wordt aangemeld bij IFZ. Daarvoor is PV van de zitting of een vonnis nodig waarin expliciet melding wordt gemaakt van het juridisch kader waarin de opname eventueel plaats zou moeten vinden. Graag zou rapporteur dit vermeld willen hebben in de pro forma zitting zodat rapporteur daar al vast mee kan beginnen zodat er tijdens de volgende rechtszitting mogelijk al een plan van aanpak gepresenteerd kan worden.</p>

Bijlage 5 Geraadpleegde literatuur en geïnterviewde personen

LITERATUUR

- 3RO. (27 september 2007). *fundament voor de ontwikkeling van de advies-functie van de reclassering*. Utrecht.
- 3RO. (2006). *nadere uitwerking herijking adviesproducten*. Utrecht.
- Berg, A. v. d. B., Verbiest, V., & Oei, T. I. (2007). Gehechtheid, antisociale persoonlijkheidsstoornis en Pro Justitia Rapportages. *Proces*(1), 26-34.
- Brand, E. F. J. M., & Diks, G. J. M. (2001). Richtlijnen voor risicotaxatie in de forensische diagnostiek: theorie en praktijk *tijdschrift voor psychiatrie*, 43(10).
- de Kogel, C. H., & Verwers, C. (2003). *De longstay afdeling van Veldzicht*. Meppel: Boom Juridische uitgevers.
- de Ruiter, C., & van Dorsselaer, S. (2005). *De Quick-Scan Reclassering: betrouwbaarheid en bruikbaarheid, verslag van een pilot-onderzoek*. Utrecht: Trimbos instituut.
- de Vogel, V. (2005). *Structured risk assessment of (sexual) violence in forensic clinical practice. The HCR-20 and SVR-20 in Dutch forensic psychiatric patients*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- DJI. (2002). *Handleiding HKT-30, versie 2002. Risicotaxatie in de forensische psychiatrie. Dienst Justitiele Inrichtingen, Ministerie van Justitie. Werkgroep Risicotaxatie Forensische Psychiatrie. December, 2002.* . Den Haag: Ministerie van Justitie, Dienst Justitiele Inrichtingen, Werkgroep Risicotaxatie Forensische Psychiatrie.
- DJI. (2007). *TOETSINGSKADER VERLOF TER BESCHIKKING GESTELDEN*. Den Haag: Ministerie van Justitie, Dienst Justitiele Inrichtingen.
- Duits, N., & Kordelaar, W. v. (2007). Deskundige, let op uw deskundigheid; De psycholoog, de psychiater en het strafproces. *Maandblad Geestelijke Volkgezondheid*, Juli-Augustus(62), 597-611.
- Hofstee, E. J. (2003). *TBS*. Deventer: Kluwer.
- ISt. (2006). *Praktijk penitentiaire programma's; Inspectierapport*. Den Haag: Ministerie van Justitie, Inspectie voor de Sanctietoepassing.
- Landelijk Kader Forensische Diagnostiek in de Jeugdzorg, (2002).
- Justitie. (2006). Brief van 11 juli 2006 Directie Sanctie en Preventie aan DG PJS: Adviesfunctie binnen Justitie.
- Kordelaar, W. F. J. M. v. (2002). *Beslissingsondersteuning onderzoek Geestvermogens in het strafrecht voor volwassenen*. Deventer: Kluwer.
- Longstaybeleidskader, augustus 2005: Ministerie van Justitie.
- Mooij, A. W. M. (2004). Achtergronden van de forensisch-psychiatrische rapportage in klinisch verband. In F. Koenraadt, A. W. M. Mooij & J. M. L. v. Mulbregt (Eds.), *De persoon van de verdachte*. Deventer: Kluwer.
- NIFP. (2006a). *Algemene toelichting bij de rapportage-formats psychiatrisch en psychologisch onderzoek Pro Justitia TBS 6-jaars*. Utrecht: Commissie Rapportage.
- NIFP. (2006b). *Algemene toelichting bij de rapportage-formats psychiatrisch en psychologisch onderzoek Pro Justitia volwassenen*, . Utrecht: Commissie Rapportage.

- NIFP. (2007). *Best practice ambulant Forensisch psychologisch onderzoek en rapportage in het strafrecht voor volwassenen*. Almere: Plantijn Casparie.
- Ochtman, A., & Bosker, J. (2006). *Nadere uitwerking herijking adviesproducten*. Utrecht: 3RO.
- Oei, T. I. (2005). Forensisch psychiatrische aspecten en de 'state of the art' van Pro Justitia rapportage. *Strafblad*, 3(5), 465-487.
- Ruiter, C. d. (2007). Een dubieuze gedragskundige rapportage bij een ontkenkende verdachte. De casus van de Anjummer pensionmoorden. *PROCES 2007*, 2007(4), 136-145.
- Ruiter, C. d., & Jong, E. d. (2007). *HANDLEIDING QUICK SCAN RECLASSERING NEDERLAND*. Utrecht: Trimbos-instituut en Universiteit Maastricht.
- SRN. (1999). *Beleidskader Sociaal Psychiatrisch Werk*. Utrecht: Stichting Reclassering Nederland.
- van der Knaap, L. M., Leenarts, L. E. W., & Nijssen, L. T. J. (2007). *Psychometrische kwaliteiten van de Recidive inschattingsschalen (RISc). Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, interne consistentie en congruente validiteit*. Den Haag: WODC, Ministerie van Justitie.
- van Kordelaar, W., & Wagenvoort, F. (2006). BooG 2.0, Eenduidigheid in het besluit over het onderzoek naar de persoon van de verdachte. In T. I. Oei & M. S. Groenhuijsen (Eds.), *Capita Selecta forensische Psychiatrie 2006*. Deventer: Kluwer.
- van Kordelaar, W. F. (2007). Het psychologisch onderzoek. In B. C. M. Raes & F. A. M. Bakker (Eds.), *De psychiatrie in het Nederlandse recht* (Vol. Vierde druk, pp. 89-113). Deventer: Kluwer.
- Verburg, H., Josée, L., & Roosjen, S. (2007). *Indicatiestellingsinstrument Forensische Zorg Format en toelichting voor de wijze van indicatie van beveiliging en zorg*. Utrecht: Vernieuwing Forensische zorg in een strafrechtelijk kader.
- von Bergh, M., van Poppel, J., & Römken, R. (2006). *Evaluatie bruikbaarheid Quick Scan Reclassering*. Tilburg: IVA.
- Walma, H. (2004). Het milieu-onderzoek. In J. E. Beekman & F. Koenraadt (Eds.), *De persoon van de verdachte: de rapportage Pro Justitia vanuit het Pieter Baan Centrum*. Deventer: Kluwer.

NAMEN GEINTERVIEWDE PERSONEN

- dhr. F. van Aalst, Behandelcoördinator, FPC de Rooyse wissel, Venray
- dhr. Th. Bakkum Extern, Rapporteur forensische psychiatrie, NIFP, Rotterdam
- dhr. R. Coutinho NIFP, Onderzoekscoördinator, NIFP, Leeuwarden
- dhr. O. Etman, hoofd afdeling Beleid, Reclassering Nederland, Utrecht
- mw. M. van Eykelen, officier van justitie parket Rotterdam
- dhr. B. Gotink Extern, Rapporteur forensische psychiatrie, NIFP, Arnhem
- dhr. R.G. de Graaf, officier van justitie, parket Leeuwarden
- mw. V. den Hartogh, coördinator plaatsing TBS (DJI), Den Haag
- mw. J. Hochstenbach, hoofd individuele TBS Zaken (DJI), Den Haag
- dhr. A. Hof, selectiefunctionaris, regio noord
- mw. M. Keijzer, selectiefunctionaris, regio midden
- dhr. W. F. J. M van Kordelaar, portefeuillehouder rapportage- . bemiddeling en directielid bij het NIFP, Den Bosch
- dhr. C. Kuipers, selectiefunctionaris, regio west
- mw. E. Leentvaar, Secretaris Adviescollege Verloftoetsing TBS, Utrecht
- dhr. A. Lodder, officier van justitie parket Rotterdam
- mw. M.J.M. van der Mark, officier van justitie parket Arnhem
- dhr. J. de Natris, Behandelcoördinator, FPC Veldzicht, Balkbrug
- dhr. J. Pauw Extern, Rapporteur forensische psychologie , NIFP, Leeuwarden
- dhr. R. Pitstra, hoofd Informatiebeheer JDS, Almelo
- mw. A.J. Rietveldt, officier van justitie, parket Leeuwarden
- dhr. L. van Seggelen, Onderzoekscoördinator, NIFP, Rotterdam
- mw. M.J. Smits, Behandelcoördinator, FPC de Rooyse wissel , Venray
- dhr. H. Stam, advocaat generaal ressortsparket Arnhem
- dhr JH Stegeman, beleidsmedewerker/projectleider, Reclassering Nederland, Utrecht
- dhr. R. Vaartjes, hoofd bureau selectiefunctionarissen, Zwolle
- mw T. van der Veer , Onderzoekscoördinator, NIFP Arnhem
- dhr. H. Weber Extern, Rapporteur forensische psychologie, NIFP, Rotterdam
- mw. I. van Woudenberg, Extern Rapporteur forensische psychologie, NIFP, Arnhem